

**STRATEJİK ÇEVRESEL DEĞERLENDİRME
UYGULAMASININ PLANLAMA SİSTEMİNE
ETKİLERİNİN İNCELENMESİ VE
SİVAS İLİNE YÖNELİK ÖNERİLER**

Oğuzhan ULUTAŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÇEVRE MÜHENDİSLİĞİ ANABİLİM DALI

2016

**T.C.
CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**STRATEJİK ÇEVRESEL DEĞERLENDİRME
UYGULAMASININ PLANLAMA SİSTEMİNE
ETKİLERİNİN İNCELENMESİ VE
SİVAS İLİNE YÖNELİK ÖNERİLER**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Oğuzhan ULUTAŞ
(201392101043)**

Çevre Mühendisliği Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Meltem SARIOĞLU CEBECİ

**SİVAS
ARALIK - 2016**

OĞUZHAN ULUTAŞ'ın hazırladığı ve “**Stratejik Çevresel Değerlendirme Uygulamasının Planlama Sistemine Etkilerinin İncelenmesi ve Sivas İline Yönelik Öneriler**” adlı bu çalışma aşağıdaki jüri tarafından **ÇEVRE MÜHENDİSLİĞİ ANA BİLİM DALI**’nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Tez Danışmanı : **Prof. Dr. Meltem SARIOĞLU CEBECİ**
Cumhuriyet Üniversitesi

Jüri Üyeleri : **Doç. Dr. Nevzat BEYAZIT**
Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Yrd. Doç. Dr. Uğur TUZTAŞI
Cumhuriyet Üniversitesi

Bu tez, Cumhuriyet Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü tarafından **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak onaylanmıştır.

Prof. Dr. İdris ZORLUTUNA
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜ

Bu tez, Cumhuriyet Üniversitesi Senatosu'nun 20.08.2014 tarihli ve 7 sayılı kararı ile kabul edilen Fen Bilimleri Enstitüsü Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzu (Yönerge)'nda belirtilen kurallara uygun olarak hazırlanmıştır.

Bütün hakları saklıdır.
Kaynak göstermek koşuluyla alıntı ve gönderme yapılabilir.

© Oğuzhan ULUTAŞ, 2016

ETİK

Cumhuriyet Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tez Yazım Kılavuzu (Yönerge)'nda belirtilen kurallara uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- ✓ Bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- ✓ Görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- ✓ Başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere, bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu ve atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi,
- ✓ Bütün bilgilerin doğru ve tam olduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- ✓ Tezin herhangi bir bölümünü, Cumhuriyet Üniversitesi veya bir başka üniversitede, bir başka tez çalışması olarak sunmadığımı; beyan ederim.

08.12.2016

Oğuzhan ULUTAŞ

TEŐEKKÜR

İlk olarak tez çalıőmam sűresince bana her tűrlű hoőgűrűyű gűsteren ve yűksek lisans yapmama vesile olan çok deęerli danıőman hocam Sayın Prof. Dr. Meltem SARIOęLU CEBECİ'ye saygılarımı ve teőekkűrlerimi sunarım.

Yine tez çalıőmam boyunca, bu tezin oluőum ve yűnetim aőamalarında yardımlarını ve desteğini benden esirgemeyen çok değerli hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Ali Rıza İNCE'ye saygılarımı ve teőekkűrlerimi sunarım.

Yine tez çalıőmam sűresince benden yardımını ve desteęini esirgemeyen çok deęerli hocam Sayın Doç. Dr. Nevzat BEYAZIT'a saygılarımı ve teőekkűrlerimi sunarım.

Yine tez çalıőmam sűrecinde tezim ile ilgili yaptıęı yardımlar ve űnerilerden űtűrű çok deęerli hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Uęur TUZTAŐI'na da teőekkűrlerimi sunarım.

Ayrıca tez çalıőmamın konu baőlıęını belirleyen TŪEV'e çalıőmama vermiő olduęu destekten dolayı teőekkűrlerimi sunarım.

Son olarak tezimin hazırlanması sırasında geçen yoęun sűrete ve tűm eęitim/űęretim hayatım boyunca benden maddi ve manevi hiçbir desteęini esirgemeyen aileme de űzellikle teőekkűr etmek isterim, iyi ki varsınız...

ÖZET

STRATEJİK ÇEVRESEL DEĞERLENDİRME UYGULAMASININ PLANLAMA SİSTEMİNE ETKİLERİNİN İNCELENMESİ VE SİVAS İLİNE YÖNELİK ÖNERİLER

Oğuzhan ULUTAŞ

Yüksek Lisans Tezi

Çevre Mühendisliği Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Meltem SARIOĞLU CEBECİ

2016, 88 + xv sayfa

Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED), sürdürülebilirliği hedef alan planlama yaklaşımının araçlarından birisi olarak birçok ülkede yaygın ve etkin olarak kullanılmaktadır. Fakat ÇED, sadece proje ölçeğinde koruyucu önlemler içerdiğinden birtakım endişelerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu doğrultuda yine sürdürülebilirliğin sağlanması için yeni bir kavram olarak Stratejik Çevresel Değerlendirme (SÇD) ortaya çıkmıştır.

Tez çalışmasının yazımı esnasında SÇD Yönetmeliği halen taslak halinde olup Çevre ve Şehircilik Bakanlığı yetkilileri tarafından alınan bilgilerde ilgili yönetmeliğin önümüzdeki dönemlerde ülkemizin yasal mevzuatındaki yerini alacağı belirtilmiştir.

Ülkemizde SÇD'nin ilerleyen dönemlerde plan ve programlara uygulanması ile birlikte bu durum ÇED süreçlerine de olumlu bir şekilde yansiyacak olup ÇED süreçlerine yön verilmiş olacaktır.

En önemlisi ise, plan/program ve politikaların çevre üzerindeki kısa ve uzun vadeli etkileri sistematik bir süreç içerisinde değerlendirilmiş olacaktır

Bu tez çalışmasında, çevrenin korunması ve çevresel değerlendirmede iki araç olarak karşımıza çıkan ÇED ve SÇD kavramları tanımlanarak, bu iki kavramın amacı ve önemine değinilmiştir. SÇD kavramı genel olarak ele alınarak, Planlama-SÇD İlişkisi ve direk olarak SÇD uygulanacak plan/programlardan bazıları hakkında da genel bilgiler verilmiştir. ÇED-SÇD ve ÇED Raporu-SÇD Raporu arasındaki farklılıklar ele alınmış ayrıca Türkiye'de ÇED ve SÇD kavramlarının yasal

çerçevedeki yerinden de bahsedilerek, Türkiye’de uygulanan SÇD pilot çalışmalarına da değinilmiştir. Son olarak SÇD’nin uygulanabildiği sektörlerden bir tanesi olan Su Yönetimi Sektörü Sivas İli için ele alınmış ayrıca yine Sivas İli için SÇD kapsamında birtakım önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar kelimeler: SÇD Uygulaması, SÇD Uygulanacak Bazı Plan ve Programlar, SÇD Pilot Projeleri, Su Yönetimi Sektörü.

ABSTRACT

THE ANALYSIS OF THE IMPACT OF THE APPLICATION OF STRATEGIC ENVIRONMENTAL ASSESSMENT TO THE PLANNING SYSTEM AND SUGGESTIONS FOR SİVAS

Oğuzhan ULUTAŞ

Master of Science Thesis, Department of Environmental Engineering

Supervisor: Prof. Dr. Meltem SARIOĞLU CEBECİ

2016, 88 + xv pages

Environmental Impact Assessment (EIA) is used actively in many countries as a tool of planning approach that aims sustainability. However, the EIA has caused some concerns because it only includes protective measures at the project scale. In this direction, Strategic Environmental Assessment (SEA) has emerged as a new concept to ensure sustainability.

During the writing of the thesis, the SEA Regulation is still in draft form and it is stated that the relevant regulation will take place in the legislations of our country in the coming periods in the information received by the authorities of the Ministry of Environment and Urbanization.

In our country Application of SEA to the plans and programs in the future will positively affect EIA and will direct EIA processes in the future.

The most important part of this is the evaluation of plans, programs and projects in a long-term systematical process.

In this study EIA and SEA (two ways of environmental protection and environmental assessment) are defined; aim and importance of these concepts have been explained. SEA has been generally defined, the relationship between Planning and SEA has been shown, plans and projects that include SEA have been presented; the differences between EIA and SEA, the differences between EIA report and SEA report have been explained. In addition, legal position of them in Turkey has been explained. SEA programs in Turkey have been explained. Lastly, there have been

some explanations related to SEA for the example of Sivas according to three pilot projects in Turkey.

Key Words: Strategic Environmental Assessment Application, List of Programs That Apply SEA, SEA Pilot Projects, Water Management.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET	vii
ABSTRACT	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ	xii
ÇİZELGELER DİZİNİ	xiii
KISALTMALAR DİZİNİ	xiv
1. GİRİŞ	1
1.1 Çevresel Etki Değerlendirmesi'nin Tanımı, Amacı ve Önemi	1
1.2 SÇD'nin Tanımı ve SÇD Hakkında Genel Bilgi	2
1.3 Planlama ve SÇD İlişkisi	5
1.4 ÇED-SÇD ve Raporları Arasındaki Farklılıklar	7
1.5 Türkiye'de ÇED-SÇD Kavramlarının Mevzuattaki Yeri ve Uygulamaları	11
2. SÇD UYGULANACAK PLAN/PROGRAMLARIN BELİRLENMESİ	14
3. SÇD UYGULANACAK BAZI PLAN VE PROGRAMLAR HAKKINDA GENEL BİLGİ	18
3.1 Çevre Düzeni Planları	18
3.2 Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişme Bölgeleri ve Turizm Merkezlerinde Yer Alan Planlar (1/25.000 ve 1/5.000)	19
3.3 Kırsal Kalkınma Programları	21
3.4 Su Havzaları Rehabilitasyon Plan ve Programları	24
3.5 Havza Master Planları	28
3.6 Uzun Devreli Gelişme Planları	32
4. TÜRKİYE'DE GERÇEKLEŞTİRİLEN SÇD ÇALIŞMALARI VE SİVAS İLİNE YÖNELİK ÖNERİLER	34
4.1 Çanakkale Çevre Düzeni Planı Revizyonu	34
4.2 Antalya Oymapınar Pilot SÇD Projesi.....	36
4.3 Kayseri Çevre Düzeni Planına SÇD Uygulanması Pilot Projesi	39
4.4 AB SÇD Yönetmeliğinin Türkiye İçin Uyumlaştırılması/Uygulanması	41
4.5 Türkiye'de Uygulanan SÇD Pilot Projelerinin Kıyaslanması	42
4.6 Sivas İline Yönelik Öneriler.....	45
5. TARTIŞMA VE SONUÇLAR	72
KAYNAKLAR	76
EKLER	80
ÖZGEÇMİŞ	

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 1.1	Planlama süreci ve SÇD (Aydın, 2003).....	5
Şekil 2.1	Eleme yöntemi (SÇD Yönetmeliği Taslağı).....	17
Şekil 3.1	Türkiye Nehir Havzaları haritası (DSİ, 2012).	26
Şekil 3.2	Türkiye’de planlama hiyerarşisi (Öztürk, 2011).	32
Şekil 4.1	Çanakkale SÇD Pilot Projesi akış şeması (Aydın, 2003).....	35
Şekil 4.2	Oymapınar’ın ildeki konumu (Mapaktif A.Ş., 2009).	38
Şekil 4.3	4 Eylül Barajı’nın genel bir görünümü.	47
Şekil 4.4	4 Eylül Barajı’na ait derivasyon tüneli inşaatından bir görünüm ve öngörülen destekleme sistemi (Koruç, 2007).	49
Şekil 4.5	Beydili Projesi Aksı’nın planlanan yeri ve diğer güzergahlar.....	52
Şekil 4.6	SÇD ve ÇED arasındaki farklılıklar (Boşça, 2015).....	62
Şekil 4.7	Sivas-Yozgat-Kayseri Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı (T.C. Sivas Valiliği ÇŞİM, 2015).	67
Şekil 4.8	Sivas-Yozgat-Kayseri Planlama Bölgesi Çevre Düzeni Planı Lejantı (ÇŞB MPGM, 2012).	68

ÇİZELGELER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Çizelge 1.1 SÇD genel ilkeleri (Aydın, 2003).....	4
Çizelge 1.2 ÇED ve SÇD arasındaki farklar (Cengiz, 2011).....	8
Çizelge 1.3 AB Yönetmelikleri ve BM Protokolüne göre SÇD'nin uygulandığı alanlar (Rıışvanlı, 2004).	13
Çizelge 4.1 Türkiye'de yapılmış SÇD pilot projelerinin kıyaslanması (Cengiz, 2011).	44
Çizelge 4.2 4 Eylül Barajı'nın genel özellikleri (Koruç, 2007).....	46
Çizelge 4.3 Mısmırlamak analiz sonuçları (Koruç, 2007).	50
Çizelge 4.4 Koç Deresi – Beydili Baraj Aksı istasyonunun 2000 yılı kalite verilerinin ortalama değerleri ile Mısmırlamağının 2001 yılına ait kalite verilerinin ortalama değerlerinin ve içme suyu standartlarının karşılaştırması	51
Çizelge 4.5 Beydili Deresi Bayırtaltı İstasyonu 1985-1999 yılları arası aylık ortalama akım değerleri (DSİ Genel Müd., 2016).....	53
Çizelge 4.6 Planlanan Beydili Barajı ile ilgili bazı teknik bilgiler (DSİ 19. Bölge Müd., 2016).....	54
Çizelge 4.7 Sivas İl'inin akarsuları (Sivas ÇŞİM, 2015).....	55
Çizelge 4.8 Su Yönetimi Sektörü için potansiyel kilit konular (SÇD Rehberi, 2016).....	58

KISALTMALAR DİZİNİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AEP	: Acil Eylem Planı
AKM	: Askıda Katı Madde
AO	: Anonim Ortaklığı
ASHRP	: Anadolu Su Havzası Rehabilitasyon Projesi
A.Ş.	: Anonim Şirketi
BCY	: Bütüncül Çevre Yönetimi
BKAY	: Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi
BSK	: Bitümlü Sıcak Karışım
BYKP	: Beş Yıllık Kalkınma Planı
CBS	: Coğrafi Bilgi Sistemleri
ÇDP	: Çevre Düzeni Planı
ÇDPDY	: Çevre Düzeni Planlarına Dair Yönetmelik
ÇED	: Çevresel Etki Değerlendirmesi
Çev:	: Çeviren
ÇŞB	: Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
ÇŞİM	: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
ÇYP	: Çevre Yönetim Planı
ÇYS	: Çevre Yönetim Sistemi
DHMİ	: Devlet Hava Meydanları İşletmesi
DKMP	: Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
DSHRP	: Doğu Anadolu Havza Rehabilitasyon Projesi
DSİ	: Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü
ECAC	: Avrupa Sivil Havacılık Konferansı
ENPI	: Avrupa Komşuluk ve Ortaklık Aracı
EUROCONTROL	: Avrupa Hava Seyrüseferi Emniyeti Teşkilatı
GAP	: Güneydoğu Anadolu Projesi
GSMH	: Gayri Safi Milli Hasıla
GTHB	: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı
GZFT	: Güçlü ve Zayıf Yönler ile Fırsatlar ve Tehditler
ha	: Yüzey Ölçü Birimi, hektar
ICAO	: Uluslararası Sivil Havacılık Teşkilatı
İDÇS	: İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi
IPA	: Katılım Öncesi Yardım Aracı (Instrument for Pre-accession Assistance)
IPARD	: Katılım Öncesi Yardım Aracı Kırsal Kalkınma
İTÜ	: İstanbul Teknik Üniversitesi
KGM	: Karayolları Genel Müdürlüğü
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
KTKGBY	: Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri ile Turizm Merkezlerinin Belirlenmesi ve İlanına İlişkin Yönetmelik
MATRA	: Bütçe Planlama ve Hazırlık Sürecinin Güçlendirilmesi Projesi
MIPD	: Çok Yıllı Endikatif Planlama Belgesi (Multi-Annual

	Indicative Planning Document)
MPGM	: Mekansal Planlama Genel Müdürlüğü
NAO	: Ulusal Yetkilendirme Görevlisi
NIPAC	: Ulusal IPA Koordinatörü
OECD	: Ekonomik ve Kalkınma İşbirliği Örgütü (Organisation for Economic Co-operation and Development)
OSB	: Organize Sanayi Bölgesi
OSİB	: Orman ve Su İşleri Bakanlığı
ÖTV	: Özel Tüketim Vergisi
PKMİ	: Park Kemer Marina İşletmesi
R.G.	: Resmi Gazete
s.	: Sayfa
SÇD	: Stratejik Çevresel Değerlendirme
SED	: Sosyal Etki Değerlendirmesi
SHGM	: Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü
STCW	: Gemi Adamlarının Eğitim, Belgelendirme ve Vardiya Tutma Standartları
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
TÇK	: Toplam Çözünmüş Karbon
TDİ	: Türkiye Denizcilik İşletmeleri
TEN-T	: Trans-Avrupa Şebekeleri
TKDK	: Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu
TL	: Türk Lirası
TRACECA	: Avrupa-Kafkasya-Asya Ulaşım Koridoru
TÜÇEV	: Türkiye Çevre Koruma Vakfı
UDGP	: Uzun Devreli Gelişme Planı
UKKS	: Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve diğerleri
vs.	: Ve sair
YPK	: Yüksek Planlama Kurulu

1. GİRİŞ

“Stratejik Çevresel Değerlendirme (SÇD) Uygulamasının Planlama Sistemine Etkilerinin İncelenmesi ve Sivas İline Yönelik Öneriler ” başlıklı yüksek lisans tez çalışması kapsamında ilk olarak Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) ile SÇD arasındaki ilişkiye değinilmiş, SÇD ve SÇD’nin direk olarak uygulanabildiği plan ve programlar hakkında genel bilgiler verilmiştir. Türkiye genelinde daha önceden uygulamış olan SÇD pilot projeleri ile ilgili de bilgilere yer verilerek, “Sivas İline Yönelik Öneriler” başlığı altında ise Sivas İlinin Su Yönetimi ile alakalı olarak genel anlamda ve de SÇD kapsamında birtakım bilgiler verilmiştir.

1.1 Çevresel Etki Değerlendirmesinin Tanımı, Amacı ve Önemi

ÇED, yapılması planlanan projelerin çevre üzerinde meydana gelebilecek olumlu ve olumsuz etkilerinin tayin edilmesinde, olumsuz etkilerin önüne geçilmesi veya önüne geçilemiyor ise minimize edilmesi amacıyla alınacak tedbirlerin, seçilen yer ile teknoloji alternatiflerinin belirlenerek değerlendirilmesinde ve projelerin uygulanmasının takip edilmesi ve kontrolünde yürütülecek çalışmaları anlatır (ÇED Yönetmeliği, 2014).

Tahrip olan çevrenin eski haline gelmesinin zorluğu, ÇED gibi önleyici yaklaşımların ortaya çıkmasını zorunlu hale getirmiştir (Ekin, 2000).

Çevresel sorunların oluşmasının önüne geçmek amacıyla geliştirilen ÇED, bilimsel yöntem ve tekniklere dayalı bir uygulama olup, çevre yönetimi içinde belirli bir yasal temele dayandırılır.

ÇED kalkınma plan ve politikalarının saptanmasında temel bir yaklaşım olarak da ele alınabilir (Ekin, 2000).

ÇED’in misyonu, öngörülen bir gelişmenin neden olabileceği olumsuz çevre ve sağlık etkilerinin daha önceden belirlenip gereken tedbirlerin alınmasını temin etmektir. Bu şekilde bir değerlendirme, bir faaliyetin sosyo-ekonomik, ekolojik, biyolojik ve fiziksel etkilerinin kapsam ve şiddetlerinin alanında uzman kişilerce, bilimsel birtakım metotlar kullanılarak tayin edilmesi ve olumsuz etkilerin ortadan kaldırılması için gereken tedbirlerin alınması gibi çeşitli bileşenlerden oluşur (Çabuk, 2010).

Ayrıca ÇED, çevre sorunlarının önüne geçilmesi ve çevresel kalitenin iyileştirilmesi bakımından bugüne dek geliştirilen en etkili ve en ekonomik çevresel yönetim ve planlama yaklaşımıdır. Çevre sorunlarını etkili bir biçimde önleyen ve çevreye bırakılan atıkların toplam miktarının zaman içerisinde düşürülmesi anlamında çevre yönetiminde başarı sağlayan gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde bu yaklaşım çok önemli bir role ve paya sahiptir.

Ekin'e (2000) göre ÇED sonucunda verilecek kararda esas alınan "tahmin ve önleme" stratejisi ile çevreye zararlı olabilecek faaliyetlerin önceden tahmini ve bunlar için tedbir alınması; böylece, faaliyetlerin daha sonra ortaya çıkabilecek çevresel etkilerinin oluşturabileceği toplumsal ve ekonomik maliyetlerinde önüne geçilmesi hedeflenmektedir. Bu stratejiye göre ÇED'e konu faaliyetler ancak ve ancak, çevre üzerinde tahribata neden olmadıkları zaman ekonomik ve toplumsal kalkınmaya katkı sağlayabilirler. Bu bağlamda ÇED uygulamalarında amaç, toplumsal, ekonomik ve çevresel hedeflerin tamamını bağdaştıran uygulanabilir kararlara ulaşılmasıdır (Özer, 1995).

1.2 Stratejik Çevresel Değerlendirmenin Tanımı ve SÇD Hakkında Genel Bilgi

SÇD, onaylanması gereken plan veya programın onaylanmasından evvel planlama ya da programlama sürecinin en başından, çevresel değerlerin plan ya da programlama süreçlerine entegrasyonunun sağlanmasını temin etmek, plan veya programın muhtemel olumsuz etkilerini minimize etmek, olumlu etkilerini ise en üst seviyeye çıkarmak ve karar mercilerine katkı sağlamak için katılımcı bir yaklaşım ile devam ettirilen ve içeriğinde yazılı bir rapor da barındıran çevresel değerlendirme çalışmalarını anlatır (SÇD Yönetmeliği Taslağı).

ÇED'in son yıllarda, planlama sürecinin son halkası olması neticesinde çevreye olan olumsuz etkinin erken dönemlerde azaltılmasında ve olabilecek tüm etkilerin değerlendirilmesinde yalnız başına yeterli olmadığı gözlemlenmiştir.

Günümüzde, proje aşamasındaki çalışmalara çerçeve oluşturan plan, program, politikaların çevreye olan etkilerinin minimize edilebilmesi adına birtakım yeni arayışların neticesinde, çevrenin korunmasında yeni bir vasıta olabilecek SÇD prosedürü ortaya konmuştur (Cengiz, 2011).

SÇD'nin uygulama sahasındaki mantığı şu şekilde tanımlanmıştır (Şahin, 1999):

- Gereksinimler, amaç belirleme ve alternatiflerin uygun plan, program ve politikalar seviyesinde incelenmesini sağlamak,
- Özellikle ikinci bir gelişime sebebiyet veren büyük projelerin ve ÇED'e ihtiyacı olmayan küçük gelişim projelerinin sebebiyet verebileceği birikmiş etkilerin kapsamını ve değerlendirilmesini iyileştirmek.

Stratejik karar alma sistemlerine çevrenin uyumunda SÇD, önemli bir paya sahiptir. SÇD ile su yönetimi, atık yönetimi ve diğer tüm sektörlerde çevresel değerler karar alma süreçlerine dahil edilmiştir (Palabıyık vd., 2006).

SÇD sürecinde, herhangi bir plan veya programın hayata geçirilmesinin muhtemel çevresel etkilerini tarif eden, değerlendirmesini yapan, ilgili plan veya programın hedeflerini ve coğrafi özelliklerini de göz önünde bulundurarak çeşitli alternatifler tayin eden bir çevresel rapor hazırlanması, halk ve çevresel açıdan sorumlulukları olan otoriteler ile görüşmeler yapılması, çevresel raporun ve halk ile gerçekleştirilen görüşmelerin neticelerinin karar verme mekanizmasında dikkate alınarak olası çevresel etkilerin meydana gelmeden engellenmesi en temel özellikleridir (Anonim, 2008).

SÇD'de sürekli olarak bulunması gereken esaslar şunlardır: SÇD olabildiğince yol gösterici nitelikte olmalıdır, SÇD'de karar verme hususunda şeffaf olunmalıdır ve SÇD süreci katılımcı bir süreçtir. Aynı zamanda, kapsam belirleme ve gözden geçirme bu süreç için çok önemlidir. Halkın katılımı ve diğer görüşmeler sürecin çeşitli adımlarında kılavuzluk görevi görmelidir. Halkın katılımı, SÇD sürecinin etkinliğini artırmak için vardır ve etkinleştirilmesi gerekir. Halkın katılımı görüşmeleri ile halkın bilgilendirilmesi aynı şey değildir (Şahin, 1998).

SÇD uygulamasının dünya genelinde mevcut çalışmalarda kabul edilen genel ilkeleri Çizelge 1.1'de verilmiştir. Bu ilkeler uygulama esnasında başvurulan teknikler farklılık gösterse de çalışmanın genel itibarıyla sağlıklı yürütülebilmesi adına önemlidir.

SÇD ile ÇED arasındaki yaklaşım farklılıklarına bir örnek verecek olursak, SÇD, İç Anadolu Bölgesi baz alınarak veya Sivas İli sınırları içerisinde yer alan nehir havzaları ölçeğinde ya da Sivas İli geneli için "Su Yönetimi" ile ilgili olarak

uygulanabilirken, ÇED ise, Sivas İli sınırları içerisinde işletilmesi düşünülen bir maden ocağının o alanda yer alan yüzey suları ya da yeraltı sularına olabilecek olumsuz etkilerini veya maden ocağı için gerekli olan içme/kullanma sularının nereden ve nasıl temin edileceği ile ilgilenir.

Çizelge 1.1 SÇD genel ilkeleri (Aydın, 2003)

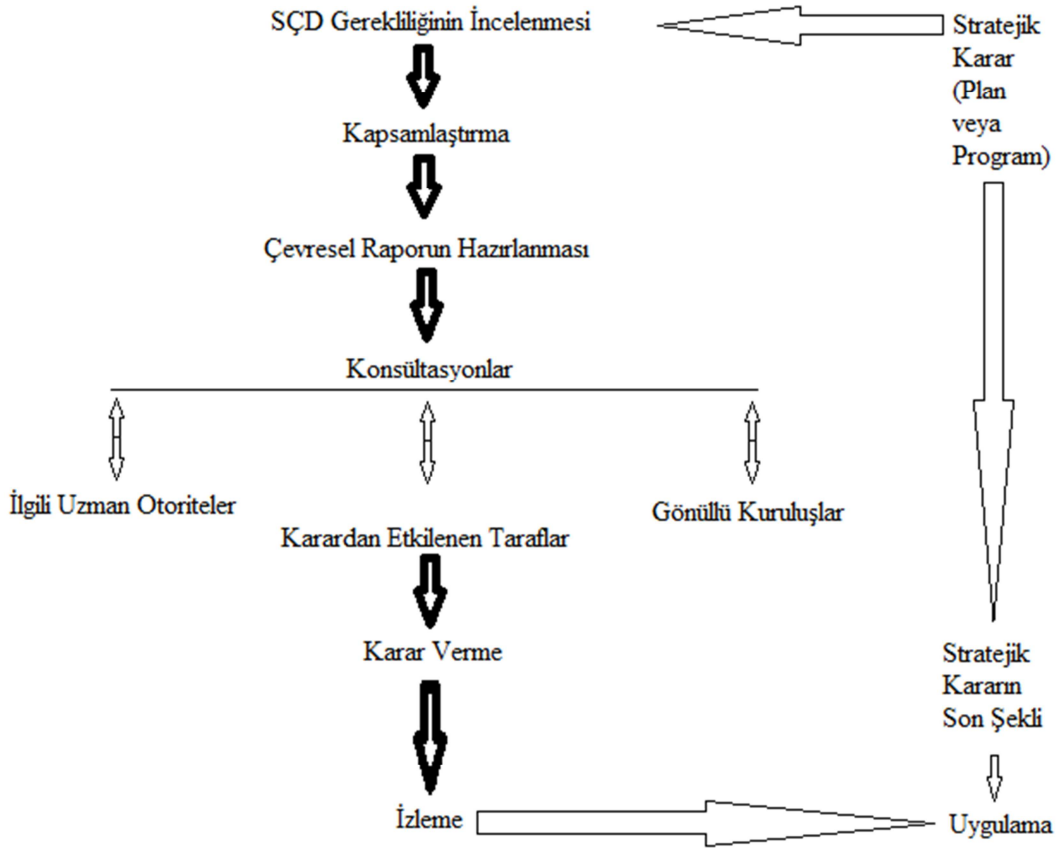
Zamanlama: Stratejik kararın gerçekleştirilmesinde değerlendirme neticelerinin karar sistemine erken dahil edilmesi
Tarama: Uygun bir çevresel değerlendirmenin uygulanması
Çevresel Kapsamlaştırma: Gereken tüm çevresel bilginin toplanması, lüzumsuz bilgilerin çıkarılması, değerlendirmeyi gerçekleştirenin nasıl bir yol izleyeceğinin ya da daha fazla çevre dostu hedeflerin nasıl belirleneceğinin saptanması
Sosyo-Ekonomik Kapsamlaştırma: Eğer müsaitse, değerlendirmeye entegre veya paralel bir şekilde sosyoekonomik konuları barındıran gerekli bilginin diğer etkenler üzerinde temin edilmesi
Rapor: Değerlendirme sonuçları karardan etkilenen her bir taraf için ulaşılabilir, anlaşılabilir ve tanımlanabilir nitelikte olmalıdır
Halkın Görüşleri: Stratejik kararın oluşturulmasında mümkün olan en kısa sürede etkilenen tarafların görüşlerinin alınması ve karar mekanizmasına dahil edilmesi
Karar Verme: Nihai raporun hazırlanması
Kalite Kontrol: Sürecin kalitesinin etkin bir tarama ile desteklenmesi
İzleme: Uygulama safhasında belirlenen hedeflere ulaşıp ulaşılamadığının çeşitli göstergeler yardımıyla kontrol edilmesi

İyi kurgulanmış bir SÇD süreci; bir politikanın kaynak gösterilmiş olmasını (sürdürülebilirlik politikası, hedefler ve stratejiler), kolay ve esnek yöntemlere başvurulmasını, çalışma alanından çok izlenilecek yol yani süreç üzerine odaklanılmasını, farklı disiplinlerin görüşlerinin dahil edilmesini, hedefler, kalite standartları ve kriterlerin tanımlanmış olmasını, kaynakların uygunluğunun ve bilgiye ulaşımın gerçekleştirilmiş olmasını, halkın ve ilgili tarafların katılımının sağlanmış olmasını, önyargıların ortadan kaldırılması için çalışılmasını, karar verme sürecinde yeniliklere her zaman yer verilmesini gerektirir. Aynı zamanda çalışmaya yardımcı olacak rehber kitapçıkların olması daha sağlıklı bir çalışma yapılmasını mümkün kılacaktır (Aydın, 2003).

1.3 Planlama ve SÇD İlişkisi

SÇD ve planlama süreci birbirleri ile entegre devam eden süreçlerdir. Planlamanın başlaması ile SÇD süreci de başlar ve SÇD her adımda devreye girer. Bu şekilde planlama sürecinin ilerleyen adımlarında geri dönüşe izin verilmemiş olur ki SÇD'nin her adımda devreye girmesi onun özelliklerinden bir tanesidir. Planlama pratiğine kattığı iletişimci ve uzlaşmacı yapı, planın oluşmasından sonra meydana gelebilecek anlaşmazlıkların ve uygulamadaki gecikmelerin önüne geçecek, ilgili tüm tarafların ve yöredekiilerin plana sahip çıkmalarını sağlayabilecektir.

Aşağıda Şekil 1.1'de planlama ve SÇD süreçlerinin entegre akışı verilmiştir.

Şekil 1.1 Planlama süreci ve SÇD (Aydın, 2003).

SÇD, gerek çevresel gerekse de ekonomik ölçütleri koordinasyon içinde karar mekanizmasına dahil ederek ekonomik açıdan gelişmenin devamlılığının sağlanmasında ve bu gelişmenin çevresel ve sosyal yapı üzerinde negatif etkilerinin minimize edilmesi ve mümkün ise tamamen yok edilmesinde stratejik bir rol alabilecektir. Bu yalnızca SÇD'nin planlama sürecinin ilk adımlarından itibaren

sürece dahil olması ile değil, ilgili tüm tarafların planlama ve etki sürecine dahil edilmesinden ve birden çok alternatifin incelenip içlerinden en doğru olanının seçilebilmesinden de kaynaklanmaktadır. (Aydın, 2003).

SÇD süreci herkes tarafından görülebilen bir süreç olmakla birlikte halkın bu sürecin her aşamasına katılımı ve geleceği ile ilgili fikir belirtip yön tayin etmesi mümkündür. SÇD aynı zamanda planlama sürecinde insan ve çevre arasındaki bağın birinci planda tutulmasını sağlar ve planlama sisteminin daha sağlıklı yürütmesine katkıda bulunur.

SÇD sürecinin Türkiye'deki planlama pratiğine entegrasyonunun sağlanması, bölge planlarına üç önemli konuda yeni nitelikler kazandırmaktadır. Bunlar; gerekli olan çevresel verilerin bulunması veya oluşturulması, halkın katılımının aktif bir şekilde sağlanması ve alternatif planların varlığıdır (Aydın, 2003).

Bölgede gelecek yıllar için izlenecek yol belirlenirken sürdürülebilir bir sistemin meydana getirilmesi; doğal ve yapay sistemlerin istikrarlı gelişimi, SÇD'nin planlama sürecine mümkün olan en erken aşamada dahil olması ile olur. Yine bu şekilde karar alma mekanizmasının ölçülü olmasını kuvvetlendirerek, izlenecek yolun belirlenmesinde karar vericiyi, yalnız başına karar veren olmaktan çıkarıp, bir rehber görevi üstlenmesini sağlar (Aydın, 2003).

SÇD'ye tabi plan/program, yasa ve politikaları barındıran dört basamaklı stratejik karar alma eylemi söz konusudur. Bu basamaklar ve birbirleri ile olan ilişkileri aşağıda verilmiştir (Çabuk, 2006):

1. Yasa, ulusal ve yerel meclislerce belirlenen, hükümetlerde her kademedede uygulanan, insanların sosyoekonomik tutumları için meydana getirilmiş bir yapıdır. Bir yasa genel itibariyle, bir politikanın son hali olarak bilinir.
2. Politika, bu dört basamağın merkezinde yer alır; plan ve programlara etki gösterebilen ve yasama aracılığıyla yasaya dönüştürülebilen bir kavramdır.
3. Plan, açık bir amaç, özel bir mekansal içerik ve belirli bir zaman döngüsü barındıran eylemler dizisinin, politikaların meydana getirilmesi amacıyla düzenlenmesidir.
4. Program, belli bir planın uygulamaya sokulması ile ilgili projeler serisidir. Bazı durumlarda plan ve program kavramları birbiriyle karıştırılmaktadır. Program, kısa

vadede hayata geçirilecek proje ya da eylemler ile ilgili bir ifadedir. Plan ise nispeten daha uzun vadede ve büyük ölçekli faaliyetler bütünüdür.

1.4 ÇED-SÇD ve Raporları Arasındaki Farklılıklar

SÇD sürecinin aşamaları ile ÇED sürecinin aşamaları arasında benzerlik olmasının yanı sıra, iki sürecin başvurduğu yöntemler ve ölçek açısından birbirinden önemli ölçüde farkları vardır. ÇED süreci parsel temel alınarak gerçekleştirilen projelere uygulanmakta iken, SÇD süreci ise daha üst ölçekte stratejik kararlara uygulanan ve ÇED sürecine rehberlik eden bir konumdadır. Üst ölçekte standart bir çevresel değerlendirmeye tabi tutulan planlama ile ilgili kararlar ÇED ölçeğinde değerlendirme yapılmasını kolaylaştırıcı etki gösterecektir.

ÇED ve SÇD arasındaki bir diğer önemli fark ise, ÇED’de olumlu veya olumsuz bir karar ve bu karara bağlı bir faaliyet söz konusu iken, SÇD resmi olarak diğer devlet kurumları veya belediyelerce hazırlanan plan veya programlara uygulandığından sonuçları tam olarak bağlayıcı bir süreç sayılmaz. Süreç genellikle iki kamu kurumunun beraber çalışması, plan ve program süreçlerinin belirli çevresel değerlendirmeler açısından standart hale gelmesi ve halkın sürece etkin bir şekilde katılımını barındıran yardımcı bir süreç şeklindedir (ÇED El Kitabı, 2009).

ÇED, noktasal yani herhangi bir proje bazında uygulanır. SÇD ise alan göz önüne alınarak yapılan değerlendirmedir ve planlama önceliklidir.

ÇED ve SÇD arasındaki farklılıkları aşağıda verilen Çizelge 1.2’de daha kapsamlı bir şekilde görebiliriz.

Çizelge 1.2 ÇED ve SÇD arasındaki farklar (Cengiz, 2011)

	SÇD	ÇED
Ele aldığı konular	Stratejiler, vizyonlar, kavramlar	İnşaat ve işletme faaliyetleri
Karar verme basamağı	Politika, plan, program	Proje (faaliyet)
Karar sürecindeki rolü	Yardım edici,kolaylaştırıcı	Yönlendiren,yaptırımsahibi
Alternatifler	Mekansal, teknolojik, ekonomik, sosyal ve fiziksel stratejilere ilişkin alternatifler	Mekan, tasarı, inşaat ve işletme tekniğine ilişkin alternatifler
Etkinin ölçeği	Makro ölçek (küresel, ulusal, bölgesel)	Mikro ölçek (genellikle yerel)
Etkinin kapsamı	Sürdürülebilirlik kavramı içerisinde ekonomik ve sosyal konular, fiziksel ve ekolojik konulardan daha çok ele alınabilir.	Sürdürülebilirlik perspektifi kapsamında ele alınan fiziksel ve ekolojik konular ekonomik ve sosyal konulara göre önceliklidir.
Zamanlama	Uzun ve orta vade	Orta ve kısa vade
Temel bilgi kaynakları	Ulusal çevresel stratejik raporlar, Yerel Gündem 21, istatistiksel veriler	Arazi çalışmaları, numune analizleri, istatistiksel veriler
Bilgi çeşitleri	Genellikle tanımlayıcı ve soyut bilgilere dayanarak çalışmaktadır.	Genellikle sayısal verilerle çalışmaktadır.
Karar verme sürecindeki etkisi	Kesin olmayan, belirsiz	Kesin ve belirli
Çıktılar	Genel, yüzeysel	Detaylı
Halkın katılımının süreç içerisindeki rolü	Halkın katılımı süreci vardır.	SÇD'ye göre daha etkili bir halkın katılımı süreci vardır.

ÇED Raporu ile SÇD Raporu arasındaki farklılıklar ise şu şekilde ifade edilebilir (Çabuk, 2010):

ÇED Raporu, bir fabrikanın satışa sunulan nihai ürününe benzetilebilir. ÇED aşamasının daha önceki tüm işlemleri bu nihai ürünün meydana getirilmesi içindir. Bir ÇED Raporu ile bir projenin olumlu/olumsuz, doğrudan/dolaylı, uzun ve kısa vadeli çevreye olan etkileri, farklı bilim dallarında görev yapan uzman kişilerce bilimsel teknikler ve yöntemler kullanılarak araştırılır, olumsuz olacağı bu araştırmalarda saptanan çevresel etkiler için alternatif önlemler alınır. Amaç, ilgili projenin gerçekleşme durumu ile ilgili karar alacaklara, çevre üzerinde meydana

gelebilecek etkiler ile ilgili bilimsel araştırma ve incelemelere dair bir belgenin sunulması ve böylelikle yatırımlar ile alakalı olarak verilecek hükümlerde çevre ile kalkınma arasında denge sağlayıcı bir tutum sergilenmesidir.

Başka bir ifade ile, ÇED Raporu, "Sürdürülebilir Kalkınma" amacı doğrultusunda "tahmin ve önleme" stratejisinin karar alıcılar tarafından izlenmesinde başvurulacak bilimsel bir uygulama aracıdır. ÇED Raporu için yapılan çalışmaların en özgün kısmı, projenin muhtemel çevresel etkilerinin araştırılması ve olumsuz olabileceği saptananlar için alternatif tedbirlerin belirlenmesidir. Bunun için, yerinde yapılan incelemelerle varılan tüm neticelere dayanılarak, ÇED için geliştirilmiş özgün bilimsel usul ve teknikler kullanılır; Örnek olarak, hava ve su kirliliklerin oluşup oluşmayacağı tahmini için Çevre Mühendislerince dağılım modelleri, nüfus, kentleşme ve istihdama etkilerinin nasıl olacağı ile ilgili sosyal bilimciler ve şehir plancıları tarafından projeksiyon yöntemleri kullanılır. Özetle ÇED Raporu hazırlanması farklı meslek disiplinlerini ve bunların mesleki yöntemlerini ihtiva eder.

SÇD Raporu ise Yetkili Kurumun, kapsam belirleme sürecinde tayin edilen format ışığında hazırladığı ya da hazırlattığı, ilgili taslak yönetmeliğin EK-4'ünde yer alan bilgileri ve kapsamlı bir stratejik çevresel değerlendirmeyi barındıran raporu ifade eder (SÇD Yönetmeliği Taslağı).

SÇD Yönetmeliği Taslağında geçen EK-IV yani "SÇD Raporunda Yer Alması Gereken Bilgiler" aşağıda verilmiştir (SÇD Yönetmeliği Taslağı):

1. Teknik olmayan bir özet.
2. Plan veya programın kapsamı, hedefleri, alternatifleri (plan veya programda verilmişse) ve ilgili diğer planlar ve programlarla olan ilişkisi.
3. Plan ya da programla ilgili mevcut çevresel ve sağlığa ilişkin durum:
 - a. Plan ya da programla ilgili mevcut çevresel durumun tespiti ile plan ya da programın uygulanmaması halinde mevcut çevrenin nasıl etkileneceği (hiçbir şey yapmama durumu)
 - b. Önemli ölçüde etkilenebilecek alanların çevresel özellikleri;
 - c. Plan ya da programdan kaynaklanan mevcut çevresel problemler, çevresel koruma alanlarından ya da bu Yönetmeliğin Ek-V'inde belirtilen duyarlı yörelerden herhangi biriyle ilişkisi

4. Plan veya programla ilgili olarak ulusal ve uluslararası düzeylerde belirlenmiş çevre koruma hedeflerine ve bu hedeflerin ve herhangi bir çevresel unsurun hazırlık sırasında nasıl dikkate alındığına dair bir açıklama;
5. Kapsam belirleme raporu ile kıyaslanan olası kapsam değişikliklerini de açıklayan değerlendirme kapsamı. (önceki bölümlerde yapılmış olan kapsam belirleme ve analizler sonucunda elde edildiği gibi)
6. Plan ya da programın biyolojik çeşitlilik, nüfus, insan sağlığı, fauna, flora, toprak, su, hava, iklim faktörleri, maddi varlıklar, kültürel miras (mimari ve arkeolojik miras dahil), peyzaj ve yukarıdaki faktörler arasındaki karşılıklı ilişkiler dahil çevre üzerindeki olası önemli etkileri ile sosyal ve ekonomik etkileri (Bu etkiler ikincil, kümülatif, birbirini güçlendiren, kısa, orta ve uzun dönem kalıcı ve geçici, olumlu ve olumsuz etkileri kapsayacaktır);
7. Plan ya da programın uygulanması nedeniyle çevre üzerinde oluşabilecek önemli olumsuz etkilerinin önlenmesi, azaltılması, mümkün olduğunca telafi edilmesi için öngörülen ve plan veya programda dikkate alınacak olan alternatif seçenekleri de içeren tedbirler;
8. Plan veya program alternatiflerinin, çevresel etki açısından değerlendirilmesi ve kıyaslanması (plan veya programda verilmiş ise). Ele alınan alternatiflerin seçilme gerekçelerine ilişkin genel bilgi;
 - a. Plan ya da programın yapılmaması durumunda mevcut durumun devamı alternatifi,
 - b. Çevre değerlerinin öncelikli değerlendirildiği alternatif;
9. Değerlendirmenin nasıl yapıldığı ve istenen bilgilerin derlenmesinde karşılaşılan güçlükler (teknik yetersizlikler ya da teknik uzmanlık yetersizliği gibi) ilişkin bir açıklama; Veri ve bilgi eksikliklerine ve bunların değerlendirmede nasıl ele alındığına dair bir açıklama.
10. İstişare Toplantısının ana hatları (yeri, tarihi, kimlerin katıldığı), toplantıda dile getirilen görüşler ve plan ya da programın nihai halinde bu görüşlerin değerlendirmede nasıl kullanıldığı;
11. Plan ya da programın uygulanmasında ortaya çıkabilecek çevresel etkileri izlemeye ilişkin olarak tasarlanan tedbirlerin tanımı;
12. Sonuç plan veya programın uygulanması ve karar alma aşamalarında dikkate alınması gereken temel önerilerin bir özeti.

13. Ekler:

Ek I: Bu önerilerin plan veya programa entegre edilip edilmediği ve nasıl entegre edildiği ile ilgili açıklamaların yer aldığı, SÇD sürecindeki plan veya programa yönelik temel önerilere genel bakış.

SÇD Yönetmeliği kapsamındaki bir plan ya da programın hayata geçirilmesinden sorumlu kurum; plan ya da programlama sürecinin başlatılmasına karar verildiği safhadan itibaren, plan ya da programın süreci ile eşzamanlı olarak SÇD sürecini uygulamak, SÇD raporunu hazırlamak ya da hazırlatmak ve bu raporu Bakanlığa sunmakla mükelleftir. İlgili rapor, Bakanlık tarafından yeterlik verilmiş kurum veya kuruluşlarca hazırlanır.

1.5 Türkiye’de ÇED-SÇD Kavramlarının Mevzuattaki Yeri ve Uygulamaları

Anayasamızın 56. maddesinden yola çıkarak 1983 senesinde mevzuattaki yerini alan Çevre Kanununun 10. maddesi ile ÇED ilk defa Türk hukukunda yasal olarak yer almış ve konuyla ilgili esasların yönetmelikle hazırlanacağı belirtilmiştir. Kanunun mevzuattaki yerini almasından 10 sene sonra yayımlanan ilk ÇED Yönetmeliği ile ülkemizde bu süreç yasal olarak tanımlanmıştır. 1993 tarihinde yayımlanan bu yönetmelikten sonra 1997, 2002, 2003, 2008, 2013 senelerinde her biri kendisinden önceki yönetmeliği yürürlükten kaldıran yeni ÇED Yönetmelikleri yayımlanmıştır. Hali hazırda yürürlükte bulunan ÇED Yönetmeliği ise 09.02.2016 tarih ve 29186 sayılı RG değişikliği ile yayımlanmıştır (Çabuk, 2010).

09.08.1983 tarih ve 2872 sayılı Çevre Kanunu’nun 2. ve 10. maddesinde “SÇD’ye tabi plan/programlar ve konuyla ilgili usul ve esaslar Bakanlık tarafından yayımlanacak yönetmelikler ile tayin edilir.” hükmü bulunmaktadır.

04.07.2011 tarih ve 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK’nın 9’uncu maddesinin 1. Fıkrasına ait (a) bendinde “ÇED ve SÇD çalışmalarını yapmak ve bu konu ile ilgili gerekli hükümleri vermek, izlemek ve denetlemek” misyonu ÇED, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü’nün görevleri arasında tanımlanmaktadır (ÇED, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü, 2013).

Bu tez çalışmasının yazımı sırasında Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından SÇD Yönetmeliği Taslağı hazırlanmış ancak SÇD Yönetmeliği henüz Resmi Gazetede

yayımlanmamıştır. İlgili bakanlık yetkililerinden alınan bilgiler ışığında önümüzdeki dönemlerde SÇD Yönetmeliği'nin yayımlanacağı düşünülmektedir.

Türkiye'de ÇED ve SÇD kavramlarının yasal çerçevedeki yeri bu şekilde olup, SÇD ve ÇED Uygulamaları ise aşağıda verilmiştir (SÇD Yönetmeliği Taslağı):

1. İlgili Yönetmelik çerçevesinde SÇD Raporu hazırlanarak onay sürecinden geçmiş bir plan ya da programın kapsamına giren ve yürürlükteki ÇED Yönetmeliğine tabi faaliyetlere dair uygulanacak çevresel etki değerlendirmesi sürecinde; SÇD Raporu'ndaki hususlar dikkate alınmalıdır.

2. Bir plan ya da program için yürütülen SÇD sürecinde, tekrardan sakınılması ve ulaşılmış olan verilerin/önerilerin sistemli bir biçimde kullanılabilmesi adına daha önce yürütülmüş olan ilgili SÇD Raporlarındaki çalışmaların çıktıları dikkate alınmalıdır.

Avrupa Birliği tarafından yürütülen SÇD çalışmaları ise şöyledir (Anonim, 2001):

- Avrupa Birliği Stratejik Çevresel Değerlendirme Direktifi

AB'nin sürdürülebilir kalkınma ilkesini uygulamaya sokma süreci ile beraber "Birtakım Plan ve Programların Çevresel Etkilerinin Değerlendirilmesine Dair" 27.06.2001 tarih ve 2001/42/EC sayılı SÇD Direktifi yayımlanmış ve üye ülkelerin 21.07.2004 tarihine dek bu direktif ışığında kendi yönetmeliklerini yayımlamaları istenmiştir.

Birliğin SÇD Yönetmeliği'nde yer alan "kapsam" başlıklı 3. maddede "... enerji, endüstri, taşımacılık, atık ve su yönetimi, tarım, ormancılık, balıkçılık, telekomünikasyon, turizm, kent ve kırsal planlaması veya arazi kullanımı" için hazırlanan ve 85/337/EEC sayılı Direktifin Ek 1-2'sinde yer alan projelerin daha ileri gelişmesine izin verilmesi için çerçeve belirleyen plan ve programların SÇD sürecine tabi tutulacakları açıklanmaktadır.

Çizelge 1.3'de BM Protokolü ve AB Yönetmeliklerine göre SÇD'nin uygulandığı alanlar gösterilmiştir. Ayrıca SÇD Yönetmeliği su yönetimi, tarım, turizm, kentsel ve kırsal alan planlaması ya da arazi kullanımı sektöründe ve ülke, bölge, havza düzeyinde hazırlanan SÇD'ye tabi plan/programlara yürürlüğe girdiği tarihten itibaren uygulanır.

İlgili yönetmeliğin uygulanamadığı bazı istisnai durumlarda söz konusudur. Bunlar; milli savunma, sivil savunma ve doğal afetler ile mücadele çerçevesinde yer alan plan/programlar ve mali ya da bütçe plan/programlarıdır.

Çizelge 1.3 AB Yönetmelikleri ve BM Protokolüne göre SÇD'nin uygulandığı alanlar (Rıışvanlı, 2004)

SÇD Uygulanan Alanlar	
<u>BM Protokolüne Göre</u>	<u>AB Yönetmeliklerine Göre</u>
- Plan, Program, Politika, Tüzük, Yönetmelik	- Plan, Program
<i>Sektörler</i>	<i>Sektörler</i>
- Tarım	- Tarım
- Enerji	- Enerji
- Ormancılık	- Ormancılık
- Balıkçılık	- Balıkçılık
- Su Yönetimi	- Su Yönetimi
- Atık Yönetimi	- Atık Yönetimi
- Turizm	- Turizm
- Endüstri (Maden Çıkarmada Dahil)	- Endüstri
- Telekomünikasyon	- Telekomünikasyon
- Arazi Kullanımı	- Arazi Kullanımı
- Fiziksel Planlama	- Kent ve Kırsal Planlama
- Ulaşım	- Taşımacılık
- Ticaret	
- Askeri Eğitim Alanları	
- Doğa Koruma	
- Modern Biyoteknoloji	

2. SÇD UYGULANACAK PLAN VE PROGRAMLARIN BELİRLENMESİ

SÇD'ye tabi plan ve programların belirlenmesi aşağıdaki gibi yapılmaktadır (SÇD Yönetmeliği Taslağı).

SÇD Yönetmeliğinin,

1. Ek-I listesinde bulunan il düzeyinde, bölgesel ve ulusal düzeyde hazırlanan plan ve programlar SÇD'ye tabidir. Ek-I Listesinde yer alan plan/programlardan bazıları aşağıda verilmiştir.

SÇD Uygulanacak Bazı Plan ve Programlar (Ek-I Listesi)

1. Çevre Düzeni Planları
2. Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişme Bölgeleri ve Turizm Merkezlerinde Yer Alan Planlar (1/25.000 ve 1/5.000)
3. Kırsal Kalkınma Programları
4. Su Havzaları Rehabilitasyon Plan ve Programları
5. Havza Master Planları
6. Uzun Devreli Gelişme Planları

2. Ek-I listesinde bulunan yerel düzeyde hazırlanan plan/programlar; Ek-I listesinde bulunmayıp Madde 2 (1) kapsamında bulunan her ölçekteki plan/programlar; Yönetmelik kapsamında yer alan her ölçekteki plan/programlarda gerçekleştirilecek değişiklik ve/veya revizyonların SÇD'ye tabi olup olmayacaklarının saptanması amacıyla Ek-2'de verilen eleme yöntemine göre SÇD uygulamasına karar verilenler, SÇD'ye tabidir.

Eleme Yöntemi aşağıda verilmiştir.

SÇD Uygulanacak Plan ve Programları Belirleyecek Eleme Yöntemi (Ek-II)

Bakanlıkça, plan ve programlara SÇD uygulanıp uygulanmayacağına bu Ek'te verilen eleme yöntemi temel alınarak karar verilir.

Eleme aşağıdaki aşamalardan meydana gelmektedir (bk. Şekil 2.1) (SÇD Yönetmeliği Taslağı):

1. Ön Eleme

Ön eleme, SÇD Yönetmeliği'nin Ek-I Listesinde bulunan SÇD'ye tabi plan ve programlara bakılarak uygulanan bir kontroldür. Söz konusu plan ya da programın SÇD Yönetmeliği hükümlerine tabi olması için ilgili yönetmeliğin Ek-I Listesinde yer alması gerekmektedir. Böylece, plan ya da programın yalnız türü belirlenerek başlangıç safhasında SÇD uygulanmasına dair konular netlik kazanabilir.

2. Duyarlı Yörelere

SÇD Yönetmeliği'nin Ek-I Listesinde bulunmayan fakat bu Yönetmeliğin Ek-V'inde açıklanan duyarlı yörelere üzerinde çevreye negatif etkileri olabilecek plan ya da programlara veya bu plan ya da programlarda uygulanacak önemli değişiklik veya revizyonlara bu Yönetmelik baz alınarak SÇD süreci uygulanır.

İlgili taslak yönetmeliğin Ek-V'inde yer alan "Duyarlı Yörelere" tez çalışmasının Ek-2 kısmında verilmiştir. (bk. sayfa 100)

3. Plan ve Program Bazında Eleme

Plan/program temel alınarak yapılan Eleme, yukarıda belirtilen birinci ve ikinci adımlardaki kapsam dışı olan plan ya da programlar veya bu plan ya da programlarda uygulanacak önemli değişiklik veya revizyonlar için yapılır. Plan ve Program temel alınarak yapılan Eleme, plan ya da programın çevreye karşı muhtemel önemli etkilerinin durumunu görmek için her bir plan ya da program için ayrı ayrı inceleme yapılmasını gerektirir. Bu inceleme sonucunda plan ya da programa veya plan ya da programda uygulanacak önemli değişiklik ya da revizyonlara SÇD uygulanıp uygulanmayacağına karar verilir.

Etkilerin nedenlerine ve etkilere maruziyeti olabilecek ortamlara dair, beklenen çevresel etkilerin sistemli bir analizinin yapılması lazımdır. Plan ve programların, özellikle şu karakteristikleri göz önünde tutulmalıdır:

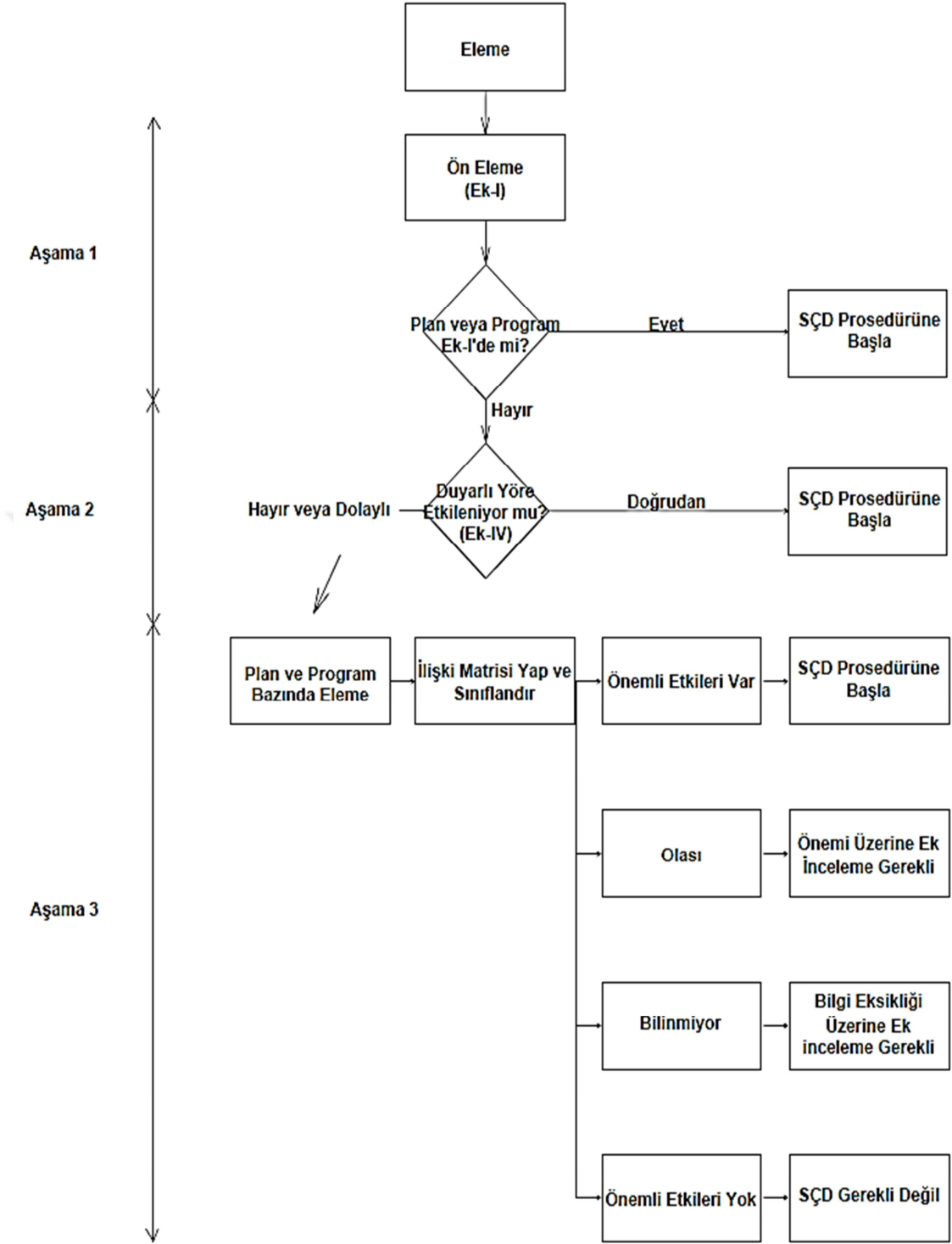
- a. Plan veya programın projeler ve diğer faaliyetler için boyut, yer, yapı ve çalışma şartlarına ilişkin bir çerçeve belirlemesi,
- b. Plan veya programın bir hiyerarşi içerisinde diğer plan ve programlara etki etme mertebesi,
- c. Plan veya programın oluşturması muhtemel önemli çevresel problemler,
- ç. Plan veya programın çevre ile ilgili mevzuatın uygulanması kapsamında yer alması.

4. Çevresel Etkilerin Sınıflandırılmasında, Etkilerin ve Etkilenmesi Muhtemel Alanın Karakteristikleri

- a. Etkilerin meydana gelebilirliği, süresi, sıklığı ve geri döndürülebilirliği;
- b. Etkilerin kümülatif yapısı;
- c. İnsan sağlığı ya da çevreye dönük riskler;
- ç. Etkilerin büyüklüğü ve kapsamı;
- d. Aşağıdakilere bağımlı olarak etkilenmesi muhtemel alanın değeri ve hassasiyeti:
 - 1. Özel doğa karakteristikleri ya da kültürel miras,
 - 2. Çevresel kalite standartlarının ya da limit değerlerinin aşılması,
 - 3. Yoğun bir şekilde arazi kullanımı.
- e. Ulusal ya da uluslararası koruma özelliğine sahip alanlar ya da peyzaj üzerindeki etkiler.
- f. Orman ekosistemine etkileri.

Çevresel etkilerin sınıflamasının yapılmasında, etkilerin ve etkilenmesi muhtemel alanın karakteristikleri, özellikle yukarıda verilen maddeler göz önünde bulundurularak, dikkate alınmalıdır.

Aşağıda Şekil 2.1’de Eleme Yöntemi verilmiştir.

Şekil 2.1 Eleme Yöntemi (ŞÇD Yönetmeliği Taslağı).

3. SÇD UYGULANACAK BAZI PLAN VE PROGRAMLAR HAKKINDA GENEL BİLGİ

Bu bölümde SÇD Yönetmeliği Taslağında geçen Ek-I Listesi yani direk olarak SÇD Uygulanacak Plan ve Programlardan bazıları hakkında genel bilgiler verilmiştir.

3.1 Çevre Düzeni Planları

17.02.2009 tarih ve 27131 sayılı resmi gazete değişikliğiyle beraber yürürlüğe giren, *Çevre Düzeni Planlarına Dair Yönetmelik*'te geçen Çevre Düzeni Planı tanımı; Ülke ve bölge plan hükümlerine uygun olacak şekilde sanayi, tarım, turizm, konut, ulaşım gibi yerleşme ve arazi kullanım kararlarını belirleyen planı ifade eder şeklindedir.

1/100.000 ölçeğe sahip çevre düzeni planları, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma ve Dokuzuncu Kalkınma Planlarında saptanan bu temel amaçlara ulaşma hedefinin bir parçası olarak, bölge veya havza bazında belirlenen planlama bölgelerinde, koruma-kullanma dengesini oluşturacak temel arazi kullanımı ve strateji kararlarının alınmasına imkan sağlayan; ayrıca planlama bölgesinde yer alan tüm sosyal aktörlerin plana katılımını ve sahiplenmesini hedefleyen bir planlama yaklaşımı barındırmaktadır.

17.02.2009 tarih ve 27131 sayılı resmi gazete değişikliği ile beraber yürürlüğe giren, *Çevre Düzeni Planlarına Dair Yönetmelik*'te geçen bazı tanımlar aşağıda verilmiştir (ÇDPDY, 2009):

Çevre Düzeni Planı Açıklama Raporu: Çevre düzeni planının vizyonunun, misyonunun, ilkelerinin, politikalarının ve stratejilerinin belirtildiği ve bunlar ışığında saptanan projeksiyon nüfusuna, saha büyüklüklerine, sektör yapısına, plan hükümlerine, planı hayata geçirme araçlarına, kurumsal yapıya ve denetime dair gerekçeli açıklamaların yapıldığı ve çevre düzeni planı ile bütün teşkil eden raporu ifade eder.

Çevre Düzeni Planı Araştırma Raporu: Planlama sahasına dair gelecekte hayata geçirilmesi düşünülen projeksiyonların uygulanabilmesi, plan hükümlerinin, koruma/gelişme politika ve stratejilerinin saptanabilmesi için 7. madde çerçevesinde alınan bilgilerin planlama çalışmasında kullanılacak şekilde çözümlene ve

sentezinin gerçekleştirildiği, sahaya dönük fırsatların, tehditlerin, kuvvetli ve zayıf yönlerin belirlendiği farklı disiplinlerden uzmanlarca hazırlanan raporu ifade eder.

Plan Değişikliği: Çevre Düzeni Planı temel hükümlerine, devamlılığına, bütünlüğüne zarar vermeyecek nitelikte, 9'uncu maddede belirtilen gerekçeler baz alınarak gerçekleştirilen kısmi değişikliği ifade eder.

Plan Revizyonu: Çevre Düzeni Planı'nın beklentileri karşılayamadığı ya da 9'uncu maddede açıklanan gerekçelerin planın vizyonu, misyonu, stratejileri, prensip ve politikaları bakımından plan temel hükümlerini, devamlılığını, bütünlüğünü etkilemesi durumunda çevre düzeni planı bütününe uygulanan değişikliği ifade eder.

Planlama Alanı: Havza ve/veya bölge sınırlarını oluşturan sahayı ya da yönetsel, mekansal ve kentsel fonksiyonlar bakımından bütünlük ihtiva eden alanlar göz önüne alınarak belirlenen alanı ifade eder.

3.2 Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişme Bölgeleri ve Turizm Merkezlerinde

Yer Alan Planlar (1/25.000 ve 1/5.000)

15.05.2004 tarih ve 25463 sayılı resmi gazetede yayımlanan *Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri ile Turizm Merkezlerinin Belirlenmesine ve İlanına İlişkin Yönetmelik* konu ile ilgili olarak yasal çerçevede yer alan yönetmeliktir.

Bu yönetmeliğin temel hedefi, Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri ve Turizm Merkezlerinin saptanmasına ve saptama sürecinde yer alacak çalışma komisyonlarının meydana getirilmesine, ilgili komisyonların vazife ve yetkileri ile çalışma şekline dair yöntem ve esasları tanzim etmektir. Bu Yönetmelik, 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu'nun 37. maddesinin (A) bendinin (I) numaralı alt bendi baz alınarak hazırlanmıştır (KTKGBY, 2004).

İlgili yönetmelikte adı geçen tanımlar aşağıda verilmiştir (KTKGBY, 2004):

Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi; tarihsel ve kültürel öneme sahip değerlerin sıkça yer aldığı ve/veya turizm açısından belirli bir potansiyele sahip yöreleri muhafaza etmek, değerlendirmek, sektörel kalkınmayı ve planlı büyümeyi gerçekleştirmek hedefiyle değerlendirmek üzere sınırları Bakanlığın tavsiyesi ve Bakanlar Kurulu Kararı ile belirlenen ve duyurulan bölgeleri ifade eder.

Turizm Merkezi; Kùltür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri dahilinde ya da dışında, öncelikle geliştirilmesi planlanan; konumu, mevki ve sınırları Bakanlığın tavsiyesi ve Bakanlar Kurulu kararı ile belirlenen ve duyurulan, turizm hareketleri ve faaliyetleri açısından önem arz eden yerleri veya bölümlerini ifade eder.

Bakanlar Kurulu tarafından belirlenen Kùltür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri ve Turizm Merkezleri, Resmi Gazete’de yayımlanmak yoluyla ilan olunur.

16.03.1982 tarihli ve 17635 sayılı Resmi Gazete ile yayımlanan *Turizmi Teşvik Kanunu*’nda yer alan Kùltür ve Turizm Koruma ve Gelişim Alt Bölgesi tanımı ise aşağıda verilmiştir (KTKGBY, 2004).

Kùltür ve Turizm Koruma ve Gelişim Alt Bölgesi: 1/25.000 ya da daha alt ölçeğe sahip bir plan ile saptanan, içinde turizm türleri ile eğitim, kùltür, eğlence, ticaret, konut ve her türlü sosyal ve teknik alt yapı sahalarından bir ya da daha fazlasını içeren, kendi içerisinde alt alanlara ayrılabilen arazileri belirtir.

Kùltür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri ve Turizm Merkezlerinde Yer Alan Planlar (1/25.000 ve 1/5.000) başlığı ile alakalı olarak yayımlanan bir diğer yönetmelik ise, 03.11.2003 tarihli ve 25278 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Kùltür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgelerinde ve Turizm Merkezlerinde İmar Planlarının Hazırlanması ve Onaylanmasına Dair Yönetmeliktir.

Bu yönetmeliğin amacı ise, 957/2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu’nun 3. maddesinde belirtilen Kùltür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri ve Turizm Merkezlerinde bütün ölçeklerde imar planlarının hazırlanması, hazırlattırılması ve resen tasdik edilmesi ve de değiştirilmesine ilişkin işlemleri düzenlemektir.

İlgili yönetmelikte geçen bazı tanımlar ise aşağıda verilmiş ve bu tanımlar ilgili yönetmelikten alınmıştır:

Her Ölçekte Plan: Kùltür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri ve Turizm Merkezlerinde turizm sektörünün ekonomik ve ekolojik verimliliği ve sürdürülebilir turizm ilkesi ışığında kùltür ve turizme yönelik kullanımların çoğunluklu olduğu bölgelerdeki gelişme ve korumayı gerçekleştirmek, uzun ve kısa vadeli ilke ve amaçlar ile mekansal stratejileri tayin etmek için hazırlanan ve bu yönetmelikte tanımlanan farklı ölçeklere sahip fiziki planlardır.

Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Planları: İçerisinde turizm çeşitleri ile eğitim ve kültür, ticaret, eğlence, konut ve her tür sosyal ve teknik alt yapı sahalarından bir ya da daha fazlasını kapsayan, kendi içerisinde alt bölgeler bulundurabilen, bu çerçevede kaynaklar arasında koruma/kullanma dengesini ve sektörel bazda kalkınmayı temin eden, arazi temel kullanım hükümlerini tayin eden, plan notları ve açıklama raporları ile bir bütün teşkil eden 1/25.000 ya da daha üst ölçekli fiziksel planlardır.

Nazım İmar Planı (Değişiklik: R.G. 12.01.2005-25698): Onaylanmış mevcut haritalar üzerine jeoloji bilgileri ve mevcutsa kadastro durumu işlenmiş olarak; varsa üst ölçekli Kültür ve Turizm Gelişim Planlarına uygun olacak şekilde hazırlanan farklı arazi kullanım şekillerini, nüfus ve yapı yoğunluklarını, gelişme yön ve büyüklüklerini, temel ulaşım sistemini belirleyen ve uygulama imar planlarına yön veren zaman, mekan ve örgütlenme (uygulama) aşamalarını belirleyen detaylı açıklama raporu ve plan notları ile bir bütün teşkil eden 1/2.000 ya da 1/5.000 ölçekte düzenlenen planlardır.

3.3 Kırsal Kalkınma Programları

Kırsal Kalkınma Planı

Kırsal Kalkınma Planı, 25.01.2006 tarih ve 2006/1 sayılı Yüksek Planlama Kurulu (YPK) kararı ile kabul edilen “Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi (UKKS)” gereğince hazırlanmıştır. Strateji belgesinde “Bu Strateji belgesine bağlı olarak, kırsal kalkınma planının hazırlanması/yönetilmesi çalışmalarının ise, yine ilgili kurum ve kesimlerin katılımıyla, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından DPT ile ortaklaşa koordine edilmesi öngörülmektedir” hükmüne yer verilmiştir.

UKKS’ye ek olarak, 2007-2013 dönemini kapsayan Dokuzuncu Kalkınma Planı’nın 674 no’lu maddesinde “Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi ışığında, Kırsal Kalkınma Planı hazırlanarak uygulamaya konulacaktır” ifadesine yer verilmiştir. Kalkınma planlarının uygulamaları olarak tasarlanan senelik programlarda, Kırsal Kalkınma Planı’nın nasıl ve hangi zaman aralığında hazırlanacağı belirlenmiştir. Buna göre, Plan’ın hazırlanmasından sorumlu kuruluş Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığıdır (GTHB, 2010).

Ülkemizin, dinamik nüfusa ve geniş kırsal coğrafyaya sahip bir ülke olarak, ulusal kalkınmaya hız kazandıracak niteliğe sahip önemli bir ekonomik ve beşeri kaynak potansiyeli vardır. Kırsal kesimdeki bu potansiyelin harekete geçirilmesi; kırsal kesimin ihtiyaçlarını ve kısıtlarını, yatırımların ve hizmetlerin hayata geçirilmesinde eşgüdümü, kaynak kullanımında etkinliği ve yerleşimlerin nüfus yoğunluğunu birlikte gözeterek çok sektörlü ve bütüncül bir planlamayı zorunlu hale getirmektedir. Bu kapsamda, dünyada kırsal kalkınma anlamında değişen yeni yaklaşımları göz önüne alan, AB'ye uyum sürecini kolaylaştırıcı, ancak ülkemizin ihtiyaçlarını, önceliklerini ve yerel koşullarını gözeterek bir Kırsal Kalkınma Planı'nın oluşturulması amaçlanmıştır.

Kırsal kesimde doğurganlık ve göç eğilimlerinde karşılaşılan değişimler, kırsal kesime yönelik kamusal hizmetlerin ve kalkınma girişimlerinin geçmiş dönemlere kıyasla daha maliyet etkin ve yenilikçi yaklaşımlar ile sunulmasını zorunlu hale getirmektedir. Bu Plan, kırsal nüfusta devamlı olan azalma trendini ve değişen nüfus yapısını gözeterek uygulamalara temel teşkil etmek ve kırsal yerleşimlerin öncelikle kendi yerleşik nüfusu için olmak üzere, kentli nüfus için de cazip yaşam alanları haline getirilmesini amaçlamaktadır.

Bu kapsamda, Kırsal Kalkınma Planı'nın esas amacı; kırsal toplumun iş ve yaşam şartlarının kentsel alanlarla uyumlu bir şekilde yöresinde geliştirilmesi ve sürdürülebilir kılınmasını sağlamaktır. Bu hedef ışığında, kırsal kesimdeki yaşam ve çalışma şartları bakımından önem arz eden ve kırsal kalkınma alanında desteklenmesi gerekli olan tedbirler ve faaliyetler saptanmıştır. Böylelikle, ülkemiz açısından öncelik arz eden faaliyet konuları hakkındaki temel esas ve yöntemlerin, tüm kamu ve kamu dışı paydaşlara duyurulması amaçlanmıştır.

Buradan hareketle, bu Plan, ülkemizin kırsal kesimi için önceliği olan faaliyetlerin belirlenerek, bu faaliyetler ile ilgili uygulamadan sorumlu kuruluşlara genel bir çerçeve sunan kaynak bir dokümandır. Plan, doğrudan uygulamaya dönük ve tek bir kurum tarafından yönetilebilen bir eylem planı veya programı olmamakla birlikte, "Plan'ın uygulaması" yerine "Plan faaliyetlerinin uygulaması" ifadesi kullanılmıştır (GTHB, 2010).

Plan faaliyetlerinin uygulaması, Plan'da verilen faaliyetlerin ilgili sektör kuruluşlarınca belirtilen esas ve yöntemler dahilinde sektörel bazda olacaktır.

Dolayısıyla birçok farklı sektör ve kuruluşu ilgilendiren Plan dokümanının uygulama yapısı kadar önemli olan bir diğer boyutu da koordinasyon ve izleme/değerlendirme yapısıdır. Bu amaçla, ülkemizde oldukça parçalı bir yapıda yürütülmekte olan kırsal kalkınma faaliyetlerinin, bu Plan'da tasarlandığı şekliyle, belirli bir politika kapsamında izlenerek söz konusu faaliyetlere ve yeni tasarlanacak diğer faaliyetlere yön verilmesi yoluyla kırsal kesime dönük kamusal hizmet ve yatırımların etkinliğinin artırılması ayrıca amaçlanmıştır. Kırsal alandaki kalkınma faaliyetlerini ve/veya girişimlerini izlemek ve yönlendirmek bu Plan'ın en temel çıktılarında bir tanesidir. Bu itibarla hazırlanan Plan, bir sonraki hazırlanacak kırsal kalkınma planının kapsamı, niteliği ve işlevinin de belirlenmesine hizmet etmektedir (GTHB, 2010).

UKKS belgesinde tanımlanmış olan politika çerçevesi üzerine inşa edilen Plan, ülkemizde kırsal kalkınmanın kavramsal çerçevesini aşağıda verilen dört stratejik amaç üzerinden kabul etmektedir (GTHB, 2010).

1. Ekonominin Geliştirilmesi ve İstihdamın Artırılması

- Öncelik 1.1 Tarım ve gıda sektörlerinin rekabet gücünün artırılması
- Öncelik 1.2 Kırsal alandaki ekonominin çeşitlendirilmesi

2. İnsan Kaynaklarının, Örgütlenme Seviyesinin ve Yerel Kalkınma

Kapasitesinin Artırılması

- Öncelik 1.1 Eğitim ve sağlık hizmetlerinin kuvvetlendirilmesi
- Öncelik 1.2 Yoksulluk ile mücadele ve dezavantajlı grupların istihdam kapasitesinin artırılması
- Öncelik 1.3 Yerel kalkınma kapasitesinin artırılması

3. Kırsal Alan Fiziki Altyapı Hizmetlerinin Geliştirilmesi ve Yaşam Kalitesinin Artırılması

- Öncelik 1.1 Kırsal altyapının geliştirilmesi
- Öncelik 1.2 Kırsal yerleşimlerin geliştirilmesi ve korunması

4. Kırsal Çevrenin Korunması ve Geliştirilmesi

- Öncelik 1.1 Çevreci tarım uygulamalarının geliştirilmesi
- Öncelik 1.2 Orman ekosistemlerinin korunması ve orman kaynaklarının sürdürülebilir kullanımının gerçekleştirilmesi

Öncelik 1.3 Korunan alanların yönetimi ve geliştirilmesi

Plan'da yer alan faaliyetler ve kararlar "kırsal alan" ile ilgili olup, herhangi bir sektörel politika için kısıtlayıcı ve bağlayıcı hükümler taşımamaktadır. Plan, bahsi geçen sektörel politikaların ve uygulamaların kırsal alandaki uygulamalarını etkin hale getirmek amacıyla kaynak bir doküman fonksiyonuna sahiptir. Plan'da yer alan faaliyetler; sektörel politikalara yön vermek yerine, sektörel politikaların kırsal kesimdeki etkinliğini artırmaya ve kırsal toplumun farklılaşan ihtiyaçlarının gözetilmesine imkan sağlamak üzere tasarlanmıştır. Faaliyetler, sektörel politikalarla uyumlu olarak tasarlanmış olup, farklı sektörlerin kırsal alana yönelik yatırım ve hizmet sunumlarında tamamlayıcılığın sağlanması amacıyla sektörel eşgüdüm göz önünde bulundurulmuş olarak belirlenmiştir.

3.4 Su Havzaları Rehabilitasyon Plan ve Programları

Konu ile ilgili bazı önemli tanımlar aşağıda verilmiştir (OSİB, 2012):

Alıcı Ortam: Atıksuların direk deşarj edildiği ya da dolaylı olarak katıldığı göl, akarsu, kıyı ve deniz suları gibi yakın ya da uzak çevreyi ifade eder.

Alt Havza: Havza sularını denize döken ana akarsuya bağlı, daha küçük akarsular ya da göller için su toplama alanını ifade eder.

Deşarj: Arıtılmış olsun ya da olmasın, sulamadan dönen drenaj sularının kıyıda veya uygun mühendislik yapıları kullanılarak toprağa sızdırılması hariç atıksuların doğrudan ya da dolaylı olarak alıcı ortama veya sistematik bir şekilde yeraltına boşaltılmasını ifade eder.

Havza Bölgesi: Bir ya da daha fazla havzanın ilgili yeraltı suları ve yüzeysel suları ile birlikte meydana getirdiği alanı ifade eder.

Havza Koruma Eylem Planı: Su kaynakları potansiyelinin her türlü kullanım amacıyla muhafaza edilmesi, kullanımının sağlanması, kirlenmesinin önüne geçilmesi ve kirlenmiş olan su kaynaklarının kalitesinin iyileştirilmesi amacıyla hazırlanan planı ifade eder.

Havza Yönetim Planı: Su havzasında yer alan su kaynaklarının ve canlı hayatının muhafaza edilmesini, geliştirilmesini ve bozulmasının önüne geçilmesini sağlamak

üzere su kaynakları için sürdürülebilir bir koruma/kullanma dengesi gözetilerek ve havzanın bütünü baz alınarak hazırlanan planı ifade eder.

Nehir Havzası: Kaynaklar, nehirler, dereler ve göller vasıtasıyla toplanarak gelen yüzeysel akışların bir göle veya nehir ağızı, haliç ya da delta vasıtasıyla kıyı suyu sınırından denize boşaldığı noktaya göre suyun toplanma alanını ifade eder (OSİB, 2012).

Rehabilitasyon (İyileştirme): Mevcut ekosistemlerinin çeşitlilik, fonksiyon ve dinamiğinde, kimi zaman insanlar tarafından verilen hasarlar ve kimi zamanda doğal faktörler sebebiyle oluşan olumsuzlukların çözümü açısından alana özgü türlerin ve doğaya uygun metotların kullanılması ile yapılan iyileştirme çalışmalarıdır (OSİB, 2014). Türkiye nehir havzaları haritası Şekil 3.1’de verilmiştir.

Şekil 3.1 Türkiye Nehir Havzaları haritası (DSİ, 2012).

Önce ki yıllarda yapılmış olan; Doğu Anadolu Su Havzası Rehabilitasyon Projesi (1993-2001) ve Anadolu Su Havzası Rehabilitasyon Projesi (2004-2012) ile ilgili genel bilgiler ise aşağıda verilmiştir (Can, 2007).

Doğu Anadolu Su Havzası Rehabilitasyon Projesi (1993-2001)

Toplam yatırım miktarı 109 milyon dolar olan projede, Dünya Bankası desteği ile 1993 yılında Elazığ, Adıyaman ve Malatya illerinde başlatılan Doğu Anadolu Su Havzası Rehabilitasyon Projesi ile Sivas, Kahramanmaraş, Adana, Antalya, Isparta, İçel, Şanlıurfa ve Gaziantep illerinin de eklenmesiyle 2001 yılında toplam 88 adet mikro havzada çalışılması hedeflenmiştir. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, mülga Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Orman-Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü ve Ziraat Bankası yürütücü kuruluşlar olmuştur.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde bulunan Orta Fırat Havzasında bitki ve su kaynaklarını korumak, barajlara akan nehirlerin üst havzalarında ağaçlandırma, toprak koruma, mera ıslahı gibi çalışmaların gerçekleştirilerek erozyonu engellemek ve sediment miktarının azaltılarak barajların ekonomik ömürlerini uzatmak ve bu hedefe ulaşma yolunda çiftçi katılımının sağlanabilmesi için çeşitli gelir sağlayıcı tarımsal tedbirlerin teşvik edilmesi hedeflenmiştir.

Anadolu Su Havzası Rehabilitasyon Projesi (2004-2012)

Proje ile mera yönetiminin geliştirilmesi, mera ve orman sahalarının rehabilitasyonu amaçlanmaktadır. Bu alanların bitki örtüsü açısından zenginleştirilmesi, yem bitkisi üretiminin çoğaltılması, nadasa bırakılan tarım alanlarının azaltılması ile çevre dostu tarım tekniklerinin benimsetilmesi çalışmaları öngörülmektedir. Hayvan yemi ve odunluk ağaç üretimini artırıcı, toprak koruyucu tedbirleri özendirici ve ayrıca nem koruyucu tarım teknikleri de dahil ekili alanlar, meralar ve ormanlık arazide gerçekleştirilecek bir dizi doğal kaynakları geliştirici uygulamalar yapılması düşünülmüştür. Ayrıca ufak çaplı sulamanın, kuruda arazi teraslamasının, bahçecilik, arıcılık işlerinin kapsamını genişletme, yerel hayvancılığı geliştirme önlemleri de dahil yerel halka aile gelirini artırıcı tedbirleri gerçekleştirmelerinde yardım edilecektir. Bunun yanı sıra, Karadeniz'e boşalan sulardaki kirliliğin ölçülmesi ve önlenmesi için gereken tedbirler alınacaktır.

Projenin toplam bütçesi 30,040 milyon dolardır. Proje kapsamında Seyhan, Kızılırmak ve Yeşilırmak Havzasında toplam 28 adet mikro havzada çalışmalar yapılacak olup aşağıda verilmiştir.

<i>Samsun</i> (Sadece Tarımsal Kirlilik) (Yeşilırmak)	
<i>Amasya</i> (Tarımsal Kirlilik ve Havza Rehabilitasyonu) (Yeşilırmak)	<u>5 Mikro Havza</u>
<i>Tokat</i> (Tarımsal Kirlilik ve Havza Rehabilit.) (Yeşilırmak, Kızılırmak)	<u>5 M.H.</u>
<i>Çorum</i> (Tarımsal Kirlilik ve Havza Rehabilitasyonu) (Yeşilırmak)	<u>7 Mikro Havza</u>
<i>Sivas</i> (Havza Rehabilitasyonu) (Yeşilırmak, Kızılırmak)	<u>6 Mikro Havza</u>
<i>Kayseri</i> (Havza Rehabilitasyonu) (Kızılırmak, Seyhan)	<u>5 Mikro Havza</u>

Anonim (2005), 4 Ekim 2004 tarihinde proje ikraz (borç) Anlaşması imzalanmış, proje hayata geçirilme safhasına gelmiştir. 2005 yılı itibarı ile beş adet mikro havzada proje çalışmalarına başlanılmıştır. Projenin 2012 yılında tamamlanması planlanmıştır (Can'dan, 2007).

3.5 Havza Master Planları

Konu ile ilgili bazı önemli tanımlar aşağıda verilmiştir (OSİB, 2014):

Aşağı Havza: Akarsu havzasında ana nehrin deniz ya da göle boşaldığı alt kısımdır.

Havza: Doğal hudutları içerisinde; jeoloji, iklim, topoğrafya, toprak, flora ve faunanın sular ile etkileşim içerisinde olduğu, suyun ayırım çizgisinden denize boşaldığı noktaya, kapalı havzalarda ise suyun toplandığı son noktaya göre suyun toplanma alanıdır.

Havza Islahı: Havzada, bozulan toprak, su, bitki örtüsü koşullarının ıslah edilmesine ve doğal dengeyi elde etmeye dönük kültürel, teknik ve idari önlemlerin alınması ile havzada yaşamını sürdüren halkın ekonomik ve sosyokültürel kalkınmalarının sağlanması için uygulanan çalışmalardır.

Havza Master Planı (DSİ): Havza su potansiyeli ve kalitesi, toprak kaynakları, su kullanımları ve gereksinimlerinin etüt edilmesi, belirlenen potansiyelin değerlendirilme öncelikleri ile olabilecek su gereksiniminin belirlenmesi, ihtiyacın karşılanma metotları ile proje formülasyonları ve bunların ekonomik, teknik ve çevresel yapılabirliğinin incelenmesini barındıran planlardır. İlgili çalışmalar planlama yaklaşımı içerisinde, havza bütünlüğü göz önünde tutularak yapılmaktadır.

Havza Yönetimi: Havzaların temin ettiği hidrolojik fonksiyonların ve hizmetlerin korunması, toprak, su, biyolojik çeşitlilik ve diğer doğal kaynaklarının ve varlıklarının toplum yararına sürdürülebilir olarak faydalanılmasıdır.

Kapalı ve Açık Havza: Kapalı havzalar sularını denizlere kadar yetiştiremeyip kuruyan ya da göle boşalıp kalan akarsuların bulunduğu alanlardır. Kapalı havzalara genel itibariyle iç kısımlarda, kurak iklim bölgelerinde rastlanır.

Açık havzalar ise, sularını denize ulaştırabilen havzalar olup kıyı kesimlerde ve nemli iklim bölgelerinde rastlanır.

Mikrohavza: Yüzey ya da yüzey altı akışlarla belirli bir drenaj sistemini (göl, ırmak ya da nehir) besleyen en küçük hidrolojik birimdir.

Tarım Havzası: Tarımsal faaliyet için, bir ya da birkaç il sınırı ya da bölge sınırları içerisinde aynı ekolojik koşulları barındıran ve birbirinin devamı niteliğinde olan tarım alanlarıdır.

Yukarı Havza: Bir akarsu havzasının üst kısmı ve su toplama alanıdır.

Havzaların ve havza kaynaklarının yönetimi ile direk ilişkili temel planlar arasında “havza master planları”, “havza koruma eylem planları”, “havza yönetim planları” bulunurken, “çevre düzeni planları”, “arazi kullanım planları”, “korunan alan planları” da havza yönetimi ve özellikle havzalarda yanlış arazi kullanımlarının önüne geçme açısından önem arz eden planlardır (OSİB, 2014).

Bir havza için Havza Master Plan Raporu hazırlanmasının amaçları şu şekilde verilebilir (DSİ, 2014):

- Havza su potansiyeli ve kalitesi, toprak kaynakları, arazi kullanım durumları, su kullanımları ve gereksinimlerinin saptanarak su bütçesinin oluşturulması,
- Belirlenen potansiyelin değerlendirilme öncelikleri ile olası su gereksinimlerinin belirlenmesi,
- İhtiyacın karşılanma metotları ile ekonomik, teknik ve çevresel yapılabirliğinin genel itibariyle incelenmesi.

Aşağıdaki çalışma konuları ise hazırlanacak bir Havza Master Plan Raporu'nun kapsamını oluşturmaktadır (DSİ, 2014):

- Yeraltı ve yerüstü su kaynakları potansiyelinin saptanması ve değerlendirilmesi,
- Havza bazında su yapılarının işletme çalışmasının gerçekleştirilmesi ve çeşitli hedeflere yönelik olarak rasyonel bir şekilde kullanılmasını sağlayacak optimum işletme planlarının önerilmesi,
- Havzanın toprak kaynakları ile arazi varlığı ve kullanımlarının saptanması; DSİ, diğer kamu kurum ve kuruluşlarınca geliştirilen planlama, proje ve işletme altındaki alanlar, halk sulamaları ile alakalı bilgilerin toplanması ve sulanabilir alanların ortaya konulması,
- Havzada mevcut ve tasarlanan projelerin ürün desenleri, fiili su tüketimleri ve bitki su gereksinimlerinin verilmesi,
- Mevcut ve mutasavver su kullanımları envanterinin sektörel anlamda çıkarılması ve gereksinimlerinin belirlenmesi ile yeni sektörel su tahsis planlarının önerilmesi,
- Kaynak/ihtiyaç dengesinin sağlanarak havza su bütçesinin saptanmasına müteakip oluşabilecek su açığı ile alakalı su stresi haritasının hazırlanması,
- Havzadaki tüm enerji projelerinin CBS ortamına işlenmesi, halihazırdaki durumu saptanarak kalan potansiyelin değerlendirilmesine yönelik tekliflerin geliştirilmesi,
- Havzanın topoğrafik ve jeolojik özellikleri imkan verdiği ölçüde, yeraltı barajı ve yapay besleme projelerinin araştırılması,
- Belirlenen kaynakların kullanımına dönük olarak geliştirilecek projelerin genel olarak ekonomik, teknik ve çevresel yapılabilirliklerinin ortaya konulması ile ileri seviyede etütler için önerilmesi,
- Kaynak/ihtiyaç dengesinin saptanması sonrasında, havzalar-arası su aktarılması olanaklarının araştırılması,
- Havzada halihazırdaki durumda su kalitesi ölçümü yapılan yeraltı ve yerüstü suyu gözlem istasyonlarındaki analiz neticelerini ilgili mevzuata göre içme, kullanma ve sulama suyu açısından değerlendirerek havza su kalitesi raporunun hazırlanması,

- Mevcut veya tasarlanan projeler ile hedef yılı içme, kullanma ve sanayi suyu gereksiniminin karşılanamaması durumunda gereken yeni tesislerin genel anlamda ekonomik, teknik ve çevresel yapılabilirliklerinin incelenmesi, uygun görülenlerin önerilmesi,
- Havzada önce ki süreçlerde gerçekleştirilmiş çalışmaların araştırılması, gelişme durumunun ortaya konulması ve karşılaştırmanın yapılması,
- İşin hedefine yönelik olarak uygulanacak veri toplama ve değerlendirme, ekonomik, çevresel ve teknik içerikli çalışmalar neticesinde, toprak ve su kaynakları potansiyelini bütüncül bir yaklaşım içerisinde değerlendirerek havzanın sosyoekonomik gelişmesine yardımcı olacak bir “Havza Master Planı” hazırlanacaktır.

Havzaların su kaynaklarının sürdürülebilir bir şekilde yönetimi ve kullanımı amacı doğrultusunda; su kaynaklarının muhafaza edilmesi, geliştirilmesi ve sürdürülebilir kullanımı doğrultusunda, havza ölçeğinde çalışmalara ortak temel oluşturacak yasal düzenlemelerin, plan, program ve stratejilerin bitirilmesi ve uygulamaya konması alt amacı yer almaktadır.

Bu amaçlar kapsamında ise bazı hedefler belirlenmiş ve bu hedeflere ulaşmak içinde bazı stratejiler belirlenmiştir. Bu hedeflerden bir tanesi; Havza Master Planlarını 2014 yılına kadar 10 havzada, 2020 yılına kadar tüm (25) nehir havzalarında güncellemek olup bu hedefe ulaşmak için izlenecek stratejiler ise şu şekilde sıralanabilir (OSİB, 2014):

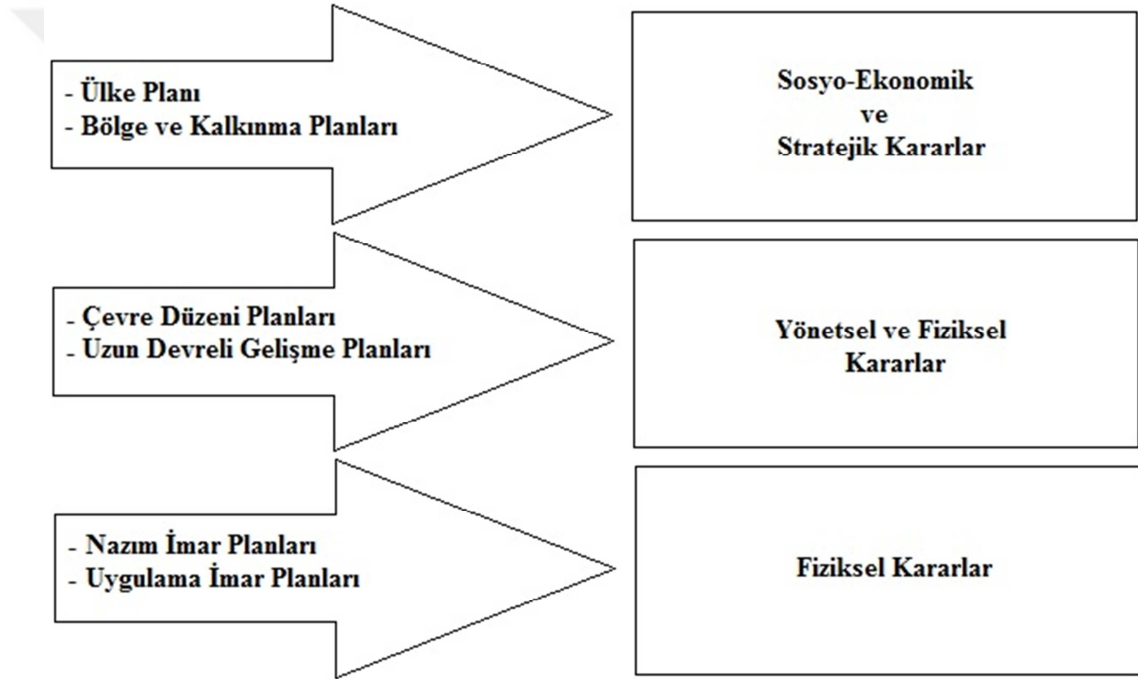
- Havzaların jeolojisi, hidrojeolojisi, arazi kullanımı, ekonomik ve sosyoekonomik boyutu, su bütçesi/kalitesi, baskı ve etkileri, izleme verileri ve yerleri, meteorolojik durumu, korunan alanları, su kütleleri gibi hususlarının ele alındığı karakterizasyon raporlarını hazırlamak,
- Havza temel planlarını (havza master planları, nehir havzaları koruma eylem planları, nehir havzası yönetim planları) öncelikli havzalardan başlayarak bitirmek ve güncellemek, havzanın tüm bileşenlerini dikkate almak bu planların uygulanmasını 2023 yılı sonuna kadar sürekli olarak takip etmek,
- Kullanıcı-Kirleten öder prensibi ve tam maliyet esaslarının uygulanması yönünde ekonomik araçları geliştirmek,

- Sanayi kuruluşlarının “temiz üretim” teknolojileri kullanarak su kullanımlarını düşürmeleri; kullanılmış suların geri kazanımlarını; atıksu tesislerinden enerji eldesi yapılmasını sağlamak.

3.6 Uzun Devreli Gelişme Planları

Düşünsel seviyedeki modelin somut bir tasarıma dönüşü “plan”, planın gerçekleştirilmesine dönük uygulama sürecinin tamamı ise “planlama”dır. Planlama, sorun çözmek üzere yola çıkılan bir süreçtir (Öztürk, 2011).

Şekil 3.2’de Türkiye’de planlama hiyerarşisi verilmiştir.

Şekil 3.2 Türkiye’de planlama hiyerarşisi (Öztürk, 2011).

UDGP, korunan alanın sahip olduğu kaynak değerlerinin muhafaza edilmesi, geliştirilmesi ve uzun süreçte sürekliliğinin sağlanması için sosyal, ekonomik, teknik ve idari seçeneklerin tayin edildiği, birbiri ile zaman ve yer ölçeğinde ilişkilendirildiği bütüncül, ekosistem yaklaşımına sahip bir plandır.

2873 sayılı Milli Park Kanunu, Madde 4: Bu kanun hükümlerine göre Milli Park olarak saptanan yerlerin özellik ve nitelikleri göz önünde bulundurularak, koruma ve kullanma hedefleri gerçekleştirmek üzere, kuruluş, geliştirme ve işletilmelerini

kapsayan gelişme planı; ilgili Bakanlıkların olumlu görüşleri ve gereken durumlarda fiili katkılarıyla Orman ve Su İşleri Bakanlığı tarafından hazırlanır ve yürürlüğe konur (Öztürk, 2011).

UDGP'nin temel amacı; Milli Park'ın sahip olduğu biyolojik (flora/fauna) ve ekolojik yapı, jeolojik, jeomorfolojik, doğal ve kültürel peyzaj kaynak değerlerinin koruma-kullanma dengesi içerisinde sürekliliğini ve gelecek nesillere aktarılmasını sağlayacak düzenlemelerin yapılması, uygulama koşul, araç ve yöntemlerinin geliştirilmesi/tanımlanmasıdır.

Bu temel amaç ışığında, bir Uzun Devreli Gelişme Planı'nda; sürdürülebilir, koruma-kullanma dengesinin olduğu, çevreye duyarlı, alanın kaynak değerlerinin yakından tanınmasına olanak sağlayacak, doğa sevgisi ve doğada yaşama arzusunu güçlendirecek bir planlama konsepti hedeflenmelidir (DKMP, 2005).

UDGP Hedefleri (Öztürk, 2011);

- Kaynak değerlerinin sürekliliğinin sağlanması ve geliştirilmesi,
- Koruma/kullanma dengesini sağlayacak arazi kullanım kararlarının geliştirilmesi,
- Yöre halkının sosyoekonomik kalkınmasının sağlanması,
- Uygulanabilir plan için idari, teknik ve hukuki zeminin ortaya konulması.

UDGP Özellikleri (Öztürk, 2011);

- Planı uygulamaya sokacak iradenin yeteri kadar "plan kültürü" ve "plan deneyimi" olduğunu kabul eder,
- Fiziki bir plan olup raporu ile bütünlük teşkil eder,
- Planlama mevzuatı içerisinde yer alır,
- Multidisipliner çalışmayı barındırır,
- Plan kararları devamlılık ve esneklik taşır,
- Geri beslemeli bir süreçtir,
- Uygulama proje ve programlarını tarifler,
- Yönetim organizasyonunu tavsiye eder,
- Veri tabanı oluşturur.

UDGP; analitik etüt, sentez ve planlama olarak üç kademededen oluşur (Öztürk, 2011).

4. TÜRKİYE'DE GERÇEKLEŞTİRİLEN SÇD ÇALIŞMALARI VE SİVAS İLİNE YÖNELİK ÖNERİLER

Anonim (2003), Ülkemizde SÇD ile ilgili çalışmalar AB Ulusal Uyum Programında ÇED başlığı altında SÇD konusundaki gelişmelerin izleneceği ve bu konuda gereken çalışmaların yapılacağı taahhüdü üstüne yürütülmektedir (Cengiz'den, 2011).

Yine ülkemiz genelinde şu ana dek SÇD'nin karar verme sürecine entegre edilmesi için sadece dört çalışma yapılmıştır. Bunlar; Antalya Oymapınar Turizm Gelişim Planı, Çanakkale Çevre Düzeni Planı Revizyonu, Kayseri İli 1/50.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı'na Uygulanan Stratejik Çevresel Değerlendirme Çalışması ve de AB Stratejik Çevresel Değerlendirme Yönetmeliği'nin Türkiye İçin Uyumlaştırılması ve Uygulanması Projesi'dir. Bu dört çalışma ile ilgili bilgilere bölüm içerisinde yer verilmiştir (Cengiz, 2011).

Ülkemizde SÇD'nin ilerleyen dönemlerde plan ve programlara uygulanması ile birlikte bu durum ÇED süreçlerine de olumlu bir şekilde yansıtacak olup ÇED süreçlerine yön verilmiş olacaktır.

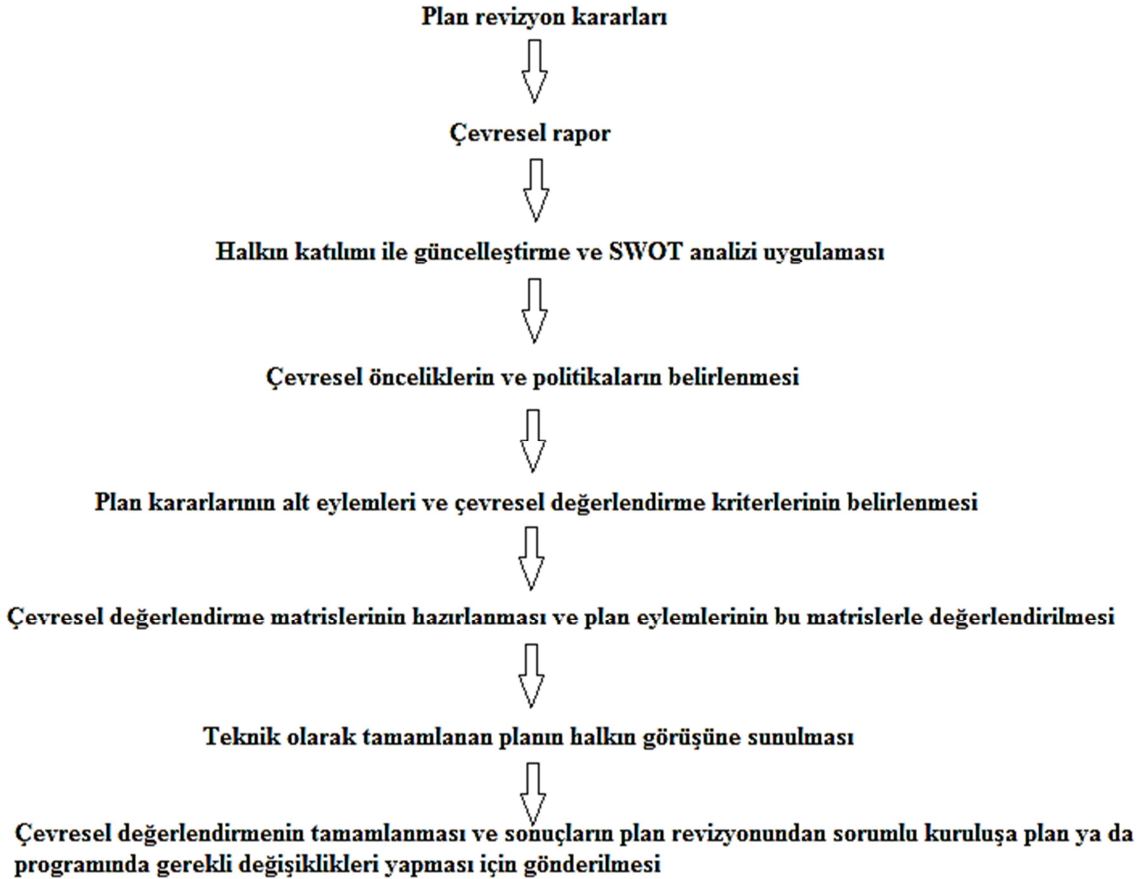
En önemlisi ise, plan-program ve politikaların uzun vadeli etkileri sistematik bir süreç içerisinde değerlendirilmiş olacaktır (Say, 2004).

Türkiye genelinde şu ana dek gerçekleştirilen SÇD çalışmaları ile ilgili bilgiler aşağıda verilmiştir (Cengiz, 2011):

4.1 Çanakkale Çevre Düzeni Planı Revizyonu

Ülkemizde uygulanan ilk SÇD projesi Hollanda'nın AB'ye aday ülkelerin adaylık sürecinde kurumsal yapılarını kuvvetlendirmek adına kullanımlarına sunduğu MATRA sosyal programı fonlarından faydalanılarak Çanakkale'de yürütülmüştür (Çanakkale Merkezi ve Çevresi 1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı Revizyonuna SÇD Uygulaması Pilot Projesi). Türkiye'de fiziki planlamanın en üst ölçeğini meydana getiren Çevre Düzeni Planları barındırdıkları işlevler ve kapsadıkları alanlar sebebiyle bölge planlarının amaçlarını içlerinde barındıran planlar olarak ortaya çıkmaktadır (Aydın, 2003).

Pilot Proje, Çanakkale ve yakın çevresinde yer alan çevre düzeni planlarının revizyonu ile değiştirilen arazi kullanım hükümlerine SÇD sürecinin uygulanmasını kapsamaktadır. Pilot projenin ilk safhasını plan revizyonu oluşturmuştur. Bu revizyona Çanakkale'nin sosyoekonomik yapısının geliştirilmesi amacıyla halihazırdaki durum ve verilerinden yola çıkarak, bölgede yapılan toplantılar ile karar verilmiştir. Yöredeki bütün kamu kurum ve kuruluşlarının, belediyelerin, STK'ların ve meslek, sanayi, ticaret odalarının temsilcilerinin katılımı ile gerçekleştirilen toplantılarda; tarıma dayalı sanayi, rüzgar kaynaklı enerji sektörü ve bölgenin tarihi, kültürel ve ekolojik ürünlerine dayalı turizmin geliştirilmesine, bu sektörler için Çevre Düzeni Planında revizyona gidilmesine karar verilmiştir. Elde edilen bu karar ile SÇD süreci başlamıştır (Aydın, 2003). Şekil 4.1'de Çanakkale SÇD Pilot Projesine ait akış şeması verilmiştir.

SWOT (GZFT): *Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats* - Güçlü yönler, Zayıf yönler, Fırsatlar, Tehditler. Bir projede ya da bir ticari girişimde kurumun, tekniğin, sürecin, durumun veya kişinin güçlü (*Strengths*) ve zayıf (*Weaknesses*) yönlerini belirlemekte, iç ve dış çevreden kaynaklanan fırsat (*Opportunities*) ve tehditleri (*Threats*) saptamakta kullanılan stratejik bir tekniktir. (Vikipedi, 2015).

Şekil 4.1 Çanakkale SÇD Pilot Projesi akış şeması (Aydın, 2003).

Bu revizyon baz alınarak bölge için bir çevre raporu hazırlanmıştır. Hazırlanan çevresel rapor Çanakkale İl'inde STK'larında katıldığı bir toplantı ile bölge halkına anlatılmış, raporda yer alan bilgiler güncelleştirilmiştir (Aydın, 2003).

Geliştirilmesi planlanan sektörler için (turizm, rüzgar terminalleri ve tarıma dayalı sanayi) planlama eylemleri (örneğin; eko turizm faaliyetleri için, çiftlik evlerinin yapımı, altyapı hizmetleri) hazırlanmıştır. Sağlıklı bir SÇD çalışmasının devam ettirilebilmesi için tek bir alternatif yeterli olmamaktadır. Fakat bu projede yalnız bir alternatif üretilmiştir. Bu alternatif detaylı olarak hazırlanmamış, pilot projenin hedefi SÇD sürecinin öğrenilmesi olduğundan sadece faaliyetlerin genel anlamda yerleri belirtilmiştir (Emekdaş, 2010).

Çanakkale SÇD pilot projesi süresince elde edilen en önemli tecrübelerden bir tanesi planlama ve çevresel değerlendirme sürecine halkın katılımının eğer iyi organize edilebilirse son derece verimli sonuçlar verdiğiidir. Ayrıca veri yetersizliğinin SÇD sürecine olumsuz etkisi gözlenmiştir (Aydın, 2003). Çanakkale'de uygulanan süreç ne yazık ki, Türkiye'de SÇD'nin uygulanmasını gerçekleştirecek yasal bir zemin olmaması sebebiyle sadece bir öğrenme süreci olarak kalmıştır (Emekdaş, 2010).

4.2 Antalya Oymapınar Pilot SÇD Projesi

Ülkemizde AB SÇD Direktifinin Uyumlaştırılması ve Uygulanması çalışması kapsamında; Antalya İli Yakın Çevresinde Turizm Faaliyetlerinin Çeşitlendirilmesi ve Turizm Sezonunun Uzatılması Amaçlı Turizm Gelişim Projesi çerçevesinde yer alan "Oymapınar Turizm Gelişim Projesi" pilot proje olarak saptanmıştır (Anonim, 2004).

Bu bölgenin pilot proje alanı olarak seçilmesindeki amaç, kıyıda devam eden mevcut turizm hareketlerinin öncü/örnek yatırımlar vasıtasıyla iç kesimlere yönlendirilmesi, alternatif turizm çeşitlerine yönelik yatırımlarla değerlendirilmesi çerçevesinde politikaların geliştirilmesidir. Oymapınar Turizm Gelişim Projesi, hem bölgenin biyolojik çeşitliliği, bu çeşitliliğin geniş bir sahayı kapsamaması, hem de bu sahalarda ortaya konulması düşünülen projenin birçok farklı işlevi (konaklama amaçlı turizm yatırımları, temalı parklar, golf alanları, ekoturizm, yayla turizmi ve doğa parkı, sportif amaçlı turizm vb.) barındırması sebebiyle SÇD'ye tabi bir alan olarak belirlenmiştir (Anonim, 2004).

Bu SÇD çalışmasının hedefi, çevresel değerlendirme ile turizm planlama sürecinin bir bütün olarak ele alınması yoluyla turizm gelişiminin çevre üzerindeki muhtemel olumsuz etkilerinin önüne geçilmesi için gerekli olan önlemlerin alınmasıdır. Bu kapsamda SÇD süreci içinde, planlanan faaliyetlere yönelik olası değerlendirmeler yapılarak bu faaliyetler için alınacak önlemler saptanmıştır. Değerlendirmeler yapılırken, çevre uzmanlarının görüşlerine başvurulmuş, STK'ların, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının katılımı sağlanmış ve yerel halkın eğitimi hedeflenmiştir.

Genel hedefler aşağıda özetlenmiştir (Anonim, 2004):

- Planın alternatifler halinde hazırlanması ve bu alternatiflerin yerel halktan alınan fikirler ışığında son halini alması ile planlama sürecinin şeffaf hale getirilmesi,
- Halkın katılımının gerçekleştirilmesi yoluyla planlama sürecinde katılımcılığın artırılması,
- Farklı kurumlarca gerçekleştirilen değerlendirmeler ile planlama sürecinde bilgi kalitesinin artırılmasıdır.

İkinci pilot proje olma özelliği taşıyan bu projenin temel hedefi, ülkemiz için taslak bir SÇD yönetmeliğinin hazırlanmasıdır. İkinci projenin içerisinde taslak SÇD Yönetmeliği'nin test edilmesine dönük, daha gerçekçi bir pilot proje yer almaktadır. Antalya İli Oymapınar yöresinde, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca hazırlanması planlanan Turizm Gelişim Planına, planlama sürecinin en başından itibaren SÇD uygulanmıştır. Şekil 4.2'de Oymapınar'ın Antalya İli içerisindeki konumunu gösterilmektedir.

Şekil 4.2 Oymapınar'ın ildeki konumu (Mapaktif A.Ş., 2009).

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından hazırlanan Turizm Gelişim Planları, taslak SÇD Yönetmeliğinin Ek-1'inde bulunduğundan direk SÇD sürecine tabidir. Bu sebeple başka bir ölçüte gerek duyulmadan SÇD sürecine başlanması kararlaştırılmıştır.

İlk aşamada Oymapınar Turizm Gelişim Projesi çerçevesinde dört adet alternatif plan gelişimi teklif edilmiştir. Bunlar yörenin mevcut eğilimler doğrultusunda gelişimi, doğa ve peyzaj yönelimli turizm gelişimi, golf gelişimi ve Oymapınar Yeşil Dünya kenti gelişimidir. Fakat planlama sürecinde alternatif senaryolar, çevresel bakış açısıyla yeniden değerlendirilmiştir. Oymapınar Turizm Gelişim Planı gerçekleştirilirken hassas bölgeler için de herhangi bir gelişimden kaçınılmıştır. Bu kapsamda çok sayıda golf alanı öneren Golf Gelişim Alternatifi, hassas orman alanlarına zarar verici olarak düşünülmüş ve çevreye duyarlı alternatif geliştirmeye dönük olarak SÇD raporunun değerlendirme safhası öncesinde elenmiştir. Sonuç olarak yeşil dünya kenti alternatifi, sosyoekonomik gelişim ve çevresel değerler çerçevesinde ele alındığında diğer alternatifler içerisinde hem oluşturacağı katma değer ve yatırım çeşitliliği, hem de çevre odaklı gelişimin getireceği pozitif etkiler hep birlikte değerlendirildiğinde en uygun ve uygulanabilir alternatif olarak değerlendirilmiştir (Anonim, 2004).

Kapsamlaştırma ve SÇD raporu sonrasında düzenlenen iki halkın katılımı toplantısı genel itibariyle değerlendirilecek olursa, birinci toplantıda halkın ve kurumların proje ile ilgili ilgi seviyelerinin az olduğu, daha kişisel konuların gündeme getirildiği gözlenmiştir. İkinci toplantıda ise, gerek katılımcı sayısı gerekse de ilgi düzeyi artmış ve kişisel kaygılardan çok proje ile ilgili genel değerlendirmeler, yorumlar ve sorular gündeme gelmiştir. Genel itibariyle projenin kamu kurumları, yerel halk, ilgili belediyeler ve STK'lar tarafından başarılı bulunduğu ve desteklendiği belirlenmiştir (Anonim, 2004).

Proje süresince öğrenilenler, taslak yönetmeliğin revizyonları için kullanılmıştır. SÇD'nin entegre edildiği "Turizm Gelişim Planı" bir politika planıdır. 1/25.000 ölçekli olmasına karşın, arazi kullanımının tüm detaylarını vermez. Bölgedeki turizm gelişiminin çeşitlendirilmesi ve iç bölgelere doğru yayılması hedefiyle üretilen bir plandır ve stratejik hükümler olması sebebiyle SÇD kapsamındadır.

Antalya Oymapınar Pilot Projesi halkın katılımında ve veri toplamadaki bazı noksanlar dışında oldukça başarılı bir pilot proje olmuştur. Ayrıca taslak yönetmeliğin gözden geçirilmesinde önemli bir yeri de olup Türkiye'de gerçekleştirilecek SÇD çalışmalarına rehberlik etmesi beklenmektedir (Emekdaş, 2010).

4.3 Kayseri Çevre Düzeni Planına SÇD Uygulanması Pilot Projesi

Anonim (2009), Kayseri İli 1/50.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı'na uygulanan SÇD çalışması, Hollanda Kısa Dönemli MATRA Programı ile T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı arasında gerçekleştirilen SÇD projesinin pilot projesi kapsamında 2008-2009 yıllarında gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın amacı, Türkiye'de yürürlüğe girecek olan Taslak SÇD Yönetmeliği'nin çevre düzeni planlarına uygulanmasının bakanlık çalışanları ve yöredeki paydaşlar tarafından görülmesi, öğrenilmesi ve neticelerin ilerideki uygulamalara rehberlik etmesidir (Cengiz'den, 2011). Kayseri İl'inin mevcut çevresel değerleri incelendiğinde önemli yeraltı/yerüstü su kaynakları, geniş biyolojik çeşitliliği, verimli tarım arazileri, tarihi ve kültürel mirası dikkat çekmektedir.

Taslak yönetmelik, SÇD sürecinin en mühim yazılı çıktısı olan SÇD Raporunda yer alacak bilginin kapsam ve ayrıntısına karar verilirken ilgili taraflara danışılmasını zorunlu hale getirmektedir. Bu projede, SÇD süreci ve planlama süreci eşzamanlı

olarak yürütülmüş ve her aşaması birbiriyle bağlantılı hale getirilmiştir. Planlama ve SÇD sürecinin beraber nasıl devam edeceği, yöreden elde edilen bilgiler ışığında ne tür planlama alternatiflerinin hazırlanmasının düşünüldüğü, bu alternatiflerin ne tür yöntemlerle değerlendirileceği ve hangi ilgili gruplar ile danışma sürecinin yürütüleceği tarif edilmiştir. Bu bilgiler planlama bölgesinde görüşe sunularak ve gerekli olan eklemeler, teklifler doğrultusunda SÇD çalışmasına temel oluşturulmuştur (Emekdaş, 2010).

SÇD raporu, yine bu proje çerçevesinde hazırlanan ve bu rapor ile planın hazırlanmasına rehberlik eden Kapsamlaştırma Raporu'nun belirlediği format ve metotlar ile hazırlanmıştır. Kayseri İli için iki farklı plan seçeneği hazırlanmış ve buna ilave olarak herhangi bir plan tasarlanmaz ise halihazırdaki durumun nasıl bir gelişime sebebiyet vereceği de detaylı bir biçimde raporda incelenmiştir. Planlı gelişimin daha pozitif neticeler ortaya koyduğu görülmüştür. Hazırlanan iki alternatiften birincisi ekonomik gelişmeyi daha fazla ön planda tutarken ikincisi daha korumacı ve ekolojik bir yaklaşım benimsemiştir. Söz konusu alternatifler çalışmanın bir pilot çalışma olmasından ötürü şematik olarak hazırlanmıştır. Yöredeki paydaşlardan edinilen görüşler ışığında yöre için sürdürülebilir kalkınmayı sağladığı düşünülen bir alternatif veya alternatiflerin harmanlandığı yeni bir alternatifin Kayseri Çevre Düzeni Planı olarak belirleneceği belirtilmiştir.

SÇD süreci bu çalışmada da görülebileceği gibi ülkemizdeki planlama pratiğine bazı çevresel ve prosedürel standartlar getirmektedir. Planlama alternatiflerinin hazırlanması ve sunulması, bu alternatiflerin çeşitli yöntemler aracılığıyla çevresel değerlendirmesinin yapılması ve bütün sürecin yöre halkının bilgisine ve görüşlerine açık saydam bir süreç olması yani problemin doğmadan önce önlenmesi için çözüm yollarının, farklı fikirlerin üretilmesi zaruri hale getirilmektedir (Anonim, 2004).

Çalışmanın bir pilot proje olması ve zamanın kısıtlı olması sebebiyle, SÇD raporu değerlendirilirken ön planda tutulan konu metot ve tutarlılıktır. Bazı verilerin noksan olması, bunların tamamlanması ve plan alternatiflerinin şematik olarak hazırlanmış olması böyle bir çalışmada normal sayılmalıdır (Emekdaş, 2010).

4.4 AB SÇD Yönetmeliğinin Türkiye İçin Uyumlaştırılması ve Uygulanması

Ülkemiz için Taslak bir SÇD Yönetmeliği'nin Uyumlaştırılması ve Uygulanması Projesi çerçevesinde AB SÇD Direktifinde belirtilen bütün sektörlerin temsilcileri ve etkilenen tüm tarafların katılımı ile taslak bir SÇD yönetmeliği hazırlanması ve ilgili yönetmeliğin işlerliğinin deneneceği sektörel gelişimi barındıran Ocak 2003 ile Aralık 2004 tarihleri arasında yürütülecek yaklaşık iki yıl süreli bir pilot proje çalışmasına başlanmıştır. Taslak yönetmeliğin hazırlanmasının yanında projenin temel amacı SÇD konusunda ülkemizdeki kurumsal altyapıyı geliştirmek ve Türkiye'yi ileride uygulamaya geçecek bu sürece hazırlamaktır.

Projenin ilk safhası ile AB SÇD Yönetmeliği'nde belirtilen sektörler ile (arazi kullanımı, enerji, telekomünikasyon, ulaşım, tarım, turizm, balıkçılık, ormancılık, atık yönetimi, su yönetimi) alakalı planlama çalışmalarını yürüten kurum ve kuruluşların da iştiraki ile yönetmelik ekinde bulunabilecek plan ve programları saptama çalışmaları yapılmış, öte yandan AB SÇD Direktifi ışığında oluşturulan taslak SÇD Yönetmeliği tamamlanma safhasına getirilmiştir. Sektörel çalışmalar devam ederken Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı ile DPT temsilcileri, Hollanda'daki SÇD ve ÇED süreci çalışmalarını yerinde izlemek amacıyla bir eğitim ve halkın katılımı toplantısına katılmışlardır (<http://www.cedgm.gov.tr/stratejikcd.htm> 2010).

Projenin ikinci safhası ise yönetmeliğin işlerliğinin test edileceği Kültür ve Turizm Bakanlığının Manavgat Oymapınar yörelerini kapsayan "Turizmin Geliştirilmesi ve Çeşitlendirilmesi" planlama çalışmasına taslak SÇD Yönetmeliği'nin uygulanması olmuştur.

Bu safhada pilot proje çalışmalarına başlanarak Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde çalışma grupları oluşturulmuştur. Nisan 2003'te planlama alanında bir arazi çalışması gerçekleştirilmiş, bu çalışmada ilgili yerel kurum ve kuruluşlara dönük bir bilgilendirme toplantısı yapılmıştır. Kültür ve Turizm Bakanlığı temsilcileri hazırladıkları planı sunmuş, bu plan ve plan alternatifleri SÇD prosedürü kapsamında tartışılmıştır. Burada pilot proje çerçevesinde çevresel araştırmaların kapsamı konusunda ilk çalışmalara da başlanmış ve SÇD safhaları oluşturulmuştur. Alan çalışmasını takiben kapsamlılaştırma dokümanının hazırlanmasına başlanmıştır. 01.11.2003 tarihinde proje alanında bir

halkın katılımı toplantısı yapılarak kapsamaştırma dokümanı ile alakalı halka açık tartışmalar yapılmıştır. Kapsamaştırma dokümanı böylelikle tamamlanmıştır (<http://www.cedgm.gov.tr/stratejikcd.htm> 2010).

nc ve son safhada pilot projenin neticelerinden edinilen tecrübeler kapsamında Taslak Yönetmeliğe geri besleme (feedback) yapılarak, Taslak Yönetmelik proje neticelerine bakılarak gözden geirilmış ve revize edilmiştir. AB Mevzuatına uyum çalışmaları çerçevesinde orta vadede yapılacak işler arasında bulunan SD Yönetmeliği, ilgili kurum ve kuruluşların görüşlerine sunulularak hazırlanacaktır. Ayrıca ilgili Taslak Yönetmeliğe ilişkin kurum ve kuruluşların eleştiri ve katkıları web sayfası aracılığıyla beklenmektedir (Cengiz, 2011).

SD Taslak Yönetmeliği kapsamında yer alan plan/programlara ilişkin gerçekleştirilecek çalışmalar esnasında çeşitli mevzuatla belirlenmiş duyarlı alanlar (milli parklar, tarihi ve doğal sit alanları, tabiatı koruma alanları, özel evre koruma alanları vb.), Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler gereğince korunması gereken alanlar ve onaylı evre düzeni planlarında, mevcut özellikleri korunacak alan olarak belirlenen ve yapılaşma yasağı getirilen alanlar (biyogenetik rezerv alanları, tabii karakteri korunacak alan, jeotermal alanlar vb.), tarım dışı amaca ayırlamayacak alanlar, içme ve kullanma suyu alanları, sulak alanlar vb. Öncelikli olarak dikkate alınması gereken hususlar olarak saptanmıştır (SD Yönetmeliği Taslağı).

4.5 Türkiye'de Uygulanan SD Pilot Projelerinin Kıyaslanması

Türkiye'de gerekleştirilmış olan SD pilot projelerinin mukayese edildiği izelge 4.1'de Çanakkale evre Düzeni Planı Revizyonuna SD uygulanması pilot projesi, Antalya Oymapınar Turizm Gelişim Planı'na SD uygulanması pilot projesi ve Kayseri evre Düzeni Planı'na SD uygulanması pilot projesinin ölçek, amaç, yöntem, alternatif ve sonuçları kısaca verilmiştir. anakkale ve Oymapınar'da gerçekleştirilen pilot projelerin leklerinin aynı olduğu, Kayseri'deki pilot projenin ise bunlardan farklı bir şekilde 1/50.000 ölçekli olduğu görülmüştür. Bu pilot projelerden ilki olan Çanakkale SD pilot projesinde yalnız bir alternatifin olduğu görülürken, Oymapınar SD pilot projesinde , Kayseri SD pilot projesinde ise iki farklı plan alternatifinin olduğu görülmektedir. Plan alternatiflerinin bulunmasının gerçekleştirilecek projenin başarısına pozitif etkisinin olduğu gözlemlenmiştir. Alternatifler olması halinde daha kapsamlı bir değerlendirme yapılabilir. Her

bir pilot projenin birbirinden farklı hedefleri vardır. Öncelikli olarak SÇD sürecinin öğrenilmesi amacıyla Çanakkale’de bir bölge seçilerek SÇD pilot projesi hazırlanmıştır. Ancak bu proje Türkiye’de yasal bir zemin olmadığından hayata geçirilememiş, sadece bir öğrenme süreci olarak kalmıştır. Türkiye için taslak bir SÇD yönetmeliğinin çıkarılması amacıyla başlanan Oymapınar SÇD pilot projesi ise amacına hizmet etmiş ve taslak SÇD yönetmeliği hazırlanıp teste tabi tutulmuştur. Son olarak yapılan Kayseri SÇD pilot projesi ise, Türkiye’de uygulamaya sokulacak olan taslak yönetmeliğin çevre düzeni planlarına uygulanmasının bakanlık çalışanları ve yöredeki paydaşlarca öğrenilmesi amacını taşımaktadır. Bu amaç doğrultusunda yapılan çalışmada veri yetersizliği ve gereken altyapının olmayışı sebebiyle tam olarak istenilen verim alınamamıştır.

Çizelge 4.1 Türkiye’de yapılmış SÇD pilot projelerinin kıyaslanması (Cengiz, 2011)

Projeler	Ölçek	Amaç	Yöntem	Alternatif	Sonuç
Çanakkale Çevre Düzeni Planı Revizyonuna SÇD Uygulanması Pilot Projesi	1/25.000	SÇD sürecinin öğrenilmesi	Plan revizyonu kararları alınmıştır. Kurum, kuruluş, STK ve halkın görüşleri alınarak bir çevresel rapor ve geliştirilmesi düşünülen sektörler için planlama eylemleri hazırlanmıştır.	Sadece bir alternatif üretilmiştir.	- Halkın katılımının süreç üzerine etkisi anlaşılmıştır. - Veri eksikliğinin süreci olumsuz etkilediği görüldü. - Plan alternatiflerinin olmasının gerekliliği anlaşıldı. - SÇD konusunda ülkede yasal bir zemin olmadığından öğrenme süreci olarak kalmıştır.
Antalya Oymapınar Turizm Gelişim Planı’na SÇD Uygulanması Pilot Projesi	1/25.000	Türkiye için taslak bir SÇD yönetmeliği’nin hazırlanması	Faaliyetlerin çevresel etkilerinin değerlendirilmesi için “Çevresel Değerlendirme Matrisleri” kullanılmıştır. Kurum, kuruluş, STK ve halkın görüşleri alınmış, alternatifler çevresel bakış açısıyla değerlendirilerek uygun alternatif bulunmuştur.	Üç adet alternatif plan gelişimi önerilmiştir. - Yörenin mevcut eğilimler yönünde gelişimi - Doğa ve peyzaj yönelimli turizm gelişimi - Oymapınar Yeşil Dünya kenti gelişimi	- Türkiye için taslak bir SÇD yönetmeliği hazırlanmış ve test edilmiştir. - Birden fazla plan alternatifinin olmasının faydası görülmüş, böylelikle daha kapsamlı bir değerlendirme yapılmıştır. Halkın katılımında ve veri toplamadaki bazı eksiklikler dışında başarılı bir pilot proje .
Kayseri Çevre Düzeni Planı’na SÇD Uygulanması Pilot Projesi	1/50.000	Türkiye’de uygulamaya girecek olan Taslak SÇD Yönetmeliği’nin çevre düzeni planlarına uygulanmasının bakanlık çalışanları ve yöredeki paydaşlar tarafından öğrenilmesi	Alternatifler “Çevresel Değerlendirme Matrisleri” ile çevresel, ekonomik ve sosyal değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Mevcut, çevresel, ekonomik ve sosyal durumunun öncelikleri sekiz “SÇD Hedefi” altında toplanıp planlama eylemlerinin bu hedefler üzerine etkisine bakılmıştır.	İki farklı plan alternatifini hazırlanmış ve buna ek olarak herhangi bir plan tasarlanmaz ise mevcut durumun nasıl bir gelişime neden olacağı da ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir.	- Zamanın kısıtlı olması nedeniyle, SÇD raporu değerlendirilirken ön planda tutulan konu yöntem ve tutarlılıktır. - Türkiye’de birçok konuda verilerin düzenli toplanması ve izlenmesi kanallarının oluşturulamaması SÇD çalışmasının tam bir başarı ile sürdürülmesini engellemiştir.

4.6 Sivas İline Yönelik Öneriler

Bu bölümde, AB Yönetmelikleri, BM Protokolü ve ülkemizde önümüzdeki dönemlerde yürürlüğe girmesi düşünülen SÇD Yönetmeliği'ne göre, SÇD'nin uygulanabildiği sektörlerden bir tanesi olan Su Yönetimi Sektörü Sivas İli ölçeğinde ele alınmış olup SÇD kapsamında konu ile ilgili birtakım bilgi ve önerilere yer verilmiştir. Öncesinde ise Sivas İlinin su ihtiyacının büyük bir kısmını karşılayan ve uzun yıllarda karşılaması planlanan 4 Eylül Barajı ve Sivas İlinin su yönetimi ve su temini ile alakalı tez konusu kapsamında bilinmesi gereken bazı bilgiler verilmiştir. Son olarak yine SÇD kapsamında Su Yönetimi Sektörü dışında birtakım konulara da bu bölüm içerisinde son kısımlarda değinilmiştir.

Sivas İlinin su yönetimi, su temini ve 4 Eylül Barajı ile ilgili birtakım bilgiler aşağıda verilmiştir:

Sivas İli;

Yüzeysel suları potansiyeli, 10.300 hm³/yıl, (1 hm³ = 1.000.000 m³)

Yeraltı suları potansiyeli, 902 hm³/yıl olmak üzere toplam 11.202 hm³/yıl'dır.

Sivas İlinin içme/kullanma suyu ihtiyacının yaklaşık %80'i yüzeysel su kaynağından yaklaşık %20'si ise yeraltı su kaynağından karşılanmaktadır. Günlük ihtiyaç ise mevsim koşullarına göre farklılık göstermekte olup 800-1100 lt/sn arasında değişmektedir. Sivas İlinin yüzeysel su kaynağı DSİ tarafından Mısmırlırmak üzerinde içme suyu gereksinimini karşılamak amacıyla 1996-2002 yılları arasında inşa edilen 4 Eylül Barajı'dır. Mısmırlırmak'tan başka yan derelerde bulunmaktadır. Bu derelerden gelen sular, baraj göl alanını beslemekte olup, baraj ve barajı besleyen kolların çevresinde ise herhangi bir sanayi kuruluşu yoktur (Sivas ÇŞİM, 2015).

Aşağıda Çizelge 4.2'de 4 Eylül Barajı'nın genel özellikleri ve Şekil 4.3'de de 4 Eylül Barajının genel bir görünümü verilmiştir.

Çizelge 4.2 4 Eylül Barajı'nın genel özellikleri (Koruç, 2007)

PROJE ADI	: 4 Eylül Barajı
PROJE YERİ	: Sivas İlinin 10 km kuzey doğusunda Mısmırlırmak üzerinde
PROJE AMACI	: Sivas İli içme/kullanma suyu temini
<i>PROJE ÖZELLİKLERİ</i>	
<u>HİDROLOJİ</u>	
Yağış Havzası	: 236,8 km ²
Yıllık Ortalama Akım	: 36,6 hm ³
Göl Hacmi	: 85 hm ³
Katastrofal Feyezan Piki	: 1243,17 m ³ /sn
Çekilen Su	: 33 hm ³
Regülasyon Oranı (%)	: 90
Maks. Su Seviyesi	: 1393,70 m
Min. Su Seviyesi	: 1355 m
<u>DERİVASYON TÜNELİ</u>	
Yeri	: Sağ sahilde
Kesit Tipi, Sayısı, Çapı	: Dairesel, beton kaplama/1 adet/R=3,00 m
Derivasyon Kapasitesi	: 122 m ³ /sn
Boy	: 474,60 m
<u>GÖVDE</u>	
Tipi ve Hacmi	: Zonlu toprak dolgu, 4,538 hm ³
Kret Kodu ve Uzunluğu	: 1396/596,30
Gövde Yüksekliği (Talvegden)	: 60 m
Gövde Yüksekliği (Temelden)	: 62 m
<u>DOLUSAVAK</u>	
Yeri ve Tipi	: Sol sahilde, karşıdan alırlı serbest
Kapasitesi	: 555,40 m ³ /sn
<u>DİPSAVAK</u>	
Yeri	: Sağ sahilde
Kapasitesi	: 15,5 m ³ /sn

Şekil 4.3 4 Eylül Barajı'nın genel görünümü

4 Eylül Barajı'nın su ihtiyacının büyük kısmını karşılayan Mısmılıрмаğ üzerinde DSİ'ye ait akım gözlem istasyonu yer almaktadır. Irmağa ulaşan yıllık toplam akım miktarı; minimum 12.400.000 m³ ile 1994 senesinde gerçekleşirken, maksimum akım ise 74.850.000 m³ olup 1980 senesinde gerçekleşmiştir (DSİ, 1995). Gerçekleştirilen ölçümler sonucunda Mısmılıрмаğına gelen yıllık ortalama akım miktarı ise 37.050.000 m³'tür (Değirmenci ve Yıldız, 2012).

Barajın planlanan içme/kullanma suyu kapasitesi 33 hm³/yıl olup 236,8 km² drenaj alanına sahiptir. Depolama tesisine ek olarak inşa edilen içme suyu arıtma tesisi ile beraber şehre gereken standartlara uygun içme/kullanma suyu temin edilmesi amaçlanmıştır. Depolama tesisi 2004 senesi, arıtma tesisi ise 2007 senesinde bitirilerek Sivas Belediyesi'ne devirleri gerçekleştirilmiştir. Arıtma tesisinden çıkan arıtmadan geçirilmiş içme/kullanma suyu eskiden yalnızca şehrin alt kotlarında bulunan bölgelerine ulaşmakta iken, DSİ 19. Bölge Müdürlüğü'nce 2011 senesi içerisinde yapımına başlanan terfi merkezinin tamamlanması ile birlikte şehrin tamamına artırılmış su verilebilmektedir. En azından Sivas Belediyesi'nin teknik

açından böyle bir imkanı günümüz itibariyle söz konusudur. Ancak bu durum 4 Eylül Barajı'nın doluluk oranı ile alakalı bir durum olduğundan, barajın doluluk oranı yeterli olduğu takdirde Belediyenin teknik anlamda şehrin tamamına arıtılmış suyu ulaştırabilecek imkanı vardır.

Sivas İlinin kısa vadede içme/kullanma suyu ihtiyacına destek olması amacıyla planlanan içme/sulama amaçlı Hafik Pusat/Özen Barajı inşaatı bitirilmiş olup işletmeye alınmıştır. Uzun vadede ise yapılması planlanan Hafik ilçesinin 20 km kuzey doğusunda Koç ve Dona nehirleri üzerinde yer alan 62,6 hm³/yıl kapasiteye sahip içme suyu maksatlı Beydili Projesi ise ön inceleme sürecindedir.

Pusat/Özen Barajından itibaren ileriki dönemlerde 8,42 hm³/yıl su 4 Eylül Barajı'na ulaştırılacak, 0,95 hm³/yıl su ise Hafik İlçe Merkezinin içme/kullanma suyu gereksiniminin karşılanmasında kullanılacaktır (Sivas ÇŞİM, 2015).

İlgili kurumların Sivas İli için uzun vadede su temini noktasında 4 Eylül Barajı ve Tavra Vadisinde yer alan su potansiyeline ek olarak Beydili Projesi'ni belirlemede aşağıda verilen etkenler belirleyici olmuştur:

2035 yılı ile birlikte hayata geçirilmesi planlanan Beydili Barajı'nı besleyen akarsular olan Beydiliöz, Dona ve Koç nehirlerinin su kalitesinin içme suyu standartlarına uygun olması. Projenin gerçekleştirileceği yani baraj aksının inşa edileceği yerin 4 Eylül Barajı Aksına yakın olması. Sonuç olarak sosyal, ekonomik ve su kalitesi açısından Beydili Projesi'nin uygun bir proje olması. Yine çevresel anlamda, Beydili Projesi'nin gerçekleşeceği bölgeden 4 Eylül Barajı Aksı'na kadar olan mesafenin kısa olması neticesinde derivasyon tünelinin de kısa olacak olması vb. avantajların çevrede meydana gelebilecek olumsuzlukların önüne geçebilecek olması.

Aşağıda Şekil 4.4'de 4 Eylül Barajı'na ait derivasyon tüneli inşaatından bir görünüm ve öngörülen destekleme sistemi verilmiştir.

Şekil 4.4 4 Eylül Barajı'na ait derivasyon tüneli inşaatından bir görünüm ve öngörülen destekleme sistemi (Koruç, 2007).

Halihazırda işletmede olan Pusat/Özen Barajı da su kalitesi, 4 Eylül Barajına yakınlık gibi avantajları nedeniyle Sivas İlinin su temini noktasında bir diğer önemli alternatiftir.

Sivas İli için önümüzdeki yıllarda su yönetimi ve su temini ile ilgili olarak yapılan çalışmalar kapsamında 2035 yılı öngörülen nüfus projeksiyonu, Sivas İlinin mevcut nüfus eğilimlerinin tespiti ve bu eğilimlerin devamlılığı göz önüne alındığında 625.000'dir. Sivas İli için bu nüfusa ulaşılması ihtimali göz önünde bulundurularak su yönetimi ve su temini ile ilgili çalışmalar yapılmaktadır.

Beydili Barajı'nın Ön İnceleme Raporu hazırlanmış olup halihazırda gerçekleşmeyi bekleyen bir proje durumundadır. Beydili Projesi ile ilgili olarak Sivas DSİ 19. Bölge Müdürlüğü çalışanlarından alınan bilgiler neticesinde en son 2000 yılında su kalitesi ile ilgili bir ölçüm yapılarak Kalite Rasat Raporu hazırlandığı öğrenilmiştir. İlgili

rapor sonucunda planlanan Beydili Barajı'nın su kalitesinin içme suyu standartlarına uygun olduğu görülmüştür.

Ek-1'de Koç Deresi - Beydili Baraj Aksı İstasyonuna ait su kalite parametreleri verilmiştir.

Aşağıda Çizelge 4.3'te ise 4 Eylül Barajı'nın su ihtiyacının büyük bir kısmını karşılayan Mısmırlmak'ın 2001 yılına ait analiz sonuçları verilmiştir.

Çizelge 4.3 Mısmırlmak analiz sonuçları (Koruç, 2007)

Parametreler	Ocak	Mart	Mayıs	Temmuz	Eylül	Kasım
T, (C°)	-2	8	10	20	18	7
pH	7,6	8,0	7,9	7,9	8,0	7,9
ec, (µs/cm)	580	626	468	662	576	603
TÇK, (mg/L)	371	401	300	424	369	386
AKM, (mg/L)	56	54	15	63	36	11
Bulanıklık, (NTU)	6	7	<5	>5	3	1
Renk, (Pt-Co)	<5	<5	1	1	<5	<5
HCO ₃ (mg/L)	225	255	210	250	208	225
Cl, (mg/L)	24	26	5,3	14	11,4	15,6
NH ₃ -N(mg/L)	0	0	0	0,13	0	0
NO ₂ -N(mg/L)	0,0014	0,0016	0	0,0014	0,0014	-
NO ₃ -N(mg/L)	0,08	0,16	0,54	0,08	0	
BOI ₅ , (mg/L)	5	2,3	1,2	-	3	
SO ₄ , (mg/L)	79	48	25	91	98	
Fe, (mg/L)	1,06	0,28	0,09	0,28	0	0
Na, (mg/L)	14,7	17,5	7,6	24	15,4	14,7
K, (mg/L)	1,2	1,5	0,08	2	1,2	1,2
Ca, (mg/L)	104	100	78	104	106	108
Mg, (mg/L)	12,2	12	8,5	12	4	5
Florür (mg/L)	0	0	1,66	1,05	1,4	1,1
Sertlik, (FS)	30	29	23	30	28	29

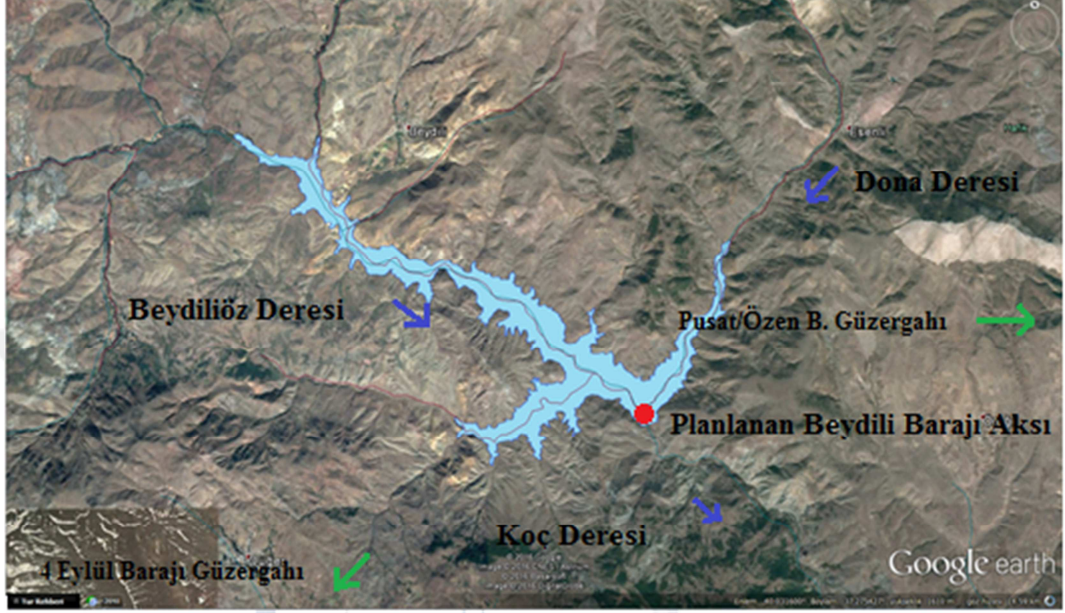
Aşağıda, Ek-1 ve Çizelge 4.3'ün karşılaştırmasının yapıldığı Çizelge 4.4 verilmiştir. Karşılaştırma Ek-1'de verilen Koç Deresi - Beydili Baraj Aksı İstasyonunun sadece 2000 yılına ait verilerinin ortalaması ile Çizelge 4.3'te verilen Mısmırlmak'ın 2001 yılına ait verilerinin ortalaması baz alınarak yapılmıştır.

Çizelge 4.4 Koç Deresi - Beydili Baraj Aksı İstasyonununun 2000 yılına ait kalite parametre verilerinin ortalama değerleri ile Mısmırlırmak'ın 2001 yılına ait kalite parametre verilerinin ortalama değerlerinin ve içme suyu standartlarının karşılaştırması (Url-2)

Parametreler	Koç Deresi Beydili Baraj Aksı	Mısmırlırmak	TSE 266 Türk Standartları Enstitüsü	EC Avrupa Birliği	WHO Dünya Sağlık Örgütü
T (C°)	8,0	10,1	25	-	-
pH	8,1	7,8	6,5-9,5	6,5-9,5	6,5-8,5
ec (µs/cm)	380	585	2500	2500	2500
AKM (mg/L)	21	39	-	-	-
TÇK (mg/L)	243	375	1500	-	-
Bulanıklık (NTU)	2,0	4,5	5,0	4,0	5,0
Renk (Pt-Co)	5,0	3,3	20	20	15
Cl ⁻ (mg/L)	3,1	16	250	250	250
NO ₂ -N (mg/L)	0,002	0,0009	-	-	-
NO ₃ -N (mg/L)	0,60	0,20	-	-	-
BOI ₅ (mg/L)	1,9	2,8	-	-	-
SO ₄ ⁻² (mg/L)	11	68	20	250	400
Na (mg/L)	5,8	15,6	200	200	200
Ca (mg/L)	60	100	200	100	-
K (mg/L)	0,8	1,2	12	12	-
Mg (mg/L)	12,2	9	50	50	50

Çizelge 4.4'te de görüldüğü üzere Koç Deresi-Beydili Baraj Aksı istasyonuna ait kalite parametre değerleri, Mısmırlıрмаğı'na ait değerlerden daha iyi durumdadır. Yani önümüzdeki yıllarda gerçekleştirilmesi düşünülen Beydili Projesi ile birlikte içme suyu kalitesi iyi olan bir kaynaktan içme suyu ihtiyacı karşılanmış olacaktır. Sonuç olarak Sivas İlinin günümüzde ve önümüzdeki yıllarda içme/kullanma suyu ile alakalı bir problemi olmadığı düşünülebilir.

Sivas İline Yönelik Öneriler başlığı altında sık sık adı geçen planlaması yapılan Beydili Barajı'nın aksının yeri, ilgili baraj projesinin su ihtiyacını karşılayacak olan derelerden bir tanesi olan Dona Deresi'nin geldiği Esenli Köyü'nün ve de diğer ilgili dereler ile barajların güzergahlarını gösteren görsel aşağıda Şekil 4.5'de verilmiştir.

Şekil 4.5 Beydili Projesi Aksı'nın planlanan yeri ve diğer güzergahlar.

Aşağıda Çizelge 4.5'te Sivas İli Hafik İlçesi Bayıraltı Köyünde bulunan D15A188 numaralı Beydili Deresi Bayıraltı isimli istasyona ait aylık ortalama akım değerleri ve Çizelge 4.6'da de planlanan Beydili Barajı ile alakalı birtakım teknik bilgiler verilmiştir:

Çizelge 4.5 Beydili Deresi Bayıraltı İstasyonu 1985-1999 yılları arası aylık ortalama akım değerleri (DSİ Genel Müd., 2016)

Yıl	Eki	Kas	Ara	Oca	Şub	Mart	Nis	May	Haz	Tem	Ağu	Eyl
1985	0,099	0,087	0,204	1,01	0,619	5,47	15,4	2,19	0,92	0,264	0,1	0,118
1986	0,638	1,72	1,28	2,65	2,96	7	3,36	4,67	2,34	0,422	0,143	0,121
1987	0,129	0,425	0,651	2,74	5,64	3,33	17,4	4,43	1,03	0,227	0,065	0,06
1988	--	2,18	3,93	1,06	1,1	7,46	20,5	5,11	2,61	0,557	0,155	0,078
1989	0,747	1,59	2,84	1,02	1,03	14	3	0,476	0,225	0	0	0
1990	0,179	5,71	3,45	1,08	1,31	4,18	7,7	5,38	0,798	0,211	0,004	0,004
1991	0,002	0,106	0,453	0,271	0,248	6,8	5,34	3,19	0,477	0,105	0,107	0,098
1992	0,125	0,935	1,17	0,911	0,603	5,34	12,4	1,83	1,76	0,345	0,063	0,086
1993	0,134	1,89	1,94	1,5	1,11	5,64	19,8	6,81	1,41	0,304	0,079	0,061
1994	0,061	0,089	0,763	1,86	1,01	6,49	3,47	0,882	0,138	0,051	0,033	0,035
1995	0,059	0,893	0,768	2,63	1,77	8,53	9,6	3,96	0,822	0,383	0,06	0,05
1996	0,07	3,01	0,934	1,65	2,11	6,1	11,1	3,05	0,605	0,07	0,031	0,077
1997	0,23	0,131	0,09	0,215	0,695	1,26	6,98	1,64	1,75	0,19	0,034	0,026
1998	1,52	0,662	1,96	0,929	1,94	5,27	12,8	7,33	1,97	0,208	0,025	0,011
1999	0,048	0,327	0,423	0,497	0,464	1,05	2,93	1,74	0,615	0,309	0,327	0,328
Ort	0,33	1,358	1,66	1,51	1,753	6,25	9,82	3,657	1,2404	0,262	0,089	0,083

Çizelge 4.5'te verilen aylık ortalama akım değerleri Beydili Deresi Bayıraltı İstasyonu'na ait olup, Ek-1'de yer alan kalite parametre verileri ise Koç Deresi-Beydili Baraj Aksı İstasyonu'na aittir. Veriler ilgili kurumdan bu şekliyle alınabilmektedir.

Çizelge 4.6 Planlanan Beydili Barajı ile ilgili bazı teknik bilgiler
(DSİ 19. Bölge Müd., 2016)

İl:	Sivas
İlçe:	Hafik
Akarsu:	Dona ve Koç Dereleri
Gövde Hacmi:	0,76 hm ³
Min. Su Kotu:	1426 m
Normal Su Kotu:	1445 m
Maks. Su Kotu:	1446,5 m
Baraj Depo:	41 hm ³
Baraj Aktif:	34,5 hm ³
Sulama Faydası:	0 ha
Enerji Faydası:	0 ha
İçme Suyu Faydası:	29,6 ha
Dolu Savak:	Karşıdan alışı serbest

(1 hm³ = 1.000.000 m³)

Sivas İlinin önümüzdeki yıllarda içme suyu ihtiyacına destek olması planlanan bir diğer alternatif Pusat/Özen Barajı'nın yapım amacı esas olarak Hafik İlçesi'nin sulama ihtiyacını karşılamaktır. Ancak ilerleyen süreçte Hafik İlçesi'nin içme suyu gereksinimi doğunca ve de barajın su kalitesinin de içme suyu standartlarına uygun olması neticesinde Pusat/Özen Barajı Hafik ve çevresinde yer alan köyler için içme suyu barajı olarak gündeme gelmiştir. Daha sonra Pusat Köyü'nün baraj suları altında kalması neticesinde köy daha üst kotlara taşınmış ve Pusat Köyünün ilgili mevzuat gereğince mutlak koruma alanı içerisinde kaldığı belirtilmiştir.

Sivas İlinin yeraltı suyu kaynağı ise Tavra Vadisi'nde yer alan ve halihazırda sürekli olarak çalışma potansiyeline sahip toplamda yaklaşık 33 hm³/yıl debiye sahip yeraltı suyu kuyularından karşılanmaktadır. Kuyular ihtiyaca göre çalıştırılmakta olup, şehrin belirli noktalarında yer alan pompalar vasıtasıyla şehre 24 saat su ulaştırılmaktadır. Tavra Vadisini Sivas İli için içme suyu anlamında hayat sigortasına benzetmek yanlış olmaz ama Sivas İlinin önümüzdeki yıllar için içme suyu ile alakalı bir problemi olması ihtimalide düşük bir ihtimaldir.

Yeraltı su kaynağından elde edilen suyun 35,5 lt/sn'lik kısmı sanayide, 53 lt/sn'lik kısmı ise evsel amaçlı olarak kullanılmaktadır. Sivas İçme Suyu Arıtma Tesisi, Sivas İl'inin 2020-2040 seneleri içme/kullanma/endüstriyel su gereksinimlerini karşılamak

amacıyla projelendirilmiş olup 2020 için halihazırdaki yeraltı su kaynaklarına ilave olarak Sivas İlinin 11 km kuzey doğusunda inşa edilmiş olan 4 Eylül Barajı'ndan temin edilecek 1,57 m³/sn'lik debinin artırılması için tasarlanmıştır. Sivas İçme Suyu Artırma Tesisi projesi her biri 135.000 m³/gün kapasiteli iki simetrik aşamadan oluşmaktadır. İçme Suyu Arıtma Tesisi 2040 için öngörülen 270.000 m³/gün kapasiteyi karşılayacak biçimde tasarlanmış olup ilk etabının inşası bitmiştir. İkinci etap için ise gerekli alanlar vardır.

Ayrıca Sivas İlinin içme suyu ihtiyacının büyük bir kısmının Tavra Vadisinden karşılandığı geçmiş dönemlerde Tavra Vadisi suyunun gelecek yıllardaki nüfusa yetmeyeceği hesap edilerek 4 Eylül Barajı inşasından önce Yıldız Dağı ve Yıldız Irmağı yakınlarında bir yeraltı suyu rezervi tespit edilmiştir. Ancak içme suyu standartlarını karşılamaması sebebiyle bu yeraltı su kaynağından vazgeçilmiştir.

Sivas İline ait akarsular ise aşağıda Çizelge 4.7'de verilmiştir.

Çizelge 4.7 Sivas İlinin akarsuları (Sivas ÇŞİM, 2015)

Akarsu İsmi	Toplam Uzunluğu, km	İl Sınırları İçerisindeki Uzunluğu,km	Debisi (m³/sn)	Kolu Olduğu Akarsu	Kullanım Amacı
Kızılırmak	1355	250	39,42	Kendisi	Sulama,Enj.
Yeşilirmak	519	8,56	9,20	Kendisi	Sulama,Enj.
Tozanlı Çayı	46,85	27,07	-	Yeşilirmak	Sulama,Enj.
Tohma Çayı	151,05	50,13	7,38	Fırat	Sulama,Enj.
Çaltı Çayı	180	130	19,40	Fırat	Sulama,Enj.
Kelkit Çayı	320	50	50,34	Yeşilirmak	Sulama,Enj.

Sivas İlinde DSİ tarafından inşa edilen içme, sulama ve enerji amaçlı halihazırda işletmede olan 11 baraj projesi vardır. Bunlar; Merkez 4 Eylül ve Gazibey, Şarkışla Maksutlu ve Yapıaltın, Suşehri Kılıçkaya ve Çamlıgöze, Ulaş Karacalar, Hafik Pusat/Özen, Divriği Mursal, İmranlı Barajı ve Gölova Barajıdır. Ayrıca yapımı devam eden Şarkışla Kanak ve Yıldızeli Güneykaya Barajları da bitirilme aşamasındadır (Sivas ÇŞİM, 2015).

Su Yönetimi Sektörü, göreceli olarak daha geniş bir planlama alanını temsil eder ve doğrudan su yönetimine (çoğunlukla nehir havzası yönetim planları) odaklanan planları ve suya ilişkin konuları (Örn. taşkın kontrolü, içme suyu kaynaklarının korunması vb.) ele alan diğer plan ve program türlerini içerebilir (SÇD Rehberi, 2016).

Önümüzdeki süreçte Sivas İlinin ilerleyen dönemlerdeki su teminine destek amaçlı olarak düşünülen Beydili Projesi ve Pusat/Özen Barajını kapsayacak şekilde Sivas İli için bir içme suyu temini planlaması düşünülebilir. Bu planlama Orman ve Su İşleri Bakanlığı ya da DSİ Genel Müdürlüğünün ilgili birimleri tarafından yapılabilir. Bu kapsamda ilgili plana uygulanabilecek şekilde bir SÇD çalışması da SÇD Uygulayıcıları tarafından yürütülebilir. Burada öncelikli olarak yapılması gereken böyle bir planlamanın yapılması halinde SÇD uygulamasının gerekli olup olmadığına bakmaktır. İlerleyen dönemlerde yapılma ihtimali olan bu plan SÇD Yönetmeliği Taslağı Ek-1’inde yer almadığından direk olarak SÇD uygulanamaz ve diğer eleme adımlarına bakmak gerekir.

Su Yönetimi Sektörü kapsamında ağırlıklı olarak karşımıza çıkan Nehir Havzası Yönetim Planları ülkemiz genelinde havzalara uygulanmaya yeni başlamıştır. SÇD Yönetmeliği Taslağı Ek-1 Listesinde geçen havzalar ile alakalı planlar ise; Havza Koruma Eylem Planı, Ulusal Havza Yönetim Stratejisi, Havza Taşkın Yönetim Planı, Havza Kuraklık Yönetim Planı ve Havza Master Planıdır.

Örneğin Sivas İli için Havza Master Planı’nı ele alacak olursak, Havza Master Planı hazırlık aşamasında ilk olarak; Sivas İli sınırları içerisinde yer alan Kızılırmak, Yeşilirmak ve Fırat havzaları ayrı ayrı ele alınmış, özel sektörde yer alan farklı firmalar tarafından her bir havza için ayrı raporlar hazırlanmaya başlanmıştır. Daha sonra bu raporlar birleştirilerek Sivas İli Havza Master Planı’nın ortaya çıkacağı belirtilmiştir.

Ancak tez çalışması kapsamında DSİ’den alınan bilgilerde; Kızılırmak Havzası için ilgili raporun hazırlanmasına 16.02.2015 tarihinde başlanıldığı yine Yeşilirmak Havzası için raporun hazırlanmasına 05.11.2014 tarihinde başlanıldığı belirtilmiştir. Yeşilirmak için ise ara done rapor çalışmalarının devam ettiği belirtilmiştir. Sivas İli sınırları içerisinde bir kısmı kalan Fırat Havzasının raporunun hazırlanması için ihale

sürecinin devam ettiği bilgisi verilmiştir. Burada önemli olan husus SÇD'nin planın ilk aşamasından itibaren sürece dahil olması gerektiğidir.

Yukarıda adı geçen ve havzalara uygulanan planlar SÇD Yönetmeliği Taslağı Ek-1'inde yer aldığından doğrudan SÇD süreci SÇD Uygulayıcıları tarafından başlatılabilir. Burada SÇD Uygulayıcılarına SÇD uygularken; su (kalitesi, miktarı vb.) plan veya programın kendisinde çok büyük olasılıkla yeterli derecede ele alınacak olduğundan, SÇD'yi, önerilen geliştirme çalışması nedeniyle etkilenme olasılığına sahip diğer çevre ve sağlık bileşenlerine ve konularına odaklanmaları gerektiği tavsiyesi verilebilir. Bir sonraki adımda Kapsam Belirleme aşamasına geçilir. Bu aşamada çevresel ve sosyo-ekonomik açıdan bir kapsam belirleme süreci başlatılır. Kapsam Belirlemede amaç, SÇD'nin odaklanacağı potansiyel ilgili kilit çevre ve sağlık konularını tespit etmek ve ileri ki değerlendirmelerden bazı konuları çıkarmaktır (uygun açıklamalar ve gerekçeler ile). Bir sonraki adımda ise Taslak Kapsamlaştırma Raporu, Kapsamlaştırma Raporu, SÇD Taslak Raporu ve nihai ürün olan SÇD Raporu hazırlanır. Bu süreçleri ise sırasıyla; Kalite Kontrol ve İzleme süreçleri takip eder.

Olası kilit çevre ve sağlık konuları, plan veya programın türüne ve kapsanan bölgenin temel özelliklerine bağlı olarak, her bir SÇD için farklılık gösterebilecek olsa da, aşağıda Çizelge 4.8'de listelenen unsurlar, su yönetimi sektörü için potansiyel konular olarak düşünülebilir.

İlgili konuların belirlenmesi, çeşitli yöntemler ve yaklaşımlar uygulanmasını gerektirebilir. Ancak, genel çevre ve sağlık temalarının bulunduğu liste ile başlanabilir ve bu liste, ilgili mevzuatla yönlendirilebilir (Örn. Çevre koruması için yasal çerçeve çevresel bileşenleri tanımlayabilir veya AB SÇD ve ÇED Direktifleri de kullanılabilir). Her bir tema için, plan veya programa ilişkin kilit konular ve özel kaygılar tespit edilmelidir (SÇD Rehberi, 2016).

Çizelge 4.8 Su Yönetimi Sektörü için potansiyel kilit konular (SÇD Rehberi, 2016)

Potansiyel Kilit Konu	Özel Hususlar
Su Kalitesi	<ul style="list-style-type: none"> - Noktasal ve yayılı kaynaklı yüzeysel suların kirliliği, - Noktasal ve yayılı kaynaklı yeraltı suyu kirliliği, - Atık ve atıksu arıtma tesislerinin kapasitesinin yetersiz olması, - Atıksu arıtma tesislerinin kapasitesinin yetersiz olması, - Aşırı ve uygunsuz pestisit kullanımı.
Su Mevcudiyeti	<ul style="list-style-type: none"> - Su ihtiyacında beklenen büyüme-gelecekteki yetersiz su kaynaklarında iklim değişikliğinin olası sonuçlarıyla birlikte, - Alanda geniş arazi kullanımının su dengesini değiştirmesi.
Taşkın Yönetimi	<ul style="list-style-type: none"> - Taşkınların sıklık ve ölçeğinde muhtemel değişiklikler
İklim Değişikliği	<ul style="list-style-type: none"> - İklim değişikliğinin sonucu olarak yüzeysel su kaynaklarında olası düşüş, - Taşkın ve kuraklıkların yüksek sıklıkla görülme olasılığı,
Toprağın Bozunması	<ul style="list-style-type: none"> - Evsel ve endüstriyel atıksulardan dolayı toprak kirliliği
Ekosistemler ve Biyoçeşitlilik	<ul style="list-style-type: none"> - Sucul ve suyla ilgili (Örn. sulak alanlar) ekosistemlerin su kirliliğinden dolayı bozulması, - Sucul (tatlı su ve kıyı) ve suyla ilgili ekosistemlerin su mevcudiyetine bağlı olarak bozulması.
Geçim	<ul style="list-style-type: none"> - Yetersiz içme suyu kaynakları ve taşkınlar nedeniyle daha fazla sayıda insanın risk altında olması, - Tarım ve endüstri gibi kilit sektörlerde yetersiz su kaynakları ve/veya su kirliliği nedeniyle daha kötü ekonomik performans (Örn. suyun düşük kalitesi incirlerin kalitesini etkileyebilir)
İnsan Sağlığı	<ul style="list-style-type: none"> - Süreklilik gösteren su kirliliğinin insan sağlığına potansiyel riskleri (kentleşme, endüstriyel kirlenme, su arıtma tesislerinin yetersiz kapasitesi, uygunsuz katı atık yönetimi)

Kapsam belirlemede, kilit çevre ve sağlık konuları ile ilgili olarak, stratejik veya yasal dokümanlarda (Örn. Ulusal Çevre Politikası, uluslararası anlaşmalar vb.) şart koşulan hedefler de belirlenmelidir. Bu analiz, (i) değerlendirmesi yapılan plan veya program ile başka stratejik dokümanlar arasındaki bağlantıların tespit edilmesine, (ii) kilit konuların neden seçildiğinin gerekçelendirilmesine (onaylanan resmi dokümanda şart koşulan hedefler bulunması halinde, bunun genel olarak önemli ve

dolayısıyla SÇD’de ele almaya uygun olduğu anlamına gelir) yardımcı olacaktır. Bu analiz, mevcut bütün hedeflerin bulunduğu kapsamlı ve uzun bir listenin belirlenmesiyle başlayabilir, sürecin sonraki safhalarında en uygun olanlar seçilebilir.

Aşağıdaki liste su yönetimi sektörüne ilişkin örnekler sunar (SÇD Rehberi, 2016):

- ✓ Ulusal Nehir Havzası Yönetim Stratejisi (OSİB, 2014-2023)
 - Su kütlelerinin kalitesini korumak ve iyileştirmek, gerekli önlemleri yürütmek ve Su Kalitesi Yönetim Planını hazırlayıp uygulamak
- ✓ Atıksu Arıtma Eylem Planı (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2015-2023)
 - Yeraltı suyunun, yüzeysel ve kıyı sularının kirliliğinin izlenmesi, kirliliğin önlenmesi ve minimizasyonu
- ✓ Yukarı Havza Taşkın Yönetimi Eylem Planı (OSİB, 2013-2017)
 - Havzalarda olası toprak, can ve mal kayıplarına neden olan taşkınların önlenmesi
 - Baraj ve göletlere sediment taşınımını azaltmak ve taşkınlarla mücadele ederek, toprak kaybını minimize etmek
- ✓ T.C. İklim Değişikliği Eylem Planı (ÇŞB, 2014-2023)
 - İklim değişikliğinin neden olduğu sel, taşkın, çığ ve toprak kayması gibi doğal afet risklerini belirlemek
 - Mevcut stratejilere, plan ve mevzuatlara iklim değişikliği adaptasyonun entegrasyonu (Ulusal İklim Değişikliği Eylem Planı (2011-2013))
- ✓ Ulusal Biyoçeşitlilik Eylem Planı (2007)
 - Biyoçeşitliliği oluşturan faktörlerin verimli kullanımı ve gelecek nesilleri dikkate alarak yönetimi
 - Su biyoçeşitliliğinin korunması, ekosistemlerin ekolojik görevlerinin korunması
 - Deniz ve kıyı biyoçeşitliliğinin korunması
 - Sağlık Strateji Planı 2013-2023 (Sağlık Bakanlığı, 2012)

SÇD Raporu'nun hazırlanmasından önceki süreçlerden bir tanesi olan Alternatiflerin Değerlendirilmesi sürecinde SÇD Uygulayıcıları, alternatifleri değerlendirirken aşağıdaki sorulardan faydalanabilir (SÇD Rehberi, 2016):

a. Yeni gelişme çalışmaları için talep azaltılabilir mi? Bu 'talep yönetimi' alternatifleri, önerilen gelişmenin genel ölçeğini sorguluyor mu? Su Yönetimi Sektöründen bir örnek: plan veya program, içme suyu fiyatını artırarak suya olan talebi azaltabilir mi?; dağıtım şebekelerini düzelterek kayıp suları minimuma indirebilir mi?; suyun yeniden kullanımını teşvik edebilir mi? vb.

b. Gelişim talebinin karşılanması için, daha çevre dostu alternatifler var mı? Bu 'süreç yönetimi' alternatifleri, istenen verimin alınabilmesi için farklı yöntemler önerebiliyor mu? Su Yönetimi Sektöründen bir örnek: Plan veya program, barajlar inşa etmektense, daha doğal taşkın kontrolü önlemleri sunabiliyor mu?

c. Bu tür gelişmeler nereye kadar sürdürülmeli nerede durdurulmalıdır? Su Yönetimi Sektöründen bir örnek: önerilen barajlar koruma alanlarının veya biyoçeşitlilik açısından değerli alanların dışında yapılabilir mi?

d. Yeni gelişmeler için en iyi zamanlama veya sekanslama nedir? Burada sorulması gereken genel soru: 'ilk olarak en az hasara yol açacak etkilere sahip gelişmelerin yapılması ve en sorunlu gelişmelerin ise ertelenmesi mümkün müdür?' Önceliklendirme, özellikle, önerilen plan veya programın örn. öncelikli projeye veya kamu bütçesine destek sağlama konusunda önemli kararları ilgilendirdiği durumlarda, etkili olabilir.

Planların veya programların genellikle herhangi bir alternatifle hazırlanmadığına dikkat çekmek gereklidir. Bu tür durumlarda, SÇD'nin, daima, '*hiçbir şey yapmama alternatifini*' yani, tespit edilen kilit çevre ve sağlık konularının olası gelişimini dikkate alması ve bunu plan veya programın uygulanmasının doğuracağı olası etkilerle kıyaslaması gerekir.

SÇD, yeni alternatifler de önerebilir ancak, SÇD girdilerinin doğru bir şekilde değerlendirileceğinden emin olmak adına, bu tür bir önerinin planlama ekibiyle ve plan veya programın hazırlanmasından sorumlu kurumla doğru bir şekilde görüşülmesi önemlidir.

Yine SÇD Raporu'nun hazırlanmasından önceki süreçlerden bir tanesi olan Etki Azaltım Önlemleri aşamasında, olumsuz etkilerin giderilmesine yönelik başka girişimler önerilebilir. Bunlar, yeni planlama süreçleri başlatılmasını (Örn; Bir bölgedeki su kalitesi komşu bölgedeki gelişmelerden ciddi şekilde etkilenirse, SÇD, bu sorunlarla mücadele edebilmek için entegre boşaltma havzası yönetimi süreci başlatılmasını önerebilir); olumsuz etkilerin giderilmesi için yeni enstrümanlar oluşturulmasını (Örn; Kirlilik ücretlerini toplamak için bir ilçe çevre fonu oluşturmak ve bu kaynakları, çevresel altyapının geliştirilmesinde kullanmak) içerebilir.

SÇD'nin Su Yönetimi Sektörüne uygulanmaya başlaması ile birlikte ilgili planlarda basit değişiklikler yapabilme kabiliyeti sayesinde potansiyel önemli çevresel hasarların önüne geçilmesine yardımcı olabilir.

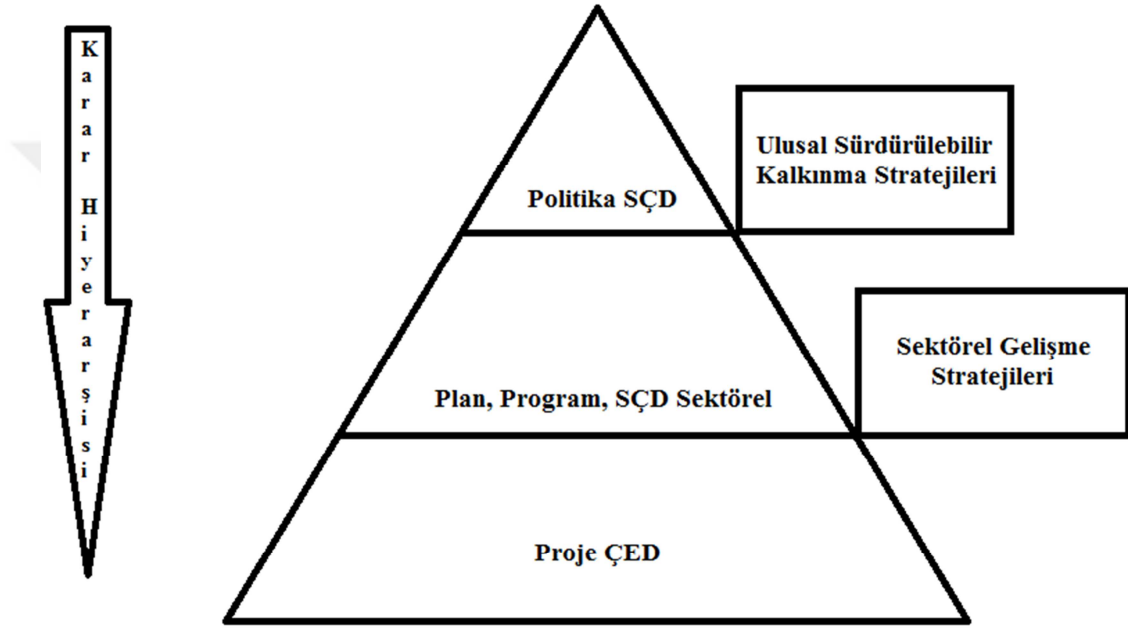
Örneğin (SÇD Rehberi, 2016);

- ✓ Taşkın riski altındaki alanların tespit edilmesine ve bu alanlardan kaçınılmasına yardımcı olmak;
- ✓ Arazi kullanımı, peyzaj vb. üzerinde oluşabilecek etkilerin azaltılması amacıyla konut geliştirme planlarında değişiklikler önermek;
- ✓ Önemli habitatlardaki potansiyel kayıpların farkına varmak;
- ✓ Çevre mevzuatındaki potansiyel ihlalleri tespit etmek;
- ✓ Planların/projelerin çokluğu nedeniyle **kümülatif etkiler** oluşmasını önlemek vb.

09.08.1983 tarih ve 2872 sayılı Çevre Kanununun 2. ve 10. maddelerinde "SÇD'ye tabi plan/programlar ve konu ile ilişkili usul ve esaslar Bakanlık tarafından çıkarılacak yönetmelikler ile belirlenir" ifadesi yer almaktadır. Bu ifadeden de anlaşıldığı üzere aslında SÇD kavramı ülkemiz için çok bilinmedik bir kavram olmayıp Çevre Kanunu içerisinde de geçmektedir.

Ancak ülkemiz yasal mevzuatında halen kendisine ait yönetmelik, tebliğ ya da diğer şekilleriyle yer almayan SÇD, yönetmelik olarak yürürlüğe girmesi halinde üst ölçekte uygulamaya girecek ilk çevresel değerlendirme aracı olacak olup, sadece çevresel açıdan gerçekleştirilen bir değerlendirmede olmayacaktır. Plan veya programlama süreci ile en başından itibaren bir bütün oluşturan sosyal ve ekonomik bir değerlendirme aracı görevi görecektir (Boşça, 2015).

ÇED daha iyi projeleri amaçlarken, SÇD daha iyi stratejileri ve kararları amaçlamaktadır. Ancak her iki çevresel değerlendirme aracında da esas amaç çevrenin korunmasıdır. ÇED ve SÇD birbirlerini tamamlayıcı iki önemli çevresel değerlendirme süreci olup, ÇED’de çok detaylı bir değerlendirme (sayısal, teknik), SÇD’de ise geniş ölçekli bir bakış açısı (uzun vadede ortaya çıkabilecek etkiler, detay düzeyi düşük) benimsenmiştir. Aşağıda verilen Şekil 4.6’da SÇD ve ÇED arasındaki temel farklılıklar gösterilmiştir.

Şekil 4.6 SÇD ve ÇED arasındaki farklılıklar (Boşça, 2015).

Sivas İlinde de zaman zaman karşılaşılan ÇED Raporu sorunlarına karşı ülkemizde önümüzdeki dönemlerde yürürlüğe girmesi düşünülen SÇD Yönetmeliği ile Sivas ve civarında yer alan bölgelerde bulunan korunması gereken alanlar önceden net bir şekilde ele alınacak olup yatırımcıların daha sonradan karşılaşılabilecekleri ÇED Raporu ile alakalı sorunlarında önüne geçilecektir. Ayrıca SÇD süreci ile elde edilen veriler sayesinde ÇED Raporları içinde bir altyapı oluşturulmuş olacaktır. Böylelikle ÇED süreçlerinde veriye ulaşma kolaylaşacak ve süreçler daha hızlı bir şekilde yürütülebilecektir. Ancak tüm bu adımların gerçekleşmesi için öncelikle SÇD sürecini iyi kavramak, ülkemiz şartlarına uyumlaştırmak ve etkili bir şekilde uygulamak gerekecektir.

Bununla birlikte SÇD uygulamasının devreye girmesiyle yatırım yapılabilecek alanlarında önceden belirlenebilecek olması ÇED sürecinde karşılaşılabilecek olumsuzlukları devre dışı bırakacaktır. Yatırımcılar ÇED sürecinde olumsuz sonuçlar ortaya koyacak alanlara yatırım yapmamış olacaklardır.

Yenilenebilir enerji, bölgesel kalkınma, su yönetimi, tarım ve turizm alanlarında pilot uygulaması devam eden SÇD ile ilgili çıkacak olan yönetmelik ile birlikte ÇED Raporları da yeniden gündemde ki yerini alacaktır. ÇED Raporlarını yakından ilgilendiren bu uygulamanın, önümüzdeki dönemlerde mevzuattaki yerini alması ile birlikte sürdürülebilir kalkınma modeline hizmet edecek en önemli çevre koruma aracı devreye girmiş olacaktır. SÇD ile birlikte çevresel değerlendirme plan ve projelerin başlangıç aşamasında yapılacağından ÇED uygulamaları da rahatlamış olacaktır (Url-3).

SÇD'nin ÇED'in bir üst aşaması olduğu bakanlık yetkilileri tarafından belirtilmiş olup, SÇD daha geniş alanları kapsayacak ölçekte bir uygulamadır. Bir bölgenin çevresel planları ele alınırken, her türlü çevresel etkinin kayıt altına alınacağı ve de bölgede korunması gereken alanların net bir şekilde herkes tarafından bilineceği SÇD'nin getireceği avantajlardandır (Url-3).

SÇD halen birçok ülkede kurumsal kimlik kazanmamış olmakla birlikte, yalnızca projelerle kalmayıp; politika ve programlara da uygulanmakta ve durumlara tepki vermek yerine, durum oluşturmakta ve bunlar üzerinde kontrol sağlamaktadır. SÇD, ÇED'den farklı olarak prosedürler konusunda esnekliğe sahip, çeşitli kamu otoritelerine yer veren, mesele ve uzantıları üzerinde odaklanan, geniş kapsamlı ve daha az detaylı bir süreçtir (Tataroğlu, 2013).

SÇD Uygulaması ile ilgili olarak Türkiye genelinde dört çalışma yapılmış olup bunlar: Çanakkale Çevre Düzeni Planı Revizyonu, Antalya Oymapınar Turizm Gelişim Planı, Kayseri İli 1/50.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı'na Uygulanan SÇD Çalışması ve de AB SÇD Yönetmeliği'nin Türkiye İçin Uyumlaştırılması ve Uygulanması Projesi'dir.

SÇD felsefesi kapsamında, Sivas-Yozgat-Kayseri Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı'nın çevre üzerinde oluşturabileceği etkiler değerlendirilebilir. "SÇD, belirli bir gelişme ya da projenin, çevreye olan önemli

etkilerinin belirlendiği bir süreçtir. Bu süreç, kendi kendine karar verme süreci olmayıp, karar verme süreci ile birlikte gelişen ve ona destek olan bir süreçtir. Yeni gelişmeler ve projelerin çevre üzerindeki sürekli ya da geçici potansiyel etkilerinin sosyal sonuçlarını ve alternatif çözümlerini de barındıracak şekilde değerlendirmesi ve analizidir” (T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı MPGM, 2012).

Sivas-Yozgat-Kayseri Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı, multidisipliner bir ekip tarafından, ekonomik ve mekansal gelişmenin, çevrenin sürdürülebilirliği ile birlikte düşünüldüğü bir planlama yaklaşımı ile oluşturulmuştur. Farklı disiplinlerdeki mesleklerden oluşan bu ekipte; çevre mühendisi, mimar, şehir plancıları, peyzaj mimarı, jeolog, ziraat mühendisi ve biyolog-ekoloji uzmanı görev almıştır.

1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı, ilgili raporun “Özel Kanunlara Tabi Alanlar”, “Planlama Kararlarını Yönlendiren Veriler” ve “Genel Yaklaşım” bölümlerinde gösterildiği gibi, orman sahaları, mera toprakları, tarım toprakları, sulama sahaları, uygulama ve arazi toplulaştırma alanları, milli parklar, yaban hayatı geliştirme alanları, su rezervleri, su havzaları, barajlar ve koruma kuşaklarının, sit alanlarının ilgili mevzuatlar kapsamında muhafaza edilmesine dayanan bir prensip ile hazırlanmıştır. Bu yaklaşım sayesinde planda yapılaşmaya açılan bölgelerin çevreye olabilecek olumsuz etkilerinin önüne geçilebilmesi adına etkili önlemler alınmış olacaktır.

Plan kararları ve planın hedef yılı olarak gösterilen 2040 yılında bölgeye gelecek nüfus ve bu nüfustan kaynaklı meydana gelebilecek çevre sorunları bu planın çevresel etkiler konusunda en duyarlı olduğu noktadır (T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı MPGM, 2012).

Hızlı nüfus artışı, sanayi devrimi ile birlikte başlayan ve özellikle son dönemlerde hızla gelişen teknoloji ve temel kalkınma tercihinin sanayileşme olarak benimsenmesi doğal çevre üzerinde baskıları arttırmakta, doğal çevrenin kendini yenileme gücünü kaybetmesine sebep olmaktadır. Bütün bu problemlerin neticesinde ise yaşam çevrelerimiz gittikçe sağlıksızlaşmakta, doğal ve kültürel değerlerimiz zarar görmekte, kentlerimiz kimliklerini kaybetmekte, yerleşim alanlarımız doğal afet ve yerleşim riski taşımaktadır (Demircioğlu ve Karakuş, 2012).

Yukarıda bahsedilen problemlerin çözümü için günümüzde dünya genelinde insan ihtiyaçlarını karşılamada temel kaynak görevi gören doğanın, bilimsel esaslara dayalı olarak korunarak kullanılması yönünde planlanması yaklaşımı kabul görmektedir. Buradan yola çıkarak doğal, kültürel ve ekonomik kararların fiziksel mekana aktarılması süresince coğrafi mekanın doğal kaynaklarının muhafaza edilerek kullanılmasını, insan/doğa ilişkilerini korumayı ve aynı zamanda çevresel ve ekonomik gelişmeler arasındaki dengeyi kurmayı amaçlayan çevre duyarlı kent planlama yaklaşımları gittikçe önem kazanmaktadır. Bu sebeple gelişmiş ülkeler kaynakların sürdürülebilirliğini sağlamak için hukuki yönden planlamaya yön verici kriter ve normlarla çevre, imar ve planlama mevzuatlarını birbirleriyle örtüşen bir kimlikle ortaya koymuşlar ve planlamayı kurumsallaştırmışlardır (Atabay, 2005).

Ülkemizdeki planlama hiyerarşisinde en üst sırada sosyoekonomik kalkınma için ilke ve politikaların ortaya konduğu beşer yıllık olarak TBMM tarafından hazırlanan yazılı belge niteliğindeki ülke kalkınma planları bulunmaktadır. Ülke kalkınma planlarının alt basamağını DPT tarafından yapılan ya da yaptırılan sosyoekonomik gelişme eğilimlerini, yerleşmelerin gelişme potansiyelini, sektörel hedefleri saptamak üzere hazırlanan bölge planları oluşturmaktadır (Resmi Gazete, 1985).

Ülkemizde geçerli olan planlama hiyerarşisinde sosyoekonomik planlardan sonra gelen üst düzey fiziki planlar başlığı altında en büyük ölçekte yapılan fiziki çalışma, Çevre Düzeni Planları'dır. Söz konusu bu planlarda sosyoekonomik planlardaki politika ve stratejiler mekan boyutuna indirgendiğinden dolayı oldukça önemlidir. Çevre Düzeni Planları günümüze dek hem işlev, ölçek, nitelik ve hem de yetki bakımından oldukça fazla değişikliğe uğramıştır (Demircioğlu ve Karakuş, 2012).

Ülkemizin planlama mevzuatında alt ölçekli planlar olan 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planları ve 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planlarına temel teşkil eden hem stratejik hem de fiziksel nitelik barındıran Çevre Düzeni Planları hazırlanırken sürdürülebilirlik ilkesi kapsamında doğal ve kültürel çevrenin tüm bileşenlerinin işleyişlerinin, birbirleriyle olan ilişkilerinin ve birbirleri üzerine etkilerinin çok iyi analiz edilmesi ve akılcı kullanılması sağlıklı kent ve kırsal yaşam için artık zorunlu bir süreçtir.

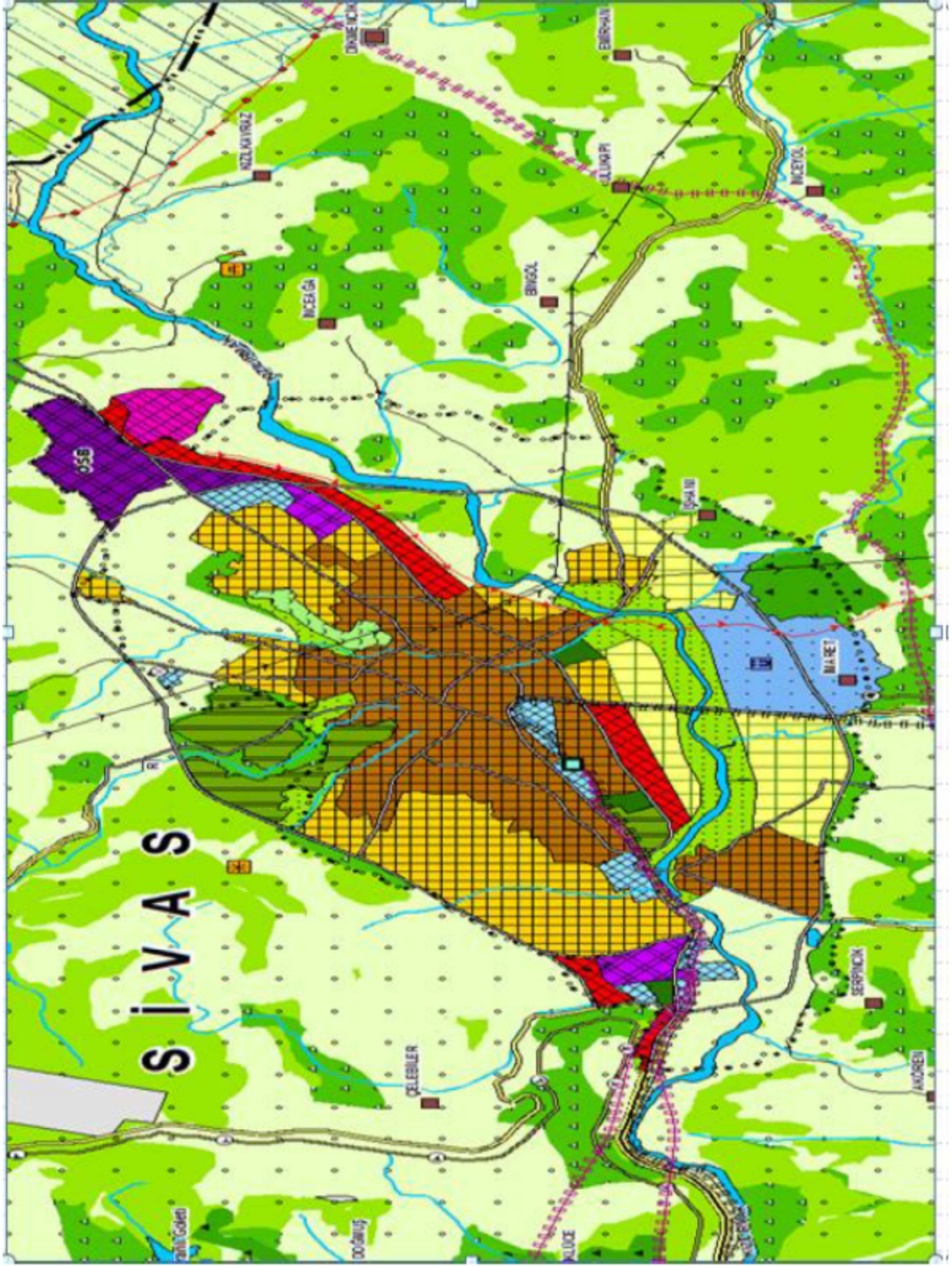
Sivas İlinin ilk İmar Ana Planı 1967 senesinde İller Bankası tarafından açılan yarışma ile yaptırılmıştır. 1/20.000 ölçekli Çevre Düzeni Planına uygun olarak

1/5000 ölçekli Nazım İmar Planı ve sonrasında da 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planı yapılarak 14.03.1972 senesinde onanmıştır. Kentin göç alarak büyümesi sebebiyle, 3194 sayılı İmar Yasası ile belediyelere kendi imar planlarını yapma ve yaptırma imkanlarına erişmesi neticesinde 1982 senesinde belediyenin başvurusu ile dönemin İmar ve İskan Bakanlığı tarafından imar planı revizyonu ve ilaveleri yaptırılmıştır (T.C. Sivas Valiliği, 2006) (Demircioğlu ve Karakuş, 2012).

Çevre Düzeni Planları ile arazi kullanım kararları verilir ve bu kararlara da SÇD uygulamak mümkündür.

Aşağıda, Şekil 4.7 ve 4.8’de sırasıyla Sivas-Yozgat-Kayseri Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı ve aynı planın lejantı verilmiştir.

Şekil 4.7 Sivas-Yozgat-Kayseri Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı (T.C. Sivas Valiliği ÇŞİM, 2015).

YOZGAT - SİVAS - KAYSERİ PLANLAMA BÖLGESİ
1/100 000 ÖLÇEKLİ ÇEVRE DÜZENİ PLANI

SINIRLAR

İDARİ SINIRLAR

- İL SINIRI
- İLÇE SINIRI
- ○ ○ ○ ○ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE SINIRI
- ● ● ● ● BELEDİYE SINIRI

PLANLAMA SINIRLARI

- ● ● ● ● PLAN ONAMA SINIRI
- ● ● ● ● ÖZEL PLANLAMA ALANI SINIRI

SU KAYNAKLARI KORUMA ALANI SINIRLARI

- İÇME VE KULLANMA SUYU MUTLAK KORUMA ALANI SINIRI
- İÇME VE KULLANMA SUYU KISA MESAFELİ KORUMA ALANI SINIRI
- İÇME VE KULLANMA SUYU ORTA MESAFELİ KORUMA ALANI SINIRI
- İÇME VE KULLANMA SUYU UZUN MESAFELİ KORUMA ALANI SINIRI
- ○ ○ ○ ○ SULAK ALAN
- SULAK ALAN MUTLAK KORUMA SINIRI
- SULAK ALAN EKOLOJİK ETKİLENME BÖLGE SINIRI
- SULAK ALAN ÖZEL HÜKÜM BÖLGE SINIRI
- SULAK ALAN TAMPON BÖLGE SINIRI

ÖZEL KANUNLARLA PLANLAMA YETKİSİ VERİLEN ALANLAR

- ● ● ● ● KÜLTÜR VE TURİZM KORUMA VE GELİŞİM BÖLGESİ / TURİZM MERKEZİ
- YABAN HAYATI KORUMA VE GELİŞTİRME ALANI
- MILLİ PARK SINIRI
- TABİAT PARKI / TABİATI KORUMA ALANI
- MUTLAK KORUMA BÖLGESİ
- KONTROLLÜ KULLANIM BÖLGESİ
- SINIRLI KULLANIM BÖLGESİ

ARAZİ KULLANIMI

YERLEŞİK ALANLAR VE GELİŞME ALANLARI

- KENTSEL YERLEŞİK ALAN
 - KENTSEL GELİŞME ALANI
 - BAĞ - BAHÇE DOKULU KENTSEL GELİŞME ALANI
 - KIRSAL YERLEŞME ALANI
 - KÖY MERKEZİ
 - MERKEZ KÖY
 - YAYLA YERLEŞİMİ
- ÇALIŞMA ALANLARI**
- BÜYÜK ALAN KULLANIMI GEREKTİREN KAMU KURULUŞ ALANI
 - KONUT DIŞI KENTSEL ÇALIŞMA ALANI
 - ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ
 - SANAYİ ALANI
 - KÜÇÜK SANAYİ SİTESİ ALANLARI
 - DEPOLAMA ALANI
 - LOJİSTİK MERKEZ ALANI
 - SERBEST BÖLGE
 - ORGANİZE TARIM ALANI
 - ORGANİZE HAYVANCILIK ALANI
 - TEKNOLOJİK SERA BÖLGESİ
 - HALICILIK MERKEZİ
 - MADEN ÇIKARIM ALANI

GÖSTERİM

TURİZM ALANLARI

- TURİZM TESİS ALANI
- TERCİHLİ KULLANIM
- GÜNÜBÜRLÜK TESİS ALANI
- EKOTURİZM ALANI
- KAYAK TESİSİ ALANI
- KIŞ TURİZMİ
- NOKTASAL GÜNÜBÜRLÜK
- KAMPİNG
- GOLF TURİZMİ
- TERMAL TURİZM
- ŞEPALE
- RAFTING
- TREKKİNG
- KANYON
- YAMAÇ PARAŞÜTÜ

BÜYÜK VE AÇIK ALAN KULLANIMLARI

- ÜNİVERSİTE KAMPUS ALANI
- TEKNOLOJİ GELİŞTİRME BÖLGESİ
- BÖLGE PARKI / BÜYÜK KENTSEL YEŞİL ALAN
- REKREASYON ALANI
- BÖLGESEL / KENTSEL SPOR ALANI
- KONGRE MERKEZİ
- TEMALİ PARK FUAR ALANI
- SOSYAL DONATI ALANI

TARIMSAL ARAZİ KULLANIMLARI

- TARIM ARAZİSİ
- ÇAYIR, MERA
- TİGEM ARAZİSİ

ORMAN ALANLARI

- ORMAN ALANI
- AĞAÇLANDIRILACAK ALAN
- MESİRE ALANI
- ASKERİ ALAN
- HIPODROM
- HARA VE HAYVAN HASTANESİ

DİĞER ARAZİ KULLANIM ALANLARI

- ASKERİ ALAN
- HIPODROM
- HARA VE HAYVAN HASTANESİ

KORUMA ALANLARI

- SİT ALANLARI
- DOĞAL SİT ALANI
- ARKEOLOJİK SİT ALANI
- KENTSEL SİT ALANI
- 1. VE 2. DERECE ARKEOLOJİK SİT ALANI

DOĞAL KARAKTERİ KORUNACAK ALANLAR

- DOĞAL VE EKOLOJİK YAPISI KORUNACAK ALAN
- KAYALIK-TAŞLIK ALAN
- KIYI, KUMUL
- SAZLIK-BATAKLIK ALAN

ALTYAPI

ULAŞIM

KARAYOLLARI

- BİRİNCİ DERECE YOL
- BİRİNCİ DERECE YOL (BARAJ ALTI)
- İKİNCİ DERECE YOL
- İKİNCİ DERECE YOL (BARAJ ALTI)
- ÜÇÜNCÜ DERECE YOL
- KENTİÇİ YOL
- KÖY YOLU
- KÖY YOLU (BARAJ ALTI)
- TURİSTİK TUR GÜZERGAHI

DEMİRYOLLARI

- MEVCUT DEMİRYOLU
- HIZLI TREN PROJE GÜZERGAHI
- HAFIF RAYLI SİSTEM
- HIZLI TREN İSTASYONU

HAVA YOLLARI

- MEVCUT HAVAALANI / HAVA LİMANI
- ASKERİ HAVAALANI / HAVA LİMANI
- ÖNERİ HAVAALANI / HAVA LİMANI

ENERJİ - SULAMA

- KAPTAJ ALANI
- SULAMA ALANI
- ENERJİ İLETİM HATTI
- DOĞALGAZ BORU HATTI
- PETROL BORU HATTI

SU YÜZEYLERİ

- GÖL - GÖLET - BARAJ
- NEHRİ
- DERE / ÇAY

ATIK VE ARITMA TESİSLERİ

- KATI ATIK BERTARAF VE GERİ KAZANIM TESİSİ
- ARITMA TESİSİ ALANI
- ÇÖP DEPOLAMA SAHAŞI

Ölçek: 1/100.000

0 1 2 4 6
Kilometre

KUTLUAY PLANLAMA

SEMHA - MUTLUAY ALI ÖRSÜBÜ ŞEHİRCİLİK PLANLAMA VE ÇEVRE
GÜVENLİK CAD. OPTİKLER BÖLGE NO: 31 A AYRANCI ANKARA
TEL: 0 312 427 35 01/427 35 11 FAX: 0 312 427 31 63
kutluayplanlama@gmail.com

Şekil 4.8 Sivas-Yozgat-Kayseri Planlama Bölgesi Çevre Düzeni Planı Lejanti (ÇŞB
MPGM, 2012).

Tez çalışması içeriğinde de görüldüğü üzere bu tez çalışmasının yazımı esnasında Sivas İli bazında herhangi bir plan veya programa SÇD Uygulaması henüz yapılmamıştır. Ancak tez çalışmasının yazımı esnasında edinilen bilgiler ışığında Sivas İli için ilerleyen süreçte; mevcut Çevre Düzeni Planı korunarak ya da mevcut planda revizyonlara gidilerek bölgesel anlamda bir SÇD uygulaması söz konusu olabilir veya yeni bir ölçekte Çevre Düzeni Planı oluşturularak bu plana SÇD uygulanabilir.

Sivas İline ait bir Çevre Düzeni Planına ilerleyen dönemlerde SÇD uygulanması söz konusu olursa planın revizyona uğrayıp uğramayacağı gibi konulara Sivas İlinin sosyo-ekonomik yapısının geliştirilmesi hedefiyle şu an içerisinde bulunulan durum ve verilerden yola çıkarak, bölgede yapılan toplantılar ile karar verilir. Yöredeki tüm kamu kurum ve kuruluşlarının, sivil toplum örgütlerinin, belediyelerin ve meslek, sanayi, ticaret odalarının temsilcilerinin oluşturduğu toplantılarda; rüzgar ve güneş enerjisine dayanan enerji sektörü, tarıma dayalı sanayi ve bölgenin tarihi, kültürel miraslarına dayalı turizmin geliştirilmesi gibi çalışmalar için Çevre Düzeni Planında revizyona gidilebilir veya mevcut durumun korunması da bir diğer yoldur.

Örneğin plan için herhangi bir revizyon kararı çıktığını varsayarsak ilgili revizyon temel alınarak bir çevresel rapor hazırlanır. Hazırlanan bu rapor Sivas'ta STK'ların da katıldığı bir toplantı ile bölge halkına anlatılır ve gerekirse raporda ki bilgiler güncellenir.

Geliştirilmesi planlanan bazı sektörler için (rüzgar ve güneş terminalleri, tarıma dayalı sanayi ve turizm) planlama eylemleri (örneğin; rüzgar ve güneş enerjisi santrallerinden en yüksek verimi almak için hangi bölgelere kurulması gerektiğinin tespiti ve gerekli çalışmaların yapılması) hazırlanır.

Sağlıklı bir SÇD çalışması yapılabilmesi için birden fazla alternatifin var olması daha doğru olacaktır. Ancak bazı durumlarda tek bir alternatif ile de SÇD çalışması sağlıklı sonuçlar verebilir. Sivas İli Örneği için yapılabilecek bu çalışmada da alternatif(ler) detaylı bir şekilde hazırlanarak ortaya konmalıdır.

Geliştirilmesi planlanan sektörlerden bir tanesi olarak yukarıda verilen tarıma dayalı sanayi ile ilgili olarak; Sivas İline ait 1982 tarihli Nazım İmar Planı'nda planlaması yapılan sanayi alanlarının (depolama, küçük sanayi siteleri, organize sanayi bölgesi,

sanayi bölgesi, sanayi ve depolama alanı) kent merkezine ve tarıma I. derecede uygun olan alanların yer aldığı Kızılırmak'a yakın planlandığı tespit edilmiştir. Bu durumun ise kentlilerin sağlığına, Kızılırmak çevresindeki tarım alanlarına, su kaynaklarına olumsuz etkiler oluşturabileceği kaçınılmazdır. Ağırlıklı olarak Kızılırmak çevresinde yer alan tarıma I. derece uygun alanlar koruma altına alınmalı, tarım dışında hiçbir amaç için kullanılmamalı, bu alanlar hiçbir koşulda yerleşim ve sanayi kullanımlarına açılmamalıdır. Tarım, sanayiye hammadde sağlama yanında, sanayinin pazarı olması bakımından da büyük önem taşımaktadır. Büyüyen bir tarım sektörü, istihdamın artmasına ve ekonominin gelişmesine önemli katkılarda bulunacaktır. Tarım sektöründe verimliliğin ve tarımsal üretimde elde edilen gelirin arttırılmasına ve dengeli dağılımına yönelik stratejiler ile birlikte ürün yelpazesinin çeşitlendirilmesi, üretim teknolojilerine ve ürünün pazarlanmasına yani kırsal kalkınmanın sağlanmasına dönük stratejiler geliştirilmelidir (Demircioğlu ve Karakuş, 2012).

Kentlerimizin kırsal alanlara doğru hızlı gelişmesi bir taraftan değerli tarım alanlarının kaybolmasına neden olurken, diğer taraftan tarım alanlarının uygun olmayan, erozyon vb. sakıncaları bulunan alanlara kaymasına ve mevcut alanlarda tarımsal ürünü arttırma amacıyla daha yoğun kimyasalların kullanılmasına ve tüm ekosistemin nitelik ve niceliğinde kayıplara neden olmaktadır. Doğal kaynak potansiyelini göz önüne almayan fiziki planların yol açtığı yanlış arazi kullanımlarının olumsuz etkileri sonucunda çevresel kirlenme artmakta, doğal kaynakların taşıma kapasiteleri zorlanmakta, bu ise doğal kaynakların kendini yenileme potansiyelini riske sokmaktadır (Çelikyay, 2006).

Bu nedenle, stratejik planlamanın bir koşulu olarak doğal kaynakların akılcı kullanımının ve sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi için her tür ve her ölçekteki planlama sürecinin başlangıcında çevresel etki değerlendirmeleri yapılmalı, kullanımlar ile doğal kaynaklar arasındaki etkileşim sürekli olarak izlenmelidir. Ülkemizdeki planlama pratiğinde, stratejik çevresel etki değerlendirmeleri planlama süreçlerinin başlangıcında yer aldığı zaman, ekolojik temele dayalı ve doğal kaynakları göz önüne alan, sürdürülebilir kaynak kullanımını sağlayan planlar üretilbilecektir (Çelikyay, 2006).

Bu kapsamda ilerleyen dönemlerde Sivas İli için kırsal kalkınma ile ilgili olarak da bir SÇD çalışması başlatılması fayda sağlayacak olup böylelikle SÇD'nin plan, program ve politikalara getireceği avantajlardan kırsal kalkınma alanında da yararlanılmış olacaktır. Yani SÇD'nin uygulanması ile birlikte Sivas İlinin kırsal bölgelerindeki sosyal ve tarımsal üretime ilişkin iyileştirmeler ve sürdürülebilirlik söz konusu olacak, köy hayatının kalitesi artırılabilecek, Sivas İli için önem arz eden ürünlerin pazar entegrasyonu sağlanacak ve de yerel kalkınma kapasitesi geliştirilecektir.

İçerisinde bulunduğumuz süreçte Sivas İli için ileriye dönük olarak ilk adımda Çevre Düzeni Planına SÇD Uygulanmasının daha olası gözüktüğü belirtilebilir. Çünkü Sivas İline ait halihazırda bir Çevre Düzeni Planı mevcuttur. Çevre Düzeni Planı'ndan sonraki adımda ise Sivas İli sınırları içerisinde kalan havzalar ya da Kırsal Kalkınma Programı ile ilgili bir SÇD süreci başlatılabilir.

Yukarıda adı geçen SÇD Yönetmeliği Taslağının Ek-1 Listesinde yer alan plan ve programların dışında yine ilgili taslak yönetmelikte yer alan Ek-2 kısmı ile ilgili olarak da ilerleyen süreçlerde SÇD Uygulamaları Sivas İli için hayata geçirilebilir. İlgili yönetmeliğin Ek-2'sinde belirtilen; "Ön Eleme, Duyarlı Yörelere, Plan ve Program Bazında Eleme ve Çevresel Etkilerin Sınıflandırılmasında, Etkilerin ve Etkilenmesi Olası Alanın Karakteristikleri, Özellikle Aşağıda Belirtilen Hususlar Göz Önünde Tutularak, Dikkate Alınmalıdır" aşamalarına tabi tutulan plan ve programların SÇD'ye tabi oldukları belirlendikten sonra SÇD Uygulanması safhasına geçilebilir.

5. TARTIŞMA VE SONUÇLAR

Bu çalışmadaki temel amaç; Ülkemizde henüz yasal bir statüye ulaşmamış olan SÇD kavramının, planlama sistemine olan etkilerinin incelenerek, plan/program ve politikaların çevre üzerindeki olumlu ve olumsuz etkilerinin sistematik bir süreç içerisinde değerlendirilmiş olacağı gerçeğinden ve avantajından söz etmektir. Ayrıca SÇD'nin uygulanabildiği sektörlerden bir tanesi olan Su Yönetimi Sektörü ağırlıklı olmak kaydıyla Sivas İli ölçeğinde birtakım bilgiler ve öneriler vermektir.

Bu tez çalışması kapsamında, ÇED ve SÇD kavramları tarif edilerek, bu iki kavramın amacı ve önemi hakkında bilgiler verilmiştir. Yine SÇD hakkında genel bilgilere yer verilerek Planlama-SÇD İlişkisi ile ÇED-SÇD ve ÇED Raporu-SÇD Raporu arasındaki farklılıklar ele alınmıştır. Ayrıca bu iki kavramın ülkemiz yasal çerçevesindeki yerinden de bahsedilerek, SÇD'nin direk olarak uygulanabildiği plan ve programlardan bazıları hakkında genel bilgiler verilmiş ve Türkiye'de uygulanan pilot SÇD çalışmalarına da tez çalışması içerisinde yer verilmiştir. Son olarak Sivas İlinin su yönetimi ve su temini gibi konular SÇD kapsamında ele alınmış ve konu ile ilgili birtakım bilgiler ve öneriler verilmiştir.

Günümüzde çevre sorunları ve bu sorunların çözümleri uluslararası düzeyde önem arz etmektedir. Bununla ilişkili olarak karşımıza çıkan sürdürülebilir gelişme kavramı ise çevre yönetimine şekil veren temel bileşendir. Sürdürülebilir gelişme kavramını uygulayabilmek için birtakım stratejiler, politikalar ve bunların uygulama araçları geliştirilmiştir. ÇED ve SÇD kavramları da herhangi bir kararın alınma aşamasında çevrenin korunmasını amaç edinen uygulama araçlarıdır.

SÇD ile, su yönetimi, atık yönetimi ve diğer ilgili bütün sektörlerde çevresel değerler karar alma mekanizmasına dahil edilmiş olmaktadır. Genellikle gelişmiş ülkelerde görülen SÇD uygulamaları, ülkemiz gibi gelişmekte olan veya az gelişmiş ülkeler için, sürdürülebilir kalkınma ilkeleri ışığında gelişmelerini sağlamaları açısından daha fazla önem arz etmektedir.

AB SÇD Direktifi ışığında ülkemizde bir SÇD Yönetmeliği çıkarılması planlanmış ve de bu amaçla bir taslak yönetmelik hazırlanmıştır. Hazırlanan taslak yönetmelik ışığında ise ilerleyen dönemlerde SÇD Yönetmeliği'nin yasal mevzuattaki yerini alacağı düşünülmektedir.

Önümüzdeki dönemlerde yasal mevzuattaki yerini alması düşünülen SÇD Yönetmeliği ile çevre kirliliğinin oluşmadan önüne geçilmesi ve sürdürülebilir gelecek için çevreye duyarlı kalkınma amaçlanmaktadır. Bu çerçevede Su Yönetimi Sektörü ve diğer tüm sektörler için çevre dostu planların geliştirilmesi düşünülmektedir.

SÇD bütüncül yaklaşımı, sürdürülebilirlik, küreselleşme ve benzer kavramların uygulamaya geçirilmesine yönelik çalışmalarda önemini gün geçtikçe artırırken, ÇED ise halihazırda etkin bir çevresel değerlendirme aracı olmakla birlikte oluşumu gereği SÇD kadar kapsamlı olmayıp bireysel faaliyetlerinde dışına çıkamamaktadır. ÇED, noktasal yani herhangi bir proje bazında uygulanır. SÇD ise ülke, bölge, il sınırları içerisinde ya da yerel düzeydeki plan/programlara uygulanabilen yani alan göz önüne alınarak yapılan değerlendirmedir ve planlama önceliklidir. Bu sebeple erken karar verme aşamasında plan, proje ve muhtemel yatırımları içerisinde bulunan mevcut durum ile ilişkilendirerek sürdürülebilir kalkınmayı elde etmede halihazırda en mantıklı araç olarak bilinen SÇD kullanımı kaçınılmaz olup gün geçtikçe de önemi ve uygulaması artacaktır.

Ülkemizde SÇD süreci, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından hazırlanan ve kamuoyuna sunulan taslak yönetmelik ile kısmen aşama kaydetmiştir. Ancak burada önemli olan, gerçekleştirilen yasal düzenlemelerden çok bunların uygulanması gerçeğidir. Sürdürülebilirliği esas alan bir gelecek planlamasının ancak yerel ve ulusal düzeyde saydam, güvenilir, katılımcı, çevresel verilerle donatılmış, ilgili tarafların ve halkın katkısına imkan sağlayan stratejik süreçlerin geliştirilerek uygulanmasına bağlı olacağı unutulmamalıdır.

Burada önemli olan konu esas itibariyle SÇD ile ilgili olarak teknik altyapının oluşturulması, veri tabanlarının geliştirilmesi ve SÇD hakkında insanların yeteri kadar bilinçlendirilmesidir. SÇD, planlama süreçlerinin ilk basamaklarında yer aldığı zaman; sürdürülebilir kaynak kullanımına imkan veren, ekolojik temellere dayanan ve doğal kaynakları göz önüne alan planlar üretilbilecektir. Bu çalışma sırasında, SÇD kavramının, Türkiye’de gerçekleştirilen SÇD pilot projelerinde önemli roller oynayan Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve Kültür ve Turizm Bakanlığı dışındaki kurum ve kuruluşlar tarafından tam olarak bilinmediği görülmüştür. Aynı durum doğal olarak Sivas İli içinde geçerlidir. Ülkemizde SÇD kavramı hakkında yeterli

bilinç düzeyinin oluşmasını sağlamak için SÇD ile ilgili yapılacak çalışmalarda ortaklaşa projeler yürütülmeli ve gerekli konularda bilgi alışverişi yapılmalıdır. Ülkemizde etkili bir SÇD sisteminin devreye sokulabilmesi için, kısa vadede, yurt dışındaki uygulama ve raporlandırmalar incelenmeli, ÇED ve SÇD uygulamalarına yönelik güncel konular ile desteklenen eğitim programları hayata geçirilmeli, üniversitelerde yüksek lisans-doktora derecesinde eğitim veren programlar açılmalı ve sektörel bir SÇD rehberi hazırlanmalıdır.

Sivas İli ölçeğinde SÇD kavramını ele alacak olursak; ilgili yönetmelik taslağında geçen ve direk olarak SÇD'nin uygulanabileceği plan/programlardan birçoğu (SÇD Yönetmeliği Taslağı Ek-1) Türkiye genelinde olduğu gibi Sivas İli ölçeğinde de hayata geçmeye henüz yeni başlamış hatta uygulamaya henüz geçmemiş plan/programlardır. Burada amaç başta bu plan/programlar olmak üzere SÇD kapsamına giren tüm plan, program ve politikalara SÇD sürecini en başından itibaren uygulamaktır. SÇD'nin doğası gereği zaten plan, program ya da politikalara kuluçka dönemlerinden itibaren eşlik etmesi gerekmektedir. SÇD-Planlama arasındaki ilişkinin doğru ve faydalı yürütülebilmesi için olması gereken budur. İlerleyen dönemlerde SÇD Yönetmeliğinin ülkemizde yürürlüğe gireceği düşünülerek ve de gerek SÇD Yönetmeliği Taslağı Ek-1'inde yer alan maddeler gerekse de SÇD kapsamına giren diğer tüm plan/programlara SÇD'nin uygulanmaya başlanması ile birlikte plan ve programların çevre üzerinde meydana getirebileceği olumsuz etkilerin önüne geçilebilecek ve çevreye olumlu etkileri olduğu takdirde de bunlar en üst seviyelere çıkarılabilecektir.

Sivas İli için ilerleyen dönemlerde ilk adımda Çevre Düzeni Planı'na SÇD uygulanması söz konusu olabilir. Ayrıca yine Kırsal Kalkınma kapsamında hayata geçirilmesi düşünülebilecek plan, program veya politikalara da SÇD uygulanabilir.

Bu çalışmada da yer verildiği üzere Sivas İli için Su Yönetimi Sektörü ile ilgili olarak ilerleyen dönemlerde SÇD çalışmaları gerçekleştirilebilir. Bu doğrultuda Su Yönetimi Sektörü içerisinde ağırlıklı olarak karşımıza çıkan Nehir Havzası Yönetim Planları ilk olarak akla gelmektedir. SÇD Yönetmeliği Taslağı Ek-1 Listesinde geçen ve havzalar ile alakalı olan bu planlar (Havza Koruma Eylem Planı, Ulusal Havza Yönetim Stratejisi, Havza Taşkın Yönetim Planı, Havza Kuraklık Yönetim Planı ve

Havza Master Planları) SÇD Yönetmeliği'nin yürürlüğe girmesi ile birlikte SÇD sürecinin direk olarak uygulanabileceği plan programlardan bazılarıdır.

Ayrıca yine Sivas İli için, Su Yönetimi Sektörü kapsamında karşımıza çıkan ve suya ilişkin konuları (Örn. taşkın kontrolü, içme suyu kaynaklarının korunması vb.) ele alan diğer plan ve programlara da SÇD uygulanması söz konusu olabilir.

Karar alma mekanizmalarına ÇED ve SÇD gibi çevre koruma ve çevre açısından değerlendirme kavramlarını dahil etmek hem Türkiye geneli hem de Sivas İli bazında sürdürülebilirlik, daha planlı ve programlı hareket etme ve herhangi bir plan ya da proje ile ilgili ilerde ortaya çıkabilecek problemlerin önceden önüne geçme açısından fayda sağlayıcı olacaktır.

KAYNAKLAR

- Anonim**, (2001). Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Birliği Konseyi Stratejik Çevresel Değerlendirme Direktifi 27.06.2001, S.2001/42/EC.
- Anonim**, (2003). Çanakkale Çevre Düzeni Planı Revizyonu Çevre Raporu, T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Ankara.
- Anonim**, (2004). Oymapınar Turizm Gelişim Projesi Stratejik Çevresel Değerlendirmesi: SÇD Raporu. 58s, T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Ankara.
- Anonim**, (2005). Etüt ve Proje Dairesi Başkanlığınca Uygulanmış ve Uygulanmakta Olan Tarımsal ve Kırsal Kalkınmayı Hedefleyici Programlara Dayalı Projelere İlişkin Rapor (Basılmamış), Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Ankara.
- Anonim**, (2008). Yerel ve Bölgesel Yönetimlerin Çevre Müktesebatını Uygulama Kapasitelerinin Güçlendirilmesi Projesi.
- Anonim**, (2009). Kayseri 1/50.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planına SÇD Uygulanması Pilot Projesi Stratejik Çevresel Değerlendirme Raporu, T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, syf 69, Ankara.
- Atabay, S.** (2005). Stratejik Çevre Değerlendirmesi ve Fiziki Planlama İlişkileri. I. Çevre ve Ormancılık Şurası, T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı, Ankara.
- Aydın, M.** (2003). *Stratejik Çevresel Değerlendirme (SÇD), Planlama Dergisi*, (2003/1,19-25).
- Boşça, A.** (2015). Türkiye’de Stratejik Çevresel Değerlendirme: İhtiyaçlar, Zorluklar ve Fırsatlar, ÇED, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü, 21s, Ankara.
- Can, M.** (2007). Avrupa Birliği Kırsal Kalkınma Programlarının Türkiye’nin Kırsal Kalkınması Açısından İncelenmesi: Sapard ve İpard Örneği. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü* (Yüksek Lisans Tezi), 105s, Ankara.
- Cengiz, G.** (2011). Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) – Stratejik Çevresel Değerlendirme (SÇD) İlişkisi ve Peyzaj Planlama Sürecinde Stratejik Çevresel Değerlendirmenin İrdelenmesi. *Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü* (Yüksek Lisans Tezi), 137s, Ankara.
- Çabuk, A.** (2010). Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) Uygulamaları Sunumu, Anadolu Üniversitesi, 101s, Eskişehir.
- Çabuk, S. N.** (2006). Coğrafi Bilgi Sistemleri Destekli Stratejik Çevresel Değerlendirme Çalışması: Eskişehir Kenti İçin Toplu Konut Alanı Yer Seçimi (Yüksek Lisans Tezi), 203s, Eskişehir.
- ÇED El Kitabı**, (2009). Projelerin Çevresel Değerlendirilmesi, 127s.

- Çelikyay S.** (2006). Ekolojik Planlama Sürecinde Stratejik Çevresel Etki Değerlendirmesi ve Bartın Şehri Üzerinde Bir Örnek Çalışma, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Bartın Orman Fakültesi Dergisi, ZKÜ Bartın Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü, 13s, Bartın.
- Değirmenci ve Yıldız,** (2012). Sivas 4 Eylül Barajı ve Kollarındaki Su Kalitesinin İncelenmesi, DEÜ Mühendislik Fakültesi, Mühendislik Bilimleri Dergisi, Cilt:13 Sayı:2 s.37-46.
- Demircioğlu ve Karakuş,** (2012). Geçmişten Günümüze Sivas Kent Planlarının Alan Kullanımları Yönünden Karşılaştırılması, İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, ISSN:1309-9876, E-ISSN: 1309-9884, Cilt/Vol.2, Sayı/No.4, 13s, Malatya.
- DKMP,** (2005). Kızıldag Milli Parkı Uzun Devreli Gelişme Planı Plan Karar ve Hükümleri Raporu, 84s.
- DSİ Etüt, Planlama ve Tahsisler Dairesi Başkanlığı,** (2014). Kızılırmak Havzası Master Plan Raporu Yapımı İşi Özel Teknik Şartnamesi, 24s, Ankara.
- DSİ 19. Bölge Müdürlüğü,** (2016). Sivas.
- DSİ Genel Müdürlüğü,** (2016). Etüt Planlama ve Tahsisler Dairesi Başkanlığı, Çevre Şube Müdürlüğü, Ankara.
- Ekin, S.** (2000). Türkiye’de Uygulanmakta Olan Çevresel Etki Değerlendirme Raporlarının Aksayan Yönleri ve Alınabilecek Önlemler. *Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü* (Yüksek Lisans Tezi), 176s, Ankara.
- Emekdaş, J.** (2010). Seminer Notları. *Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Bölümü* (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara.
- Koruç, S.** (2007). 4 Eylül Barajının Çevresel Etkilerinin Değerlendirilmesi. *Cumhuriyet Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü* (Yüksek Lisans Tezi), 136s, Sivas.
- Mapaktif A.Ş.,** (2009). Türkiye Fiziki Haritası, Ekran Görüntüsü, Resim-2.
- Öztürk, C.** (2011). Uzun Devreli Gelişme Planı Hazırlama Süreci ve Bölgeleme, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Milli Parklar Daire Başkanlığı, 28s, Ankara.
- Palabıyık, H., Yavaş, H. ve Önder, Ü.** (2006). Çanakkale’de Çevre Stratejik Çevresel Değerlendirme Yaklaşımı, Uluslararası Çanakkale Kongresi.
- Rışvanlı, L.** (2004). Türkiye’de Çevresel Etki Değerlendirmesi Mevzuatının Avrupa Birliği’ne Uyumluluğu (Yüksek Lisans Tezi), 126s, Ankara.
- Say, Peker N.** (2004). Stratejik Çevresel Değerlendirmenin Beş Yıllık Kalkınma Planları ve Enerji Sektörü Örneğinde Araştırılması ve Bir Uygulama Yönteminin Geliştirilmesi. *Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü* (Doktora Tezi), 128s, Adana.

- SÇD Rehberi**, (2016). Su Yönetimi Sektörü SÇD Rehberi, Stratejik Çevresel Değerlendirme Yönetmeliğinin Uygulanması Teknik Yardım Projesi, (Taslak Rapor). 49s, Ankara.
- Şahin, Ş.** (1998). Integrating Coastal Zone Mangement Practices. The Kriton Curi International Symposium on Environmental Management in the Mediterranean Region, Boğaziçi University, 191-199, İstanbul.
- Şahin, Ş.** (1999). Stratejik Çevresel Değerlendirme, Türkiye Ziraatçılar Derneği Yayın Organı, Sayı:477; 28-32. ISSN 1301-1081.
- Tataroğlu, M.** (2013). Mahremiyet Sorunlarının Önlenmesinde Mahremiyet Etki Değerlendirmesi (MED). Muğla Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü, 27s, Muğla.
- T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı**, (2000). Çevre Düzeni Planlarının yapılması esaslarına dair yönetmelik (24220 Mükerrer). *TC Resmi Gazete*, 04 Kasım, 3s.
- T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı**, (2009). Çevre Düzeni Planlarına dair yönetmelik (27051 Mükerrer). *TC Resmi Gazete*, 11 Kasım, 11s.
- T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Mekansal Planlama Genel Müdürlüğü**, (2012). Sivas-Yozgat-Kayseri Planlama Bölgesi, 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı, (Plan Açıklama Raporu). 69s, Ankara.
- T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Mekansal Planlama Genel Müdürlüğü**, (2012). Sivas-Yozgat-Kayseri Planlama Bölgesi, 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Lejantı.
- T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı**, (2013). Uluslararası ÇED Kongresi Bildiri Kitabı, Yayın No:21, 602s, Ankara.
- T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı**, (2014). ÇED İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü, Ankara.
- T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı**, (2014). Çevresel Etki Değerlendirmesi yönetmeliği (29186 Mükerrer). *TC Resmi Gazete*, 25 Kasım.
- T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı**, Stratejik Çevresel Değerlendirme (SÇD) Yönetmeliği Taslağı, 14s, Ankara.
- T.C. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı**, (2010). Kırsal Kalkınma Planı (2010-2013), 226s, Ankara.
- T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı**, (2012). Su Havzalarının Korunması ve Yönetim Planlarının Hazırlanması hakkında yönetmelik (28444 Mükerrer). *TC Resmi Gazete*, 17 Ekim.
- T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı DSİ Genel Müdürlüğü**, (2012). Faaliyet Raporu, 320s, Ankara.
- T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı**, (2014). Ulusal Havza Yönetim Stratejisi (2014-2023), 52s, Ankara.

T.C. Sivas Valiliği, (2006). Sivas 2023 Stratejik İl Gelişme Planı. T.C Sivas Valiliği, İl Sosyal ve Ekonomik Planlama Merkezi, Sivas.

T.C. Sivas Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, (2014). Sivas İli 2014 Yılı Çevre Durum Raporu, 187s, Sivas.

T.C. Sivas Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, (2015). Sivas İli 2015 Yılı Çevre Durum Raporu, 200s, Sivas.

Vikipedi, (2015). SWOT analizi hakkında bilgi.

Url-1

<http://www.csb.gov.tr/gm/mpgm/index.php?Sayfa=sayfa&Tur=webmenu&Id=11581> > Alındığı Tarih: 28.07.2015.

Url-2

<http://www.permoakdeniz.com/icme-suyu-standardi.html> > Alındığı Tarih: 11.11.2016.

Url-3

<http://www.sivasmemleket.com/ced-sorunu-kalkiyor/> > Alındığı Tarih: 16.06.2016.

EKLER

Ek-1: Koç Deresi - Beydili Baraj Aksı İstasyonu 1996-2000 yılları arası kalite parametre değerleri (DSİ Genel Müd., 2016).

Ek-2: SÇD Yönetmeliği Taslağı Ek-V'inde yer alan Duyarlı Yöreler (SÇD Yönetmeliği Taslağı).

Ek-1

Parametre	Birim	Yıl	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
BOD₅	mg/L	1996	3,3				1,4		1,9				2,9	
BOD ₅	mg/L	1997	2,6				1,3		0,4		1,4		1,7	
BOD ₅	mg/L	1998			2,2		2,1		1,3		1,4		1,8	
BOD ₅	mg/L	1999	3,6		2,5		1,4				0,6		2,2	
BOD ₅	mg/L	2000	2,6		2,2		1,2				1,6		1,8	
Ca⁺⁺	mg/L	1996	52				46		148				60	
Ca ⁺⁺	mg/L	1997	56				60		46		56		54	
Ca ⁺⁺	mg/L	1998			38		42		48		54		56	
Ca ⁺⁺	mg/L	1999	52		38		46				44		56	
Ca ⁺⁺	mg/L	2000	62		52		48		54		56		84	
Cl⁻	mg/L	1996	4,3				2,2		4,3				4	
Cl ⁻	mg/L	1997	3				3		3,2		4,6		2,9	
Cl ⁻	mg/L	1998			2,1		1,5		2,1		4		4,3	
Cl ⁻	mg/L	1999	3,2		1,5		2				3,9		4,3	
Cl ⁻	mg/L	2000	1,4		3,6		2,5		3,6		3,6		4,3	
Col	Pt-Co	1996	5				5		5				5	
Col	Pt-Co	1997	5				5		5		5			
Col	Pt-Co	1998			5		5		5		5		5	
Col	Pt-Co	1999	5		5		5				5		5	
Col	Pt-Co	2000	5		5		5		5		5		5	
DO	mgO ₂ /l	1996	11,4				8,8		6				10,4	
DO	mgO ₂ /l	1997	11,2				8,4		7,5		7,2		9,5	
DO	mgO ₂ /l	1998			9,9		10		7,9		7,8		9,2	
DO	mgO ₂ /l	1999	11,6		11,4		8,3				7,6		9,8	
DO	mgO ₂ /l	2000	10,2		10,8		8,9				7		9,6	
EC	μS/cm	1996	332				300		796				459	
EC	μS/cm	1997	334				378		324		382		350	
EC	μS/cm	1998			260		281		342		370		387	

EC	μS/cm	1999	306		550		315			358		421	
EC	μS/cm	2000	304		352		335		362	389		536	
F ⁻	mg/L	1997					0,6		0,9	1,22			
F ⁻	mg/L	1998			0,7		1,74						
F ⁻	mg/L	1999	0,64				0,25			1			
F ⁻	mg/L	2000							1,05				
Fe	μg/L	1997	130				700		140	130		60	
Fe	μg/L	1998			730		180						
Fe	μg/L	1999			200								
Fe	μg/L	2000			320		140		40	200			
K ⁺	mg/L	1996	0,8				0,8		1,6			0,8	
K ⁺	mg/L	1997	0,8				0,7		1,2	1,2		0,8	
K ⁺	mg/L	1998			0,7		0,8		1,2	1,2		1,2	
K ⁺	mg/L	1999	0,9		0,8		0,7			1,2		1,1	
K ⁺	mg/L	2000	0,4		0,7		0,8		0,7	1,1		1	
M-Al	mg/L	1996	175				170		180			212	
M-Al	mg/L	1997	180				190		185	198		190	
M-Al	mg/L	1998			145		158		180	197		210	
M-Al	mg/L	1999	175		145		162			170		130	
M-Al	mg/L	2000	180		175		172		180	198		200	
Mg ⁺⁺	mg/L	1996	15				13		16			30	
Mg ⁺⁺	mg/L	1997	12,2				14		14,6	16		14,6	
Mg ⁺⁺	mg/L	1998			12		12		17	17		18	
Mg ⁺⁺	mg/L	1999	10		10		11			14,6		19	
Mg ⁺⁺	mg/L	2000	6,1		12		12,2		12	15		16	
Na ⁺	mg/L	1996	5,1				4,8		8,1			7	
Na ⁺	mg/L	1997	4,8				6		6,5	7,6		6,9	
Na ⁺	mg/L	1998			4,6		5,1		6,4	15		7,6	
Na ⁺	mg/L	1999	6,4		5		5,1			12,8		8,3	
Na ⁺	mg/L	2000	3		5,1		4,8		7,4	7,8		6,7	

NH₄.N	mg/L	1996				0,02							
NH ₄ .N	mg/L	1997				0,02		0,02		0,02			
NH ₄ .N	mg/L	1998			0,06								
NH ₄ .N	mg/L	1999	0,1		0,04		0,02			0,02			
NH ₄ .N	mg/L	2000						0,04				0,02	
NO₂.N	mg/L	1996					0,001		0,006				0,4
NO ₂ .N	mg/L	1998			0,003		0,001						
NO ₂ .N	mg/L	1999			0,001		0,003						
NO ₂ .N	mg/L	2000	0,001				0,006			0,001			
NO₃.N	mg/L	1996	0,2				0,6		0,5				0,4
NO ₃ .N	mg/L	1997	0,08				0,08		0,08				
NO ₃ .N	mg/L	1998			0,24		0,08		0,04				
NO ₃ .N	mg/L	1999	0,08				0,08						
NO ₃ .N	mg/L	2000	2,16		0,1		0,62		0,08				0,08
o-PO₄	mg/L	1996	0,1										0,02
pH	-	1996	8,4				8,5		7,9				8,4
pH	-	1997	8,4				8,4		8,2		8,4		8,7
pH	-	1998			8,4		8,6		8		8,2		8,2
pH	-	1999	8,1		8,2		8,1				8,3		8,1
pH	-	2000	7,7		8,2		8,2		8,2		8,2		8,2
pV	mgO ₂ /l	1996	1,12				2,16		5,08				1,72
pV	mgO ₂ /l	1997	0,07				2		1,85		3,44		2
pV	mgO ₂ /l	1998			2,08		2,08		3,9		4,6		3,68
pV	mgO ₂ /l	1999	1,76		1,92		2,64				6,08		4,8
pV	mgO ₂ /l	2000	1,76		2,56		3,84		3,2		5,1		4,6
SO₄⁻²	mg/L	1996	20				9		232				70
SO ₄ ⁻²	mg/L	1997	14				12		10,1		13		14
SO ₄ ⁻²	mg/L	1998			7		7		18		18		16
SO ₄ ⁻²	mg/L	1999	9		9,1		6,3				14		98
SO ₄ ⁻²	mg/L	2000	5,8		8,7		7,2		13		18		89

SS (AKM)	mg/L	1996	27			94		378				29	
SS (AKM)	mg/L	1997	16			44		31		10		16	
SS (AKM)	mg/L	1998			168		371		14		19		10
SS (AKM)	mg/L	1999	6		44		169				25		10
SS (AKM)	mg/L	2000	26		26		13		8		43		11
T	C°	1996	-2				9		25				8
T	C°	1997	2				9		23		12		7
T	C°	1998			4		6		23		15		7
T	C°	1999	1		4		14				16		8
T	C°	2000	-3		4		8		17		13		9
TDS	mg/L	1996	212				192		509				294
TDS	mg/L	1997	214				242		207		244		224
TDS	mg/L	1998			166		180		219		237		248
TDS	mg/L	1999	196		352		202				229		269
TDS	mg/L	2000	195		225		214		232		249		343
TH	mg/L CaCO ₃	1996	190				170		435				275
TH	mg/L CaCO ₃	1997	190				210		175		205		195
TH	mg/L CaCO ₃	1998			145		155		190		205		215
TH	mg/L CaCO ₃	1999	170		140		160				170		220
TH	mg/L CaCO ₃	2000	180		180		170		185		205		275
Turb	NTU	1996	3				50		100				2
Turb	NTU	1997	3				15		4		1		
Turb	NTU	1998			4		30		3		1		1
Turb	NTU	1999	1		2		240				1		1
Turb	NTU	2000	1		3		1		1		5		1

Col: Renk

DO: Çözünmüş Oksijen

SS: Askıda Katı Madde

TDS: Toplam Çözünmüş Katı

TH: Toplam Sertlik

Ek-2

DUYARLI YÖRELER

Bu Yönetmelik kapsamında bulunan plan ve programlara ilişkin yapılacak çalışmalar sırasında başvurulması gereken mevzuatın dökümü aşağıda yer almaktadır. Mevzuatta olabilecek değişiklikler bu bölümün ayrılmaz bir parçasıdır.

1. Ülkemiz Mevzuatı Uyarınca Korunması Gerekli Alanlar:

a. Milli Parklar Kanunu'nun 2 nci maddesinde tanımlanan ve bu Kanunun 3 üncü maddesi uyarınca belirlenen "Milli Parklar", "Tabiat Parkları", "Tabiat Anıtları" ve "Tabiat Koruma Alanları",

b. Kara Avcılığı Kanunu uyarınca Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nca belirlenen "Yaban Hayatı Koruma Sahaları, Yaban Hayatı Geliştirme Sahaları ve Yaban Hayvanı Yerleştirme Alanları",

c. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının "Tanımlar" başlıklı (a) bendinin 1, 2, 3 ve 5 inci alt bentlerinde "Kültür Varlıkları", "Tabiat Varlıkları", "Sit" ve "Koruma Alanı" olarak tanımlanan ve aynı kanun ile (2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bazı Maddelerin Eklenmesi Hakkında Kanun) ilgili maddeleri uyarınca tespiti ve tescili yapılan alanlar,

ç. Su Ürünleri Kanunu kapsamında olan Su Ürünleri İstihsal ve Üreme Sahaları,

d. Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliği'nin 17, 18, 19 ve 20 nci maddelerinde tanımlanan alanlar,

e. Hava Kalitesinin Korunması Yönetmeliği'nin 49 uncu maddesinde tanımlanan "Hassas Kirlenme Bölgeleri", Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği'nde tanımlanan alanlar,

f. Çevre Kanunu'nun 9 uncu maddesi uyarınca Bakanlar Kurulu tarafından "Özel Çevre Koruma Bölgeleri" olarak tespit ve ilan edilen alanlar,

g. Boğaziçi Kanunu'na göre koruma altına alınan alanlar,

- ğ. Orman Kanunu uyarınca orman alanı sayılan yerler,
- h. Kıyı Kanunu gereğince yapı yasağı getirilen alanlar,
- ı. Zeytinciliğin Islahı ve Yabanilerinin Aşılattırılması Hakkında Kanunda belirtilen alanlar,
- i. Mera Kanununda belirtilen alanlar,
- j. Sulak Alanların Korunması Yönetmeliği'nde belirtilen alanlar.

2. Ülkemizin Taraf Olduğu Uluslararası Sözleşmeler Uyarınca Korunması Gerekli Alanlar

- a. "Avrupa'nın Yaban Hayatı ve Yaşama Ortamlarını Koruma Sözleşmesi" (BERN Sözleşmesi) uyarınca koruma altına alınmış alanlardan "Önemli Deniz Kaplumbağası Üreme Alanları"nda belirtilen I. ve II. Koruma Bölgeleri, "Akdeniz Foku Yaşama ve Üreme Alanları",
- b. "Akdeniz'in Kirlenmeye Karşı Korunması Sözleşmesi" (Barselona Sözleşmesi) uyarınca korumaya alınan alanlar,
 - 1. "Akdeniz'de Özel Koruma Alanlarının Korunmasına Ait Protokol" gereği ülkemizde "Özel Koruma Alanı" olarak belirlenmiş alanlar,
 - 2. Cenova Bildirgesi gereği seçilmiş Birleşmiş Milletler Çevre Programı tarafından yayımlanmış olan "Akdeniz'de Ortak Öneme Sahip 100 Kıyısız Tarihi Sit" listesinde yer alan alanlar,
 - 3. Cenova Deklerasyonu'nun 17 nci maddesinde yer alan "Akdeniz'e Has Nesli Tehlikede Olan Deniz Türlerinin" yaşama ve beslenme ortamı olan kıyısız alanlar,
- c. "Dünya Kültür ve Tabiat Mirasının Korunması Sözleşmesi"nin 1 inci ve 2 nci maddeleri gereğince Kültür Bakanlığı tarafından koruma altına alınan "Kültürel Miras" ve "Doğal Miras" statüsü verilen kültürel, tarihi ve doğal alanlar,

ç. "Özellikle Su Kuşları Yaşama Ortamı Olarak Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanların Korunması Sözleşmesi" (RAMSAR Sözleşmesi) uyarınca koruma altına alınmış alanlar.

d. Avrupa Peyzaj Sözleşmesi.

3. Korunması Gereken Alanlar

a. Onaylı Çevre Düzeni Planlarında, mevcut özellikleri korunacak alan olarak tespit edilen ve yapılaşma yasağı getirilen alanlar, (Tabii karakteri korunacak alan, biogenetik rezerv alanları, jeotermal alanlar ve benzeri)

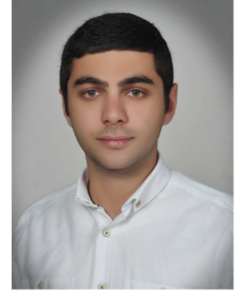
b. Tarım Alanları: Tarımsal kalkınma alanları, sulanan, sulanması mümkün ve toprak sınıfları mutlak tarım alanı, özel ürün tarım alanı, dikili tarım alanı ve yağışa bağlı tarımda kullanılan mutlak tarım alanı ile özel mahsul plantasyon alanlarının tamamı,

c. Sulak Alanlar: Doğal veya yapay, devamlı veya geçici, suların durgun veya akıntılı, tatlı, acı veya tuzlu, denizlerin gel-git hareketinin çekilme devresinde 6 metreyi geçmeyen derinlikleri kapsayan, başta su kuşları olmak üzere canlıların yaşama ortamı olarak önem taşıyan bütün sular, bataklık sazlık ve turbiyeler ile bu alanların kıyı kenar çizgisinden itibaren kara tarafına doğru ekolojik açıdan sulak alan kalan yerler,

ç. Göller, akarsular, yeraltı suyu işletme sahaları,

d. Bilimsel araştırmalar için önem arz eden ve/veya nesli tehlikeye düşmüş veya düşebilir türler ve ülkemiz için endemik olan türlerin yaşama ortamı olan alanlar, biyosfer rezervi, biyotoplar, biyogenetik rezerv alanları, benzersiz özelliklerdeki jeolojik ve jeomorfolojik oluşumların bulunduğu alanlar.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı	Oğuzhan ULUTAŞ
Doğum Yeri ve Tarihi	Sivas, 31.05.1991
Medeni Hali	Bekar
Yabancı Dil	İngilizce
İletişim Adresi	Cumhuriyet Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Çevre Mühendisliği Bölümü, 58140 SİVAS
E-posta Adresi	oguzhanulutas@outlook.com

Eğitim ve Akademik Durumu

Lise	Sivas Halil Rifat Paşa Lisesi (2005-2009)
Lisans	Cumhuriyet Üniversitesi, Çevre Mühendisliği Bölümü (2009-2013)
Yüksek Lisans (Tezli)	Cumhuriyet Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Çevre Mühendisliği Ana Bilim Dalı (2013-2016)
Yüksek Lisans (Tezsiz)	Cumhuriyet Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İş Sağlığı ve Güvenliği Ana Bilim Dalı (2015-2016)

İş Tecrübesi

İmece Mühendislik	Çevre Mühendisi (2012-2014)
-------------------	-----------------------------